

Université de Perpignan **Via Domitia**

UNIVERSITAT DE PERPINYÀ VIA DOMÍCIA - IFCT
INSTITUT FRANCO-CATALÀ TRANSFRONTERER
ICRECS – Institut Català de Recerques en Ciències Socials

Pèire RAYMOND

La revista felibrenca cantalesa «*Lo Cobreto*» del període 1895-1900: presentacion d'un objècte patrimonial e de son utilizacion pedagogica dins l'encastre d'una escòla Calandreta

Memòria de Master 2.

Mencion : Mestiers de l'Educacion e de la Formacion
Especialitat : Ensenhament Bilingue Immersiu

jos la direccio de : Martina Camiade

Tutors: Pèire Johan Laffitte, Benjamin Assié

Sòcis de la jurada: Patrici Baccou, Oliver Francomme

Annada universitària 2013-2014

Université de Perpignan **Via Domitia**

UNIVERSITAT DE PERPINYÀ VIA DOMÍCIA - IFCT
INSTITUT FRANCO-CATALÀ TRANSFRONTERER
ICRECS – Institut Català de Recerques en Ciències Socials

Pèire RAYMOND

La revista felibrenca cantalesa «*Lo Cobreto*» del període
1895-1900: presentacion d'un objècte patrimonial e de son
utilizacion pedagogica dins l'encastre d'una escòla Calandreta

Volume I

Mémoire de Master 2

Memòria de Master 2.

Mencion : Mestiers de l'Educacion e de la Formacion
Especialitat : Ensenhament Bilingue Immersiu

jos la dirección de : Martina Camiade

Tutors: Pèire Johan Laffitte, Benjamin Assié

Sòcis de la jurada: Patrici Baccou, Oliver Francomme

Annada universitària 2013-2014

**a ma grand maire Eugenia e a mon paire Dominique
que me faguèron tastar a la lenga occitana**

Avertissements

Dins aquela memòria, metère entre « » e en italic los noms escriches en grafia mistralenca coma per exemple lo títol de la revista *«Lo Cobreto»*.

Atanben a partir de la segonda partida, metère en nòta (a l'instar d'autras memòrias) la version francesa de la citacion que revirère en occitan dins lo tàxt.

Los Annèxes son recampats jos un volum II (documents e imatges) e un volum III (fichas menairas de las sesilhas).

Mercés a

Martina Camiade e a las personas de l'Universitat de Perpignan Via Domitia que nos donèron la possibilat de far aquel Master

Olivièr Francomme e Pèire Johan Laffitte per lors tutoratges e lors corses

Patrici Baccou, los membres de l'ISLRF e d'APRENE per lor ajuda e lor sostens

Benjamin Assié, lo director del CIRDOC, per lo prést de documents e per son ajuda

Frederic Bianchi, Joan-Luc François e los Archius departementals d'Orlhac per lor acuèlh e lor contribucion

Miquèl Bonnet, Jòrgi Maurici Mauri e Joan-Maria Laborie de la seccion cantalesa del Felibritge per aver prestar de las revistas

totses los bailes, los paissèls ajudaires e las regentas e regents de Calandreta per lor ajuda, lor travalh, e l'acuèlh dins lors classas

totses los artesans de las TFPI qu'intervenon a Calandreta

Los responsables e los parents de l'escola Calandreta del Vernhat

totses los calandrons de mon escola per lor investissament e lor participacion

Miquèl Bonnet, Jòrgi Maurici Mauri e Joan-Maria Laborie de la seccion cantalesa del Felibritge per aver prestar de las revistas

Catarina Liethoudt e l'IEO d'Orlhac per lor ajuda

Fèliç Daval e als membres de l'associacion «*Arsène Image*» per lor travalh

Ma maire, Maria-Loisa Raymond, e a ma companha, Bernadeta Mona per lor ajuda e lor sostens...

Ensenhador

PARTIDA 1 RESSORÇAS PEDAGOGICAS OCCITANAS GENERALAS E LOCALAS: L'EXEMPLE DE LA REVISTA «LO COBRETO».....	14
CAPÍTOL 1 – L'OFERTA PEDAGOGICA OCCITANA.....	15
La produccion pedagogica.....	15
L'edicion occitana pels mainatges.....	18
Los sitis internet de ressorças per l'occitan.....	22
CAPÍTOL 2 – PRESENTACION ISTORICA DE LA REVISTA «LO COBRETO».....	24
Lo contèxt istoric.....	24
Lo Felibritge.....	26
«Lo Cobreto», una revista felibrenca.....	29
La question de l'ensenhamant.....	31
CAPÍTOL 3 – LA REVISTA «LO COBRETO»: ANALISI E CAUSIDA D'UN CÒRPS PEDAGOGIC.....	34
La metodologia.....	34
Descripcio de la fòrma.....	37
Descripcio del contingut.....	39
PARTIDA 2 PRESENTACION DE PRACTICAS PEDAGOGICAS : DE LA PEDAGOGIA A L'ENTORN DEL PATRIMONI A LAS PRACTICAS PEDAGOGICAS EN CALANDRETA.....	42
CAPÍTOL 4 – UNA PEDAGOGIA DEL PATRIMONI: AGACH CROSAT ENTRE LAS MISSIONS DE LA CONSERVACION DEL PATRIMONI E L'ENSENHAMENT AMB L'EXEMPLE DELS ARCHIUS DEPARTEMENTALS DEL CANTAL.....	43
La valorisacion del patrimoni oral e escrich occitan.....	43
Una pedagogia dels archius.....	45
CAPÍTOL 5 – PRESENTACION DE LAS PRACTICAS PEDAGOGICAS A CALANDRETAS E DEL PROJÈCTE DE CLASSA A L'ENTORN DEL CORPUS DE TÈXTES DE «LO COBRETO».....	47
La pedagogia del bilinguisme a Calandreta.....	47
Las TFPI a Calandreta.....	51
L'encastre de l'escola Calandreta del vernhat.....	57
Presentacion del projècte de classa de l'annada escolara 2013-2014.....	60
PARTIDA 3 PRESENTACION DE TRES SEQUÉNCIAS EN CLASSA CALANDRETA A L'ENTORN D'UN CORPUS DE TÈXTES EXTRACHES DE «LO COBRETO».....	63
CAPÍTOL 6 – PRESENTACION DE LA SEQUÉNCIA SUS LAS DEVINALHAS.....	64
Enjòcs educatius de las devinalhas.....	64
Debanament de las sesilhas.....	65
Perlongaments del trabalh sus las devinalhas.....	66
Produccions.....	67
Bilanç.....	68
CAPÍTOL 7 – PRESENTACION DE LA SEQUÉNCIA SULS CONTES E LAS LEGENDAS.....	70
Enjòcs educatius dins l'estudi dels contes e de las legendas.....	70
Sequéncia :Variacions a l'entorn del conte de l'eròi ans páur.....	72
Sequéncia: A la descubèrta de las legendas.....	75
Bilanç de las sequéncias contes e legendas.....	77
CAPÍTOL 8 – SEQUÉNCIA A L'ENTORN D'UNA FABLA DE LA FONTAINE.....	78
Enjòcs educatius de la fabla.....	78
Debanament de las sesilhas.....	79
Produccions.....	81
Bilanç.....	81
CAPÍTOL 9 – AUTRAS ACTIVITATS A L'ENTORN DE LA REVISTA «LO COBRETO».....	83

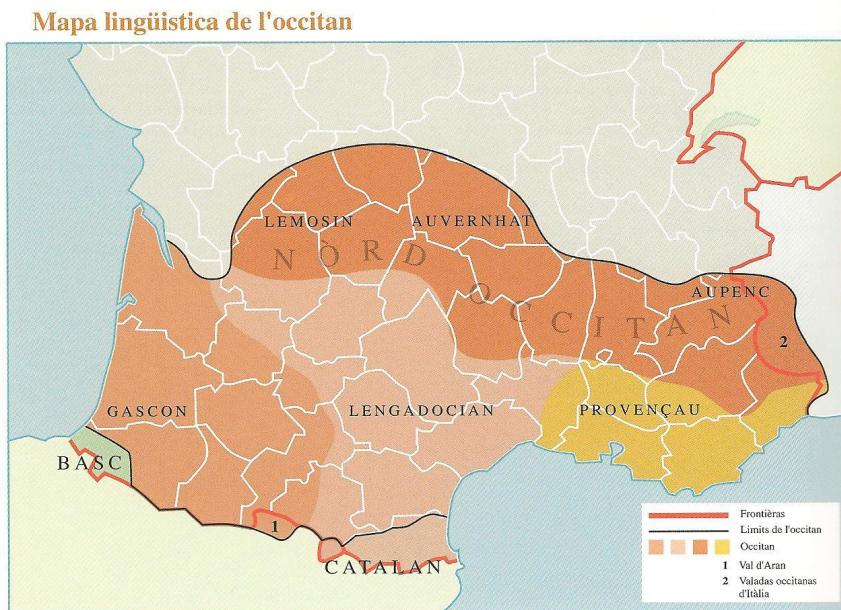
Autres activitats menades en classe.....	83
Autres activitats previstes mas non realitzadas.....	86

Introducció

Comencèr a far Regent d'occitan a l'escola Calandreta del vernhat en Orlhac (departament del Cantal) coma regent novelari a la dintrada de setembre 2002. Puèi faguèr la formacion al centre Aprene en 2005 (A1) e dempuèi 2006 ère regent A2 (regent auxiliari) sus un pòste dubèrt. Aquesta annada 2014 capitèr lo concors de professor de las escòlas. Los efectius de ma classa unenca multinivèls passeron de 8 a 24 calandrons. Aquesta annada escolara agèr una classa unenca multinivèls de 20 escolans de la PS al CM2. Soi ajudat per Miquèla Canet (ajuda mairala) que parla plan occitan.

Coma es escrich dins la carta de las Calandretas ont figura lo projècte pedagogic de las escòlas «l'objectiu de Calandreta es de trasmetre la lenga e la cultura occitanas als mainatges en tot assegurar lor escolarizacion en occitan tre la mairala. L'occitan ensenhat dins una Calandreta es lo de sa zòna dialectala. Calandreta ten compte de la realitat de la practica de la lenga dins son environa pròcha, e participa a las accions en favor de son espandiment e de sa reconeissença¹»

En çò que nos concernís, Orlhac se tròba dins l'airal dialectal lengadocian amb sas particularitats foneticas que ne'n fan un parlar de transicion entre lo dialècte lengadocian e lo dialècte auvernhat coma lo vesèm sus la mapa çai dejós².

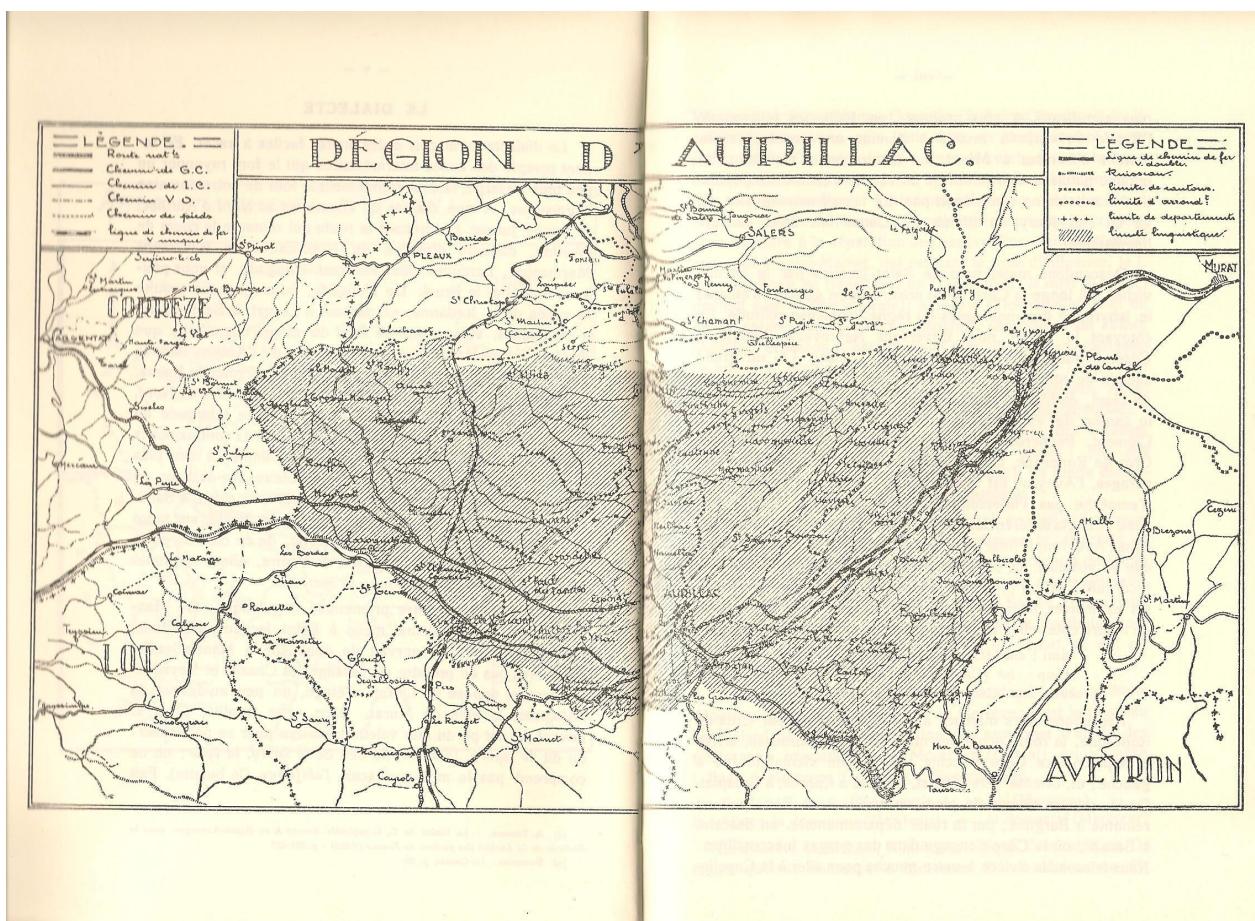

¹Carta de las Calandretas, version lengadociana votada per l'AG de Limós lo 21/05/2005 (veire siti internet <http://calandreta.org>)

²Óc-ben! Première année d'occitan Livre de l'élève. CRDP Aquitaine, 2003, p148

En efièch, Cantal es un departament partejat entre los dos dialèctes amb la zòna lengadociana al sud-oèst del departament que correspond a la zòna d'Orlhac e dels cantons a l'entorn e la zòna auvernhat dins lo demai del departament que correspond mai a las zònas montanhòlas. Segon Nadal LAFON « Lo parlar occitan s'es notablement diferenciat dins lo Cantal en rason del relèu e de l'altitud que l-i an longtemps constituit dels frens a la comunicacion.³ » Cada parçan es definit per una pichona varianta de parlar e una identitat istorica pròpria. Atau un escais-nom es associat a un vilatge, una comuna, un airal...ligat a una particularitat geografica o culturala : al sud i a los Castanhaires, en Orlhac i a los Gaudòts, a l'est d'Orlhac lo Carladés, a l'oèst i a la Xintria, dins la montanya los Gavachs, en Murat los Manja-Chabras...

La causida facha a l'escòla es donc d'aprene e de parlar lo dialècte lengadocian dins sa particularitat locala dins la region d'Orlhac.⁴ Aquò empacha pas d'anar e venir entre lo lengadocian estandard e sa varianta locala.

³LAFON Nadal, *Écrits occitans cantaliens*, ALBÉDIA, 2008, p.29

⁴LHERMET Jean, *Contribution à la lexicologie du dialecte aurillacois*, Statkine Reprints, 1978, p.6-7

Personalament, soi originari del departament e ai grandit dins una comuna pròche d'Orlhac de dètz-e-uèch quilomètres (Teissière-lès-Boliès). Mos parents son originaris del campèstre e tenon una boriòta familiala dins aquela comuna quitament s'aquò seguèt pas lor mestier principal. Mon paire èra obrièr dins una ressèga e ma maire assegurava dels servicis a domicili e l'entreten domestic de la comuna. Per mos parents l'occitan es una lenga mairala subretot per mon paire que seguèt elevat dins una familia nombrosa ont se parlava occitan. Atanben seguèt domestic agricòl una bona partida de sa joinessa. Ma maire es bilingüa atanben (utilizèt l'occitan dins son travalh amb las personas vièlhas) mas faguèt un blocatge a l'escola per çò que l'occitan èra interdich e aviá páur de lo parlar davant lo regent. Mos parents nasquèron e passèron lor joinessa dins una comuna vesina dins lo Carladés (Cròs-da-Ronèsque) ont lo parlar es similar. Dins l'environament ont ai grandit, totses los vesins (dels pichons paisans) son bilingüas e utilizan encara quotidianament l'occitan. Personalament ausiguère l'occitan dins los escambis entre adultes (grands-parents, vesins...) mas a mon fraire e a ieu òm nos parlava francés. Agère donc l'occitan dins l'aurelha mas lo parlèr pas (o alara pas qu'amb d'expressions o de las paraulassas...). Aguère l'ocasion quand ère collegian d'estre sensibilisat a l'escrich occitan per una vesina militanta occitanista, Catarina LIETHOUDT, que me faguèt legir los contes de Joan BODON. Après prenguère l'occitan coma segonda lenga al bac amb lo regent Fèliç DAVAL, un amic d'enfància de mos parents originari del meteis airal. Quò's a Tolosa en 2000 que me metèr a parlar correntament l'occitan al contact d'autres joves occitanistes. Atanben, lo travalh sus mon memòri d'istòria⁵ e mon interès pel cant, la dança e la musica tradicionala me possèron a m'interessar mai prigondament a la lenga occitan e a sa cultura.

Mas quand comencèr a parlar occitan una question prigonda se pausèt alara : quanhe occitan parlar? Sabiái que lo dialècte que parlave èra lo lengadocien mas quanhe lengadocien? Comencèr donc de demandar a l'entorn de ieu, dins ma familia subretot cossí òm disiá tala o tala causa e peniái de las nòtas. Atanben cerquèr a legir lo mai d'escriches locals (revistas, recuèlhs de poesias, contes, novèla, collectatges...) e a escotar dels collectatges (cants, recius...) per me cabussar dins la practica específica de l'occitan orlhagués.

En efièch dels problèmes comencèron d'aparéisser amb l'ensenhament de l'occitan a l'escola. La lenga qu'òm parlava èra pas tot a fach aquela que los calandrons èran menats

⁵RAYMOND Pierre, *L'institut d'Études occitanes du Cantal de 1973 à 1993*, Mémoire d'histoire contemporaine, 2000.

a legir dins las revistas occitanas talas que *Papagai* o *Plumalhon*. La question se pausèt de l'adaptacion dels tèxtes occitan dins la varietat locala de l'occitan orlhagués. Atanben menère una soscadissa sus l'aprendissatge de la lectura amb de las causidas graficas o la constitucion d'ostals dels sons especifics. Coma l'escriu Felip JOULIÉ dins sa memòria «consideram cada regent coma un cercaire de son parçan, pensam que cadun se deu apropiar l'istòria locala. L'istòria ten un ponch de vista, lo de l'endrech ont se trapan los mainatges.»⁶

Aquela question de l'ensenhament de l'occitan orlhagués pauza donc la question de l'accès a una varietat e una quantitat d'escriches dins la fòrma dialectala de l'endrech, quitament se l'objectiu de las escoles Calandretas es de conéisser atanben l'estandard del parlar lengadocian e de los durbir cap als autres dialèctes occitans o encara a las autres lengas.

A-uèi existís una varietat e una quantitat d'esplechas mai importanta dins la lenga occitana e subretot dins lo parlar lengadocian. Mas las variantas dialectalas fan que al nivèl de la conjugason e subretot al nivèl lexical, es pas totjorn aisit de menar un travalh que fa sens pels escolans. Cossí aprene a legir en occitan a dels calandrons de cicle 2 dins una lenga escrita diferenta d'aquela emplegada a l'oral ?

Lo cadre de las TFPI⁷ a Calandreta pòt ajudar a respondre en partida a n-aquel problema.⁸ Las creacions de tèxtes liures pels calandrons, lors causidas e lors mesas al ponch collectivament per l'edicion d'un jornal de classa permeton d'escriure e de travalhar la lenga emplegada en classa. Atau los escolans de CP pòdon aprene de legir la lenga parlada en classa. Una autra pista es la revirada de tèxts e l'adaptacion dialectala de tèxtes. Aquò demanda del temps e una preparacion bèla mas quò permet de «pegar» mièlhs a la lenga parlada en classa.

De cap de biais volèm empachar los calandrons de parlar una lenga comuna de referencia e de qualitat. Mas la realitat didactica e pedagogica comanda atanben de balhar dels supòrts e dels contenguts adaptats a la realitat linguistica locala. Aquò empacha pas al cicle 3 de legir de las òbras del patrimòni occitan o las revistas en lengadocian «estandard»...

⁶JOULIÉ Felip. *La creacion d'un esplech d'aprendissatge de l'istòria dins l'encastre d'una didactica de l'istòria a Calandreta.*, Memòria Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012, p.9

⁷Tecnica Freinet e Pedagogia Institucionala

⁸LAFFITTE René, *Mémento de Pédagogie Institutionnelle*, éditions Matrice, 1999.

Atanben tot aquò nos menèt a nos interessar a la produccion occitana locala. A costat de la produccion actuala plan interessanta mas limitada, nos es aparegut a la lectura del remarcable trabalh de Nadal e Lutz LAFON qu'existissiá una produccion locala en lenga occitana rica e variada mas desconeguda situada entre la fins del sègle XIX e la primièira meitat del sègle XX.

D'autors cantaleses e felibrencs prestigioses an atau collaborats a la produccion d'una revista felibrenca «*Lo Cobreto*»⁹. Aquela revista creada en 1895 existís totjorn a l'ora d'ara en 2013. Ai causit de m'interessar tot particularament a las revistas publicadas entre 1895 e 1939, periòd que correspond a la produccion literària de las pus bèlas plumas localas. De mai, los documents istorics d'abans 1940 son considerats coma fasent partits del domeni public çò que permet una utilizacion mai aisida en classa.

Aquò supausa donc de definir çò qu'es un archiu. La lei n°79-18 del 3 de genièr de 1979 definís los archius coma « l'ensemble dels documents, quanhas datas que sián, lor fòrma e lor supòrt material, produches o recebuts per tota persona fisica o moral, e per tot servici o organisme public o privat, dins l'exercici de lor activitat. »

Una revista es donc atanben un objècte d'archiu. Segon lo diccionari de la lenga francesa LE ROBERT, una revista (que vend el mot anglés «review») es una «publicacion periodica, que conten dels ensages, dels comptes renduts, dels articles scientifics... »

Mas quanhe interès pòt representar l'utilizacion d'una revista literària felibrenca en classa a l'ora d'ara ? O ditz d'un autre biais, cossí bastir los aprendissatges escolars a l'entorn d'un objècte patrimonial dins lo cas de la revista «*Lo Cobreto*» de las annadas 1895 a 1900?

Dins una primièira partida farem una presentacion a l'encòp las ressorças pedagogicas occitanas disponibles a l'ora d'ara. Puèi presentarem la revista «*Lo Cobreto*» avant de veire lo còrpus dels tèxtes seleccionats. Puèi dins una segonda partida, presentarem la pedagogia de las escòlas Calandreta e lo cas de l'escòla d'Orlhac amb lo projècte menat a l'entorn de la lenga occitana e los tèxtes extrachés de la revista «*Lo Cobreto*». Enfin dins una darrièira partida examinarem las differentas activitats menadas en classa dins l'encastre d'aquel projècte pedagogic.

⁹ En grafia classica occitana lo títol de la revista d'escriu *La Cabreta*.

Partida 1

Ressorças pedagogicas occitanas generalas e localas:

l'exemple de la revista «*Lo Cobreto*»

Capítol 1 – L’ofèrta pedagogica occitana

Amb lo revivalisme occitan existís subretot dempuèi la debuta de las annadas 90 una produccion pedagogica diversificada e una edicion que se professionaliza de mai en mai. Vam presentar d'un biais non exaustiu ailàs quelques aspèctes màgers d'aquela produccion qu'a l'ora d'ara es pas estada trop estudiada encara.¹⁰

La produccion pedagogica

Dins l'istòria de la lenga occitana, la question dels supòrts e dels materials es una question que tòrna sovent. Existís quelques publicacions destinadas als regents.

La produccion pedagogica de Calandreta

Dins cada escòla Calandreta los regents son menats a crear lors pròprios supòrts de travalhs transpausats dins lors pròprias variantas dialectalas. Aquela òbra immensa es escampilhada e manca sovent d’èstre recampada. Mas dempuèi quelques annadas, amb lo sistèma de formacion dels regents e los acamps per region, de las cooperacions e dels escambis existisson. Atanben, la mesa al ponch d'un siti ressorça pel centre de formacion Aprene ensaja de recampar e de mutualizar la documentacion e la produccion dels supòrts pedagogics¹¹. Atau dins las rubricas «publicacions», «aisinas» o «ressorsas» se pòdon trobar dels documents pedagogics utils per far la classa. Lo sistèma dels potfoliòs amb la plataforma «Agorà Projècte» pòt atanben ajudar a n-aquel partiment.

La revista *Lengas e païs d'Òc*

Quò's una revista creada en 1982 e editada pel CRDP¹² Lengadòc-Rosselhon. Sa parucion es semestrala. Los tèxtes son en occitan (grafia classica) o en francés. La revista s'adreiça als ensenhaires d'occitan del segondari. Los articles prepausan de descubrir d'estudis sus la lenga e la cultura occitana e d'activitats pedagogicas concretas per la classa. De las activitats pòdon èstre transpausadas dins lo cas de las Calandretas.

La revista *Lo senhal*

Creada en 1991 per dels regents del public membre de l'Associacion per lo Desvelopament de l'Occitan (A.D.OC), aquela revista loseriana tota en occitan lengadocien

¹⁰Alén Garabato Carmen, *Actes de résistance sociolinguistique. Les défis d'une production périodique militante en langue d'oc.* Paris: L'Harmattan, 2008.

¹¹Veire lo siti d'Aprene :<http://aprene.org>

¹² Centre Regional de Documentacion Pedagogica

e en grafia classica (a l'exception d'un dossier per cada numerò en francés redigida per un conselhièr pedagogic de la region) s'adreiça als regents e als escolans del primari. L-i trobam dels tèxtes d'autors locals e de las creacions de tèxtes d'escolans, de las creacions de poesias, de las istòrias en occitan per aprendre a legir, de las activitats de descubèrta del monde... Dempuèi las annadas 2000 la revista es editada jos la forma d'un CD-ROM. Presentat coma un siti internet, la revista numerisada es consacrada a una tematica per annada escolara (animals, edat-mejana, matematicas...) qu'es declinada jos la fòrma de fichas per matièiras e per cicles. Las consignas en occitan se pòdon escotar atanben gràcia a un fichièr audiò incorporat dins lo CD-ROM¹³.

Los manuals

Dels manuals d'aprendissatge de l'occitan destinats en general puslèu al segondari pòdon representar dels libres de ressorças per dels tèxtes o d'activitats en occitan. Podèm citar quelques manuals o metòdes pedagogics per aprendre l'occitan:

- LAME-STENTA Miquela, *Ieu coneissi un país*, IEO, 1979 (l'interès d'aquel manual es la varietat dialectala dels tèxtes amb una part bèla de tèxtes en dialèctes nòrd-occitan).
- CARLES Sèrgi, *Diga-me, Diga-li...*, Vent Terral, 1986 (metòde d'aprendissatge per las escòlas primàrias amb belcòp de dialògs e una programacion dels aprendissatges).
- RIGOSTA Joan, *Parli occitan*, IEO, 1997 (metòde amb dialògs e exercicis prepausats. Un CD d'acompanhament per la prononciacion de l'occitan dins lo sud-oèst cantalés seguèt fach per l'IEO Cantal amb las voses de Bernat GIACOMO e d'Ana-Maria LOUBIÈRES).
- Collectiu, *ÒC-BEN! Première année d'occitan. Libre de l'escolan*, CRDP, 2003 (Dos manuals plan polits amb una seleccion de tèxtes dins los diferents dialèctes mas pas en auvernhat. De las mapas istoricas interessantas en occitan).
- PELADAN Jòrdi, ROMERO Josiana, *Cap a l'occitan*, IEO, 2008 (Manual e metòde acompanhat de disques. Lo manual es plan colorat e prepausa una seria interessanta d'exercicis orals e escriches).

¹³ Veire lo siti de l'A.D.OC: <http://www.adoclozere.fr/activitats/lo-senhal/>

La produccion pedagogica locala cantalesa

En defòra de la revista *Lo Cobreto*, un trabalh de soscadissa se faguèt al dintre de la seccion cantalesa de l'Institut d'Estudis occitans (IEO). Dels ensenhaires e dels militants capitèron de fargar quelques aisinas de trabalh basats sus dels collectatges de contes, legendas, comptinas, biais de dire, devinalhas... La revista *Vai-i qu'as Paur* lançada en 1977 al dintre de l'IEO Cantal puèi après la revista *Monde en Òc* a partir de 1991 seguèron atanben dels luòcs de reflexion sus l'ensenhament de l'occitan.¹⁴ Atau dels recuèlhs de collectatges o dels documents pedagogics seguèron editats a partir de la fin de las annadas setanta:

- ***Lo cotelon morron*** (fascicul e caisseta de las annadas 80) amb la participacion de militants de l'I.E.O. (Bernat GIACOMO, Disdièr HUGUET) e de regentas (Terèsa CANET, Eulalia MOISSINAC);¹⁵
- en 1982: ***Didonèlas per nòstre temps*** (fascicula e caisseta) realizat per l'IEO Auvèrnhe;¹⁶
- en 1986: ***Recuèlh de tèxts chausits per Hubert JULIÉ*** amb l'ajuda del centre cultural occitan NORIB de Sant-Flor;¹⁷
- en 1986: ***La tradicion orala dins lo parlar Mauriagués*** menat pel regent Clamenç Besombes e sos escolans del collègi e licèu da Mauriac;¹⁸
- ***Les contes de Longevialle*** (annadas 80), collectatges al prèp d'un contaire auvernhat de la part dels collegians da Sant-Martin Val da Marona;¹⁹
- dins las annadas 2000, los projèctes ***Territòris occitans*** menats sus mai d'una annada per dels regents d'occitan del Cantal (Fèliç DAVAL, Francesa VACHON, Desdièr HUGUET, Brunò DURANTO...) recampan de las creacions de tèxtes d'escolans en occitan del segondari (collègis e licèus cantaleses) amb un trabalh en arts visuals.²⁰

¹⁴RAYMOND Pèire, *L'institut d'Études occitanes du Cantal de 1973 à 1993*, op.cit.

¹⁵Annexe 1

¹⁶Annexe 2

¹⁷Annexe 3

¹⁸Annexe 4

¹⁹Annexe 5

²⁰Annexe 5

L'edicion occitana pels mainatges

Dempuèi las annadas 1990 l'edicion pels mainatges s'es desenvolopada per conéisser a-uèi una produccion variada subretot al nivèl de la literatura. L'edicion occitana concernís tanben lo departament cantalés.

La librariá IDECO e las seccions departementalas dels IEO

Nascuda dins las annadas 1990 dins l'encastre de l'IEO, la librariá IDECO establida en Puylaurens (Tarn) assegura la difusion nacionala en far la venta per correspondéncia de las edicions occitanas. Recampa una produccion occitana plan larga e de las aisinas collectivas coma lo diccionari lengadocian per las escòlas *TOT EN ÒC*.

De notar lo trabalh fach per mantunas seccions localas dels IEO o pels cercles occitans locals per produire dins las variantas dialectalas una produccion literària occitana pels mainatges coma lo CREO²¹ de Provença, las edicions Ametlièr dins Tarn...²²

Las revistas pels mainatges : *Plumalhon*, *Papagai*

La primièira revista publicada destinada a dels mainatges es *Plumalhon*. Revista mesadièira en doas versions occitanas (una en dialècte gascon, l'autra en dialècte lengadocian) nasquèt en 1995. Es puslèu destinada a dels mainatges del cicle 3. L-i trobam d'istòrias illustradas, de jòcs, de reportatges o de bendas-dessenhadas. A partir de 2002 va nàisser la revista *Papagai* pels mainatges dels cicles 1 e 2. Las istòrias son mai cortetas e las ilustracions mai presentas. S'i tròban atanben quelques documentaris e quelques jòcs. Son totjorn las doas revistas occitanas de referéncia pels mainatges. Amb un sistèma d'abonament actual que compren una connexion sus internet, se pòdon escotar las istòrias de *Papagai* legidas en occitan.

Las edicions de *LA POËSIA*

L'associacion *LA POËSIA* de Montpelhièr fondada en 1995 es ligada al movement Calandreta. S'es creada nos ditz lo siti internet «per portar remèdi al manque de libres en occitan pels joves...*LA POËSIA* publica de libres d'escòla e libres de lésers. Totas las publicacions son en occitan en gascon, en provençal e segur en lengadocian.»²³

²¹Centre Regional de l'Ensenhament de l'Occitan

²² Siti internet: <http://ideco-dif.com/>

²³Siti internet : <http://edicionlapoesia.blogspot.fr/>

L'associacion publiquèt atau de las aisinas pedagogicas per la classa (fichièrs *Palancas e Estelum*, dels manuals de matematicas en occitan, una Mapa monde, de las cartas abecedaris), dels alboms de literatura joinessa (*Lo Nadal dels Lops*), de las faulas amb un supòrt audiò (*Los contes de la Cigala*) o encara de las bendas-dessenhadas (*Titeuf*).

Las edicions dels CRDP

En partenariat amb la region Lengadòc-Rosselhon, lo CRDP prepausa una edicion occitana de qualitat acompanhada d'un disc per escotar las istòrias: 15 alboms pels pus pichons, dels libres de contes o dels recuèlhs de poesias. Lo CRDP prepausa atanben una documentacion pedagogica destinada a dels regents o dels escolans (manuals, libres de pedagogia...). Lo CRDP de l'acadèmia de Montpelhièr a tanben un siti de ressorças pedagogicas en linha ont se pòdon consultar gratuitament d'aisinas pedagogicas (dossiers culturals, exercicis sus la lenga...).²⁴

Dins la meteissa dralha Lo CRDP Aquitània e Cap Òc editan un fum de libres de literatura joinessa, de recuèlh de poesia, de manuals. La particularitat es que los libres se pòdon crompar en tres versions differentas (gascon, lemosin e lengadocian) e que los disques prepausen la lectura dins los tres dialèctes occitan de l'acadèmia. Lo siti internet dispausa d'un fum d'activitats en linha.²⁵

Lo CRDP de Miègjorn-Pirenèus publiquèt atanben dels libres pedagogics per menar de las activitats en classa en dialèctes gascon e lengadocian amb los cicles 2 e 3. Lo CRDP prepausa atanben un siti internet amb de las ressorças per l'occitan que se sona Themadoc.²⁶ De notar lo manual escolar *J'apprends par les langues*, jos la direcccion de Pèire Escudé, en 2008, primièr manual europenc de comparason entre sièis lengas romanjas.

Las edicions a l'entorn de la musica, danças e cançons

Una de las òbras màger en matièira de travalh de coneissença e difusion de la cultura occitana es la publicacion dels collectatges *Al Canton* menats per l'IEO Avairon en partenariat amb lo Conselh General d'Avairon jos la direcccion de Cristian-Pèire Bedèl. Après aver menat una enquèsta menimosa a partir de 1986 dins 46 cantons del departament

²⁴ http://www.crdp-montpellier.fr/languesregionales/occitan/ressources/sceren/sceren_primaire.html

²⁵ <http://crdp.ac-bordeaux.fr/capoc/articles.php?lng=en&pg=11>

²⁶ <http://www.cndp.fr/crdp-toulouse/themadoc/occitan/occitan.htm>

un cofret (dos libres e un libre amb 4 DVD) es sortit en 2007. Podèm atau veire e escotar dels locutors naturals occitanofòns e aprene de las comptinas, cançons, vira lengas dins las varietats dels parlars lengadocians d'Avairon.²⁷

Una autra associacion que menèt un travalh important de collectatge es l'associacion LA CORDAE LA TALVERA amb la publicacion de caissetas o de cofrets tematics sus la memòria paisana (cants, musicas, comptinas, testimoniatges). LA TALVERA es atanben un grop de musica actuala occitana dont la produccion discografica es importanta. Qualques disques son a destinacion dels mainatges coma lo celèbre Turlututú que compila jos la forma d'un libre accompanhat de dos CD un ensemble de comptinas, cançons o danças collectadas o inventadas. Lo tot accompanhat per una orquestracion plasenta e diversificada.²⁸

Los recuèlhs sul *Cançonièr Totemic lengadocian* son tanben d'aisinas interessantas de travalh en classa. Los recuèlhs son accompanhats cada còp d'un disc e de las activitats pedagogicas son prepausadas per la classa jos la fòrma de fichas d'activitats.²⁹

De notar lo travalh de l'associacion LA GRANJA que mèna una soscadissa sus la formacion de contunh en matièira de pedagogia de la musica e dança tradicionala coma o mòstra una jornada de rencontre organizada lo 4 d'abrièu de 2013 amb dels professionals sus aquel subjècte.

Per la region Auvèrnhe, un travalh de collectatge seguèt menat pels membres de l'IEO. Cantal e atanben per l'associacion dels Musicians Rotinièrs puèi per dels permanents de l'Agéncia de las Musicas Tradicionals en Auvèrnhe (AMTA) sus las musicas e las danças. Aquò donèt luòc a la fin de las annadas 1980 e a la debuta de las annadas 90 a la publicacion de las « Caissetas de Canton ». Un obratge collectiu paregut recentament tòrna sus tota aquela istòria.³⁰ Dins aquel esperit un travalh d'edicion de collectages en occitan faches en 1946 pel Musèu nacional de las Arts e Tradicions populars seguèt menat per Disdièr PERRE en Leger-Naut.³¹

²⁷BEDÈL Cristian-Pèire *Cants e racontes de Roergue*, Conseil Général de l'Aveyron, Institut occitan de l'Aveyron, Grapho 12, Villefranche de Rouergue, 2007

²⁸La Talvera, *Turlututú*, CORDAE LA TALVERA, 1997

²⁹Fages-Lhubac Maria-Jose, Josiane Ubaud, *Canta Canta Neneton*, Modal, 2002

³⁰Collectif, *Les Musiques du Massif central - Héritage et Crédit*, édition Crédit, 2014

³¹LE GONIDEC Marie-Barbara, PERRE Didier, *Chansons et contes de Haute-Loire. L'enquête phonographique de 1946*, SEPEC, Peronnas, 2013

Las edicions occitanas cantalesas

Lo Felibritge e sos membres assegurèron una edicion de libres a partir de la fin del siècle XIX e dusca als jorns d'a-uèi. Per se'n rendre compte se podèm reportar al travalh exaustiu menat per Nadal LAFON.³²

Trobam atau dels recuèlhs de poesia, dels recuèlhs de devinalhas³³ o dels recuèlhs de contes interessants per la classa coma aquel d'Enric DOMMERGUES³⁴.

Mas l'edicion la mai importanta a l'ora d'ara es aquela de l'Ostal del Libre nascut al dintre de l'IEO Cantal.³⁵ Tre la debuta de la vida de la seccion cantalesa de l'IEO, la question de l'edicion se pausèt. Las primièiras publicacions se faguèron dins un encastre militant e amator : recuèlh de cançons collectadas, reedicion en grafia normalizada de las obras de VERMENOUZE, recuèlh de poesia de Terèsa CANET, edicion d'un libre de contes collectats al prèp de Loisa LANTUEJOUL amb una caisseta³⁶... A partir de 1987, nais L'Ostal del Libre (ODL) qu'ocupa una partida del local de l'IEO. Jos la direccion de Catarina LIETHOUDT, l'ODL va editar dels romans en occitan (dels autors coma Fèlix DAVAL, Joan VESÒLA...), dels libres de descubèrta de la cultura occitana locala (colecccion Escapada), dels polits libres sus la natura cantalesa³⁷, dels libres a destinacion dels mainatges (libre de fabricacion de jòcs tradicionals...). Qualques unses d'aquetses libres seguèron dels succèsses editorials coma *Jouets Rustiques*³⁸. A-uèi, l'ODL publica una collecccion bilingüa (occitan-francés) sonada "L'Adrech" amb d'autors locals o pròches geograficament (Terèsa CANET, Ives DURAND, Jòrdi-Maurici MAURY). Cada libre es accompanhat d'un CD ont l'autor legís una partida de son òbra. Aquelas publicacions representan de las vertadièiras aisinas de travalh per la classa e permeton de descubrir una varietat de dialèctes e de parlar (auvernhat, variantas lengadocianas de la Castanhau o del Roergue...).

D'autres edicions independentas existisson e son ligadas a d'autras associacions occitanas localas coma LO CONVISE que publica en mai de la revista del meteis nom dels libres d'un interès bèl coma lo diccionari carladesenc de Maurici DAGE³⁹ e subretot aquela

³²LAFON Nadal, *Écrits occitans cantaliens*, op.cit.

³³Annexe 11

³⁴Annexe 11

³⁵RAYMOND Pèire, *L'Institut d'Études occitanes du Cantal de 1973 à 1993*, op.cit.

³⁶Annexe 9

³⁷Annexe 6

³⁸Annexe 9

³⁹Annexe 7

famosa antologia dels tèxtes occitans cantaleses. LO CONVISE tòrna editar atanben de las obras dels felibres coma Arsèni VERMENOUSE o Pèire BIRON pel dialècte auvernhat.

Enfin se pòt mencionar la seria d'articles en occitans pareguts dins lo suplement occitan *Vent Autan* del *Réveil Cantalien* dins las annadas 2000. L-i podèm trobar dels contes e de las legendas collectats o recampats sul departament per Disdièr HUGUET.⁴⁰

Los sitis internet de ressorças per l'occitan

Dins tota las regions occitanas, vesèm a-uèi una proliferacion de sitis ressorças ont se pòdon consultar dels documents esriches, orals, audio-viusals sovent gratuitament. Avèm jà parlat çai-dessús dels sitis de ressorças pedagogicas dels diferents CRDP. Citarem solament dos exemples bèls de sitis permetent l'accès gratis a dels documents orals, esriches, iconografics o audio-visuals sus la lenga e la cultura occitana.

Los sitis internet de ressorças per l'occitan

Un siti màger es aquel del CIRDOC (Centre Interregional de Desvolopament de l'Occitan) la mediatèca interregionala de l'occitan. Lo siti nos apren que “lo CIRDOC consèrva e dona accès a un ric patrimòni representatiu de 1000 ans de cultura occitana: manuscrits, libres ancians, revistas, imatges, afichas, enregistraments sonòrs, filmes, òbras d'art, mai de 100 000 documents son conservats dins las Rescòtas.”⁴¹ De mai lo CIRDOC a creat una mediatèca enciclopedica numerizada : Occitanica.⁴² Lo siti OCCITANICA prepausa la consultacion en linha de fons numerizats mas atanben dels documents audio-visuals, dels archius sonòrs... siá a l'entorn de 531 documents pel moment.

Lo siti Patrimòni Oral del Massís Central

En defòra del trabalh de numerisacion entreprés pels Archius departementals del Cantal dont parlarem pus tard, cal notar l'importança del siti «Patrimòni Oral del Massís Central» per l'accès al patrimòni oral occitan de la region Auvèrnhe.⁴³ Lo projècte finançat per Euròpa federa mai d'una associacion o institucion de las regions del Massís Central: L'ADDA per Losèra, l'AMTA per Auvèrnhe, lo CRMEL o l'IEO Lemosin, lo CIRDOC, l'UGMM en Borgonha... Las missions son de numerizar los fons collectats pels diferents

⁴⁰Annexe 8

⁴¹http://www.locirdoc.fr/E_locirdoc/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=83&Itemid=166&lang=fr

⁴²<http://occitanica.eu/>

⁴³<http://patrimoine-oral-massif-central.fr/>

actors e de las rendre accessiblas al grand public. Atau, una partida dels fons collectats dins lo cadre de las caissetas de canton se pòdon escotar gratuitament sus aquel siti. L-i trobarem de las cançons tradicionalas o de las comptinas dins diferents dialèctes (auvernhat, lengadocian, lemosin...).

Dins d'autras regions occitanas, un travalh similar se fa atanben amb lo Conservatori Occitan per Miègjorn-Pirenèu, o encara en Gasconha e en Provença.⁴⁴

⁴⁴Pel Centre Occitan de las Musicas e Danças Tradiconalas Tolosa Miègjorn Pirenèus veire lo siti internet: <http://www.comdt.org/>. Per la region Aquitana veire lo siti <http://www.sondaqui.com/>. Per Provença veire lo siti del Centre de las Musicas tradicionalas Ròse-Alps <http://www.cmtra.org/>

Capítol 2 – Presentacion istorica de la revisa «*Lo Cobreto*»

Lo primièr numerò de la revista mesadièira «*Lo Cobreto*»⁴⁵ pareguèt lo 7 de genièr de 1895 per s'arrestar en 1901. Aquò representa pas mens de 72 numeròs. Lo segond periòde de publicacion se situís entre lo 1er abrièu de 1920 e octobre de 1938 siá en tot 229 numeròs. Lo tresen periòde mai cortet se situèt entre genièr de 1947 e febrièr de 1948. Enfin, dempuèi 1958 la revista «*Lo Cobreto*» tornarà èstre editada dusca n-a-uèi.

Lo contèxt istoric

Per plan comprene la natura de la revista, es necessari de la tornar metre dins lo contèxt de l'epòca tan al nivèl global que local.

Lo contèxt general

França coneuguèt lo long del sègle XIX dels cambiaments prigonds.

En primièr luòc dels cambiaments economics e socials màgers se realizèron amb las revolucions agricòla e industriala. Los rendements agricòls e industrials augmentèron amb lo desenvolopament del maquinisme e l' amelioracion de las tecnicas de produccion. Los progrès scientifics cambiaron d'unes aspèctes de la vida quotidiana. Dins lo campèstre la creissença demografica e la duretat de las condicions de vida possèron a l'exòdi rural cap a las vilas bèlas que creissián. L'aparicion del tren e l'espandiment del ret ferroviari permetèron de melhorar la circulacion dels bens e de las personas. La societat rurala tradicionala se vegèt donc prigondament cambiada.

Segondament al nivèl politic, França coneuguèt un sègle agitat amb lo periòde napoleonian, la restauracion de la monarquia, las revòltas republicanas e per acabar la naissença de la Tresena Republica (1870 a 1940). Quò èra lo temps de «Mariana al poder»⁴⁶. Aquela novèla Republica exaltèt las valors de la revolucion francesa, lo patriotisme, la fe dins lo progrès e la sciéncia. Las leis modèrnas sus las libertats publicas nasquèron (1881, libertat de la premsa e drech d'acamp; 1884 lei sus lo drech de se sindicalizar...) e subretot las lei de 1881-1882 sus l'obligacion e la gratuitat d'un ensenhament laïc a l'escola. Atanben quò èra lo temps de l'espandiment colonial francés dins lo monde. De 1890 a 1914, quò's la «bèla epòca» caracterizada per una prosperitat economica d'ensemble malgrat de las prigondas inegalitats entre las classas borgesas e las

⁴⁵ En grafia occitana normalizada lo títol s'escriu *La Cabreta*.

⁴⁶SIRINELLI Joan-Francés, *La France d'un siècle à l'autre*, Hachette, 1999, p.152.

classas popularas. Aquel període seguèt marcada per l'afar Dreyfus (1894-1906) e la separacion de la glèisa e de l'Estat (1905). Al nivèl politic, la debuta del sègle XX coneguèt la naissença dels partits politics. Per l'istorian Sergi Berstein, la IIIena Republica constituís «una sintèsa entre liberalisme e democracia.»⁴⁷

Enfin, la fin del sègle XIX coneguèt la montada del nacionalisme e particularament per França après la desfacha contra Prussa (1871) ont renhava l'idèa de revenge. Quò èra lo temps de la «pichona patria» ont «los pedagògs republicans...teorisa[von] amb lo mai de succès la complementaritat dels estacaments entre la pichona e la granda patria.»⁴⁸ Per l'istoriana Anna-Maria THIESSE, s'agís d'una epòca ont i a una «fabricacion collectiva de las identitats nacionalas» dins Euròpa tota.⁴⁹

Lo contèxt local

Auvèrnhe coneguèt donc los cambiaments generals d'aquel període. La region èra feblament industrialisada. Dins Cantal la pichona produccion artesanal se concentrava en Orlhac: trabalh de la pèl, fabricacions de draps e telas, estampariás, trabalh del coire, fabricacion de parapluèjas.... Segon lo geograf e istorian Alfred Durand, Orlhac èra «abans la guèrra de 1914, un pichon centre plan actiu:...de lòngh, lo pus bèl centre francés de fabricacion de fialats e de parapluèjas; sas sabatas [èron] activament cercadas dins tot lo Massís central.»⁵⁰ Per l'istoriana Leonça BOISSOU, Orlhac «plaçada a la boca de las valadas de la Cèra e de la Jordana, a l'intrada de la plana d'al Pajon ocupada dempuèi que l'òme existís, al centre d'un bassin sus las broas ont venon morir las cropas volcanicas al nòrd, e los platèus granitics de la Castanhau al Sud, la vila, que vei venir per dire atau tot lo país vas gu-ela, se tròba èstre lo luòc d'escambis obligatòri...»⁵¹ Cal notar per Orlhac l'importança de las fièiras e dels mercats qu'èron nombrosas, Orlhac estant una zòna de contacte entre lo Miègjorn e las montanhas d'Auvèrnhe. Atanben, lo desenvolopament del ret ferroviari (amb lo tunèl del Lioran dins lo Cantal en 1848) permetèt de desenclavar la vila d'Orlhac en la religar a las autres vilas regionalas. Aquò favorisèt l'espandiment del torisme coma las curas dins las estacions termalas coma en Vic/Sèrre. Mas lo tren facilitarà atanben l'exòdi rural vas Clarmont e subretot vas París.

⁴⁷ BERSTEIN Sergi, *Les cultures politiques en France*, Seuil, 1999 p. 122

⁴⁸ CHANET Joan-Francés, *La France d'un siècle à l'autre*, Hachette, 1999, p.185

⁴⁹ THIESSE Anna-Maria, *La création des identités nationales*, Seuil, p 13

⁵⁰ DURAND Alfred, Aurillac, Les éditions du BASTION, 2004, p 85.

⁵¹ BOUSSOU Léonce, *Études sur la vie rurale en Haute Auvergne. La région d'Aurillac au XVème siècle*, Société des lettres et arts « La Haute-Auvergne » 2009 p24

Al nivèl politic, Auvèrnhe coneguèt atanben la «republicanizacion»⁵² amb lo renforçament del Republicanisme (oportunistes e Radicals) dins Cantal fàcia a una drecha conservatriça e bonapartista. Segon l'istorian Joan-Francés Chanet, las mentalitats cantalesas serián marcada per una «psicologia de l'autarcia»⁵³ deguda a la configuracion geografica e qu'impregnariá prigondament la societat cantalesa dins son ensemble. Per guel atanben, la region d'Orlhac eretariá d'un caractari «meridional» del fach que los rets de comunicacion sián mai aisits cap al sud. Aquò auriá facilitat una migracion sasonièira en Espanha (notablament en Catalonha) al segle XIX. Al caractari meridional de la societat cantalesa, s'apondriá, encara segond Chanet, un individualisme fòrt amb un replec sus la cellula familhala e la religion crestiana.

Per acabar, cal precisar la plaça de l'economia rurala dins lo departament e l'importança economica de la fabricacion del formatge dins las montanhas. Encara a-uèi aquela economia es plan importanta. Al segle XIX, la populacion viscosa paurament e durament en travalhar la tèrra dins de las pichonas bòrias familialas o en se logar en cò de coarros importants. L'occitan èra la lenga mairala e la lenga quotidiana del travalh.⁵⁴

Lo Felibritge

Per plan comprendre la natura de la revista, es necessari de la tornar metre dins lo movement d'ensemble felibrenc de l'epòca tant al nivèl global que local.

Lo movement felibrenc

Lo Felibritge seguèt fondat lo 21 de mai de 1854 a *Font-Ségune* près d'Avinhon per sèt escrivans provençals dont tres prestigiós: Frederic MISTRAL, Josèp ROMANILLE e Teodòr AUBANEL. Lo mot Felibre vendriá d'una vièlha cançon provençala que parlariá dels sèt felibres de la lei a l'entorn del Crist.⁵⁵ Lo Felibritge es dirigit pel Capolièr. Un consistòri es format de 50 majorals. Los aderents ordinaris son los manteneires, despartits entre los mestres en gai-saber (escrivans) e los mestres d'òbra (òmes d'accions). Lo Felibritge se desenvolopèt dins las regions occitanas amb mai o mens de succès. De las mantenéncias nasquèron atau en Lengadòc, en Bearn, en Lemosin e en Auvèrnhe. Segon Pèire LAVELLE «La màger part de sos membres proveniá de...la pichona e mejana

⁵²BERNARD Mathias, *Politisation et Intégration régionale (1815-1960)* in L'identité de l'Auvergne, CRÉER, 2002, p.344

⁵³CHANET Joan-Francés, *Les félibres cantaliens. Aux sources du régionalisme auvergnat (1879-1914)* op.cit. p 48.

⁵⁴ANGLADE Joan, *La vie quotidienne dans le Massif Central au XIXème siècle*, Hachette, 1984.

⁵⁵LAVELLE Pèire, *Occitanie. Histoire politique et culturelle*. IEO edicions, 2004 p 415.

borgesiá urbana: fonctionaris, emplegats, comerçants... Los membres del clergat l-i èron relativament nombrós... L-i aviá pauc de paisans e fòrça pauc d'obrièrs. Subretot, la granda absenta èra la granda borgesiá, en contraste amb la sociologia de la Renaissença catalana.»⁵⁶

Marcat pel romantisme, lo Felibridge devenguèt un movement literari amb una volontat de reconeissença al nivèl nacional dins lo cercle del monde literari parisenc. L'òbra de Frederic MISTRAL es atau significativa amb la publicacion de «*Mirèio*» en 1859 e la consecracion en 1901 pel Prèmi “Nobel”. Pasmens la question de la grafia partegèt lo movement felibrenc entre los partisans d'una grafia fonetica (o mistralenca) e los partisans d'una grafia occitana classica.

L'ideologia felibrencia seguèt marcada pel crestianisme, l'affirmacion identitària amb l'idealizacion del país e del paisan. Al nivèl politic lo movement es diversificat. D'après l'istorian Felip MARTEL «blancs e roges coabiatavon»⁵⁷. Per l'istorian, «l'ais del projècte felibrenc, puèi occitaniste, es precisament de tornar conquistar l'ensemble de la societat meridionala per la lenga e la cultura occitanas, la restauracion d'un pòble.»⁵⁸Felip MARTEL parla d'un projècte «nacionalitari: vesèm ben per de qué aquel titol conven al Felibritge, del fach mèsme de son ambigüitat. Es pas regionaliste, perçò que son espaci es pas la «region» o la «provinça» a la francesa. Es pas nacionalista, perçò que se paua pas en ruptura amb França: es endacòm entre los dos»⁵⁹.

Lo Felibritge cantalés

La primièira «*Escolo Oubergnato*» (E.O.) del Felibritge cantalés apareguèt a una epòca ont lo movement felibrenc espelissiá atanben dins las autres regions occitanas en defòra de Provença, lo brèç felibrenc. Al nivèl del Cantal, Mr Nadal LAFON nos rampèla que lo terren a una sensibilizacion de l'occitan seguèt preparat per d'eveniments locals : lo fenomèn JASMIN (poèta e orator agenés, vertadièira « estela » de l'epòca), los primièrs poètas cantaleses (Joan-Batista VEYRE...) e lo relai dins la premsa populara de l'escrich occitan (Auguste BANCHAREL, Joan-Batista DELORT...)⁶⁰.

⁵⁶LABELLE Pèire, *Occitanie. Histoire politique et culturelle*. op.cit. p 417.

⁵⁷P125

⁵⁸MARTEL Philippe, *Les Félibres et leur temps. Renaissance d'Oc et opinion (1850-1914)*, Presses Universitaires de Bordeaux, 2010, p.14

⁵⁹p.650

⁶⁰LAFON Nadal, *Écrits occitans cantaliens*, op.cit.

La primièra «*Escolo Oubergnato del Naut Miègjour*»(E.O.) es fondada en 1894 a la seguida d'una publicacion dins la premsa locala tota d'un manifèsta « *O tout l'Oubergno* » per « recampar totas las sensibilitats al servici de la meteissa causa ».⁶¹

Los membres fondadors son lo jornalista tolosan Joan-Felician COURT, l'auvernhat de Paris Eugène LINTILHAC (òme politic e membre dels cercles litteraris parisencs) totses dos de sensibilitat republicana (corrent Radical) e Arsèni VERMENOUZE, un cantalés que viscava entre Orlhac e Espanha ont gerissiá un negòci sus las liquors. VERMENOUZE èra republican atanben mas amb una sensibilitat mai tradicionalista (conservatism e crestianisme). La revista veirà lo jorn un an après en 1895. Tre la debuta una tièira de collaborators regulars s'i apondrà : L'abat COURCHINOUX, los fraires GUIRALD, Pèire-Firmin FAU, Loís BOISSIÈRE, Enric DOMMERGUES, Raimon FOUR...

Dins los estatuts de l'associacion es precisat que los membres devon demorar en Orlhac. L'associacion afirma sas ambicions literàrias e patrioticas mas s'interdís de polemigar sus las questions politicas o religiosas. Coma projècte es mencionat l'organizacion d'un banquet e d'un concors literari annual, los Jòcs Florals, sul modèl tolosenc. Tre la debuta los membres faràn jogar lors relacions en particular a París amb Eugène LINTILHAC que devendrà jos-responsable del cabinet de l'Instruccio publica en 1894 o lo sostens de la Liga auvernhat a amb la persona de Loís BONNET (director del jornal *L'auvergat de Paris*) qu'abonarà 6000 de sos aderents gratuitament a la revista «*Lo Cobreto*».

Lo recrutament dels membres de l'E.O. serà subretot dels aderents de la region orlhaguesa e originaris de mitaus socials characteristics del movement felibrenc (foncionaris, comerçants, professions liberalas...). L'E.O. amb VERMENOUZE a son cap entretenguèt una correspondéncia amb las autres seccions del Felibritge amb las personas de MISTRAL per Provença, Antonin PERBOSC pel Lengadòc o Josèp ROUX pel Lemosin. Dels recampaments felibrencs seràn organizats dins Cantal e VERMENOUE seguirà a l'exterior quelques recampaments.

La figura emblematica de l'E.O. es Arsèni VERMENOUZE. Cap redactor de la revista «*Lo Cobreto*», devendrà Majoral en 1900 e publicarà dos recuèlhs de poesias plan celèbres : «*Flour de broussu*» en 1896 e «*Jous lo cluchado*» en 1909. Dins lo primièr

⁶¹CHANET Joan-Francés, *Les félibres cantaliens. Aux sources du régionalisme auvergnat (1879-1914)* op.cit. p 123

recuèlh escriurà dins la grafia mistralenca mas dins lo segond jos l'influéncia de Prosper ESTIEU escriurà dins una grafia classica amenajada. La quantitat e la qualitat de la produccion literària occitana de VERMENOUZE fan de gu-el l'autor mai prestigiós del Cantal. Qualques unses de sas poesias son encara coneigudas a-uèi e recitadas per còr pel monde. Dins «*Lo cobreto*», ocuparà una plaça centrala amb l'abat COURCHINOUX que jos lors noms o jos d'escais-noms signaràn una part bèla dels tèxtes de la revista. Lo republicanisme catolic de VERMENOUZE e sas posicions conservatriças amb lo sostens de l'abat COURCHINOUX (anti-dreifusard, contra la separacion de la Glèisa e l'Estat...) fan que de las dissensions se desvolòpon al dintre de l'E.O. En 1901 la revista arrestarà de paréisser alara que coneis un succès bèl. L'autoritat de VERMENOUZE e de COURCHINOUX fan que las contribucions dels tèxtes literaris demesisson. En 1910 a la mòrt de VERMENOUZE, la primièira E.O. arrestarà sas activitats.

Caldrà esperar 1920 per veire la naissença de la segonda E.O. que tornarà publicar la revista «*Lo Cobreto*» al ritme d'un numerò per mes dusca en 1939. Aquel periòde serà fecond per la revista ont una produccion literària rica serà a l'onor. Mas la question de la grafia se tornarà pausar e menarà a dels conflictes.⁶²

«*Lo Cobreto*», una revista felibrenca

A la fin del siècle XIX, la premsa se desenvolupa en Euròpa e en França. Al dintre del movement felibrenc va espelir una produccion literària importanta jos la fòrma de revistas ont los tèxtes son escriches per la màger part en occitan e en grafia mistralenca. Aquelas revistas exprimisson las ambicions literàrias e las idèias dels felibres.

L'atge d'aur de la premsa

Lo periòde de 1814 a 1914 es considerat coma «l'atge d'aur de la premsa»⁶³. En efièch, la premsa deven un medià de massa dins un contèxt de progrèsse economics e socials en particular sul plant de la democracia. A partir de 1869 va nàisser la pichona premsa populara a pichon prètz. Lo format dels jornals es puslèu bèl (plaça de mai en mai important de la publicitat). Los fraisses postals de mandadís van baissar a la fin del siècle XIX e lo nombre de paginas dels jornals van augmentar. Lo desenvolopament del camin de fèrre favorizarà atanben la difusion de la premsa. Amb la lei de 1881, lo drech modèrn de la premsa es creat amb una reglamentacion e una independéncia per rapòrt a l'Estat

⁶²LAFON Nadal, *Écrits occitans cantaliens*, op.cit. p 452-453

⁶³ FEYEL Gilles, *La presse en France des origines à 1944*, Ellipses, 2007, p65

(libertat de la premsa). Los progrès de la mecanizacion amb l'invencion de la premsa a rotativa a partir de 1866 permetrà l'augmentacion dels tiratges e la reduccion dels còstes de produccion. Las tecnicas d'illustracions progressaràn amb la litografia e l'usatge de la fotò.

A la fin del sègle XIX los setmanièrs de lectura distractiva se generalizaràn : «L-i podèm legir lo roman a sègre, una rubrica de varietats, dels recius istorics e de las biografias...dels poèmas e dels jòcs.»⁶⁴ La premsa felibrenca serà ben un pauc d'aquela mena.

Lo desenvolopament de las revistas felibrenques

Dins cada mantenença del Felibritge va nàisser una revista per promoure la renaissença felibrenca. Atau en Provença pareguèt «*L'Aïoli*» de 1891 a 1899, en Lengadòc «*Mount-Segur*» de 1896 a 1904, en Gasconha «*Reclams de Biarn e Gascounhe*» de 1897 a 1920 o en Lemosin la revista «*Lemouzi*» en 1893.⁶⁵ Lo contingut serà aproximativament lo meteis.

La sociologa Carmen ALÉN GARABATO ne'n descriu lo contingut: “Se jòga la carta de la proximitat, de las representacions comunas, en definitiu de çò qu'Enric BOYER sòna las representacions etnosocio-culturalas, partejadas per un ret de lectors e qu'an ligam al folclòr, al patriotisme cultural e a l'istòria, a la literatura, al paisatge, a la tradicion...”⁶⁶

Aquesta analisi es partejada per Joan-Maria SARPOULET que ditz qu' «un dels tèmas favorit de la literatura felibrenca seguèt la definicion d'una geografia ideala ont lo monde rural ocupava una plaça privilegiada. Se definissiá coma la sèrva inagotable de la vertut e de las vertadièiras valors de la civilizacion. Los eròis d'aquela geografia èran lo paisan, lo pastre o lo pescaire... Aquela ruralitat benfasenta èra opausada d'un biais corrent a la vilassa.»⁶⁷ J.M. SARPOULET evòca atanben lo fach que la figura idealisada del paisan èra un tèma romantic de l'epòca plan espandit en França dins lo domèni artistic en general.

L'esperit de la revista «*Lo Cobreto*»

Dins l'esperit de las revistas felibrenques de son epòca, las tematicas desenvolopadas dins «*Lo Cobreto*» pòrtont sus quelques tèmas recurrents: l'amor e la fiertat de la patria pichona (lo vilatge, lo departament, la region) e la patria bèla (França), la figura idealisada

⁶⁴ FEYEL Gilles, *La presse en France des origines à 1944*, op.cit. p120-121

⁶⁵Annexe 12

⁶⁶ALÉN GARABATO Carmen, *Actes de résistance sociolinguistique. Les défis d'une production périodique militante en langue d'oc*, L'Harmattan, 2008, p 202.

⁶⁷SARPOULET Joan-Maria, *Les débuts de Reclams de Biarn e Gascougne*, PU de Bordeaux, 2005, p 161.

del paisan (pintoresca, integritat, santat fisica e moral...), l'oposicion entre monde urban e monde rural (la neiciardesa del Gaudòt, l'orlhagués, opausat al bon sens e al saber-far del monde paisan...). Se sentís plan atanben a la lectura de la revista l'esperit romantic de l'epòca e la volontat de se donar una dimension literària. Subretot la tendéncia generala de la revista es puslèu lo ton umoristic, bon enfant, veire dels còps un pauc «galhard» dins las galejadas.

D'aprèp l'estudi de Joan-Francés CHANET sus L'E.O., la seccion cantelesa del Felibritge es marcada per l'affirmacion d'un patriotisme « arverne » e d'un crestianisme republican : « Per VERMENOUZE, la regeneracion de França per la fe catolica passava d'en primièr per l'aparament de las tradicions regionalas »⁶⁸ La marca del nacionalisme de la granda patria (França) e la pichòta patria (Cantal, Auvèrnhe, païses occitans...) mesclada a una sensibilitat catolica sociala imprenharà atanben los escriches felibrents de la revista.

La question de l'ensenhamant

A la fin del sègle XIX, amb l'aveniment de l'escola laïca gratuita e obligatòria en 1881-1882, la question de l'ensenhamant de l'occitan se pausèt. Quò seguèt una preocupacion màger d'una partida del Felibritge. En efièch, una partida dels aderents èran dels regents. Los pus celèbres d'aquetses regents son Antonin PERBOSC e Prospèr ESTIEU que faguèron amb lors escolans un travalh pedagogic remarcable. Aquela problematica ocupèt atanben l'esperit dels regents membres de L'E.O.

L'escola, lo Felibritge e l'occitan jos la IIIena Republica

Coma l'analisa l'istorian Felip MARTEL, pels Felibres s'agís de mostrar que l'occitan pòt s'escriure a l'escola primari per valorizar la lenga e atau encoratjar lo sentiment de fiertat e d'estacament a la pichòta patria. Aquò permetriá pels felibres de tornar la fiertat de parlar sa lenga mairala e al delai d'arrestar lo movement d'exòdi rural.

Quò's vertat que los mainatges de l'epòca an quasi totses la lenga occitana coma lenga mairala dins las regions occitanofònas. En general, descubrisson lo francés a l'escola, lenga qu'an pas jamai ausida. Atanben dels pedagògs felibrents van ensajar de desenvolopar una pedagogia cap a l'aprendissatge del francés pel biais de l'occitan. Felip MARTEL cita los escriches de Miquel BRÉAL en 1871 que preconisa un vertadièr

⁶⁸CHANET Joan-Francés, *Les félibres cantaliens. Aux sources du régionalisme auvergnat (1879-1914)* op.cit. p 205.

bilingüisme o encara Josèp LHERMITTE en Provença que metrà al ponch dins lo segondari un metòde de revirada de tèxt (version) de l'occitan al francés. Subretot cal parlar del trabalh menat pels regents Prospèr ESTIEU e Antonin PERBOSC que donaràn dels devers en occitan a lors escolans e subretot lor faràn menar de las vertadièiras enquèstas etnologicas en occitan dins lor environament pròche (familhas, vilatge), suls contes, las legendas, las cançons e pus generalament sul folclòr.⁶⁹

Mas per l'Estat, la question de l'ensenhament de l'occitan es un subjècte segondari que faguèt pas jamai l'objècte d'un debat. L'abséncia de debat sus la politica linguistica en França revèrta l'idèia d'aprèp Felip MARTEL que la progression del francés fasiá l'objècte d'un consensus larg qu'aviá pas besonh d'estre formulat. La lenga francesa èra vista coma lenga de cultura e mejan de promoción sociala. Atau l'occitan èra « vist al mièlh coma inutil dins lo monde novèl que se met[iá] en plaça, al pire coma un obstacle a l'ascencion de sos locutors que, tre ara, aur[ján] tèma qu'a se'n despartir. »⁷⁰

Atanben l'occitan serà interdich a l'escola. Qualques ensenhaires reprimiràn l'usatge de l'occitan en classa en utilizar lo tristament celèbre « senhal ». Mas quelques unses faràn mòstra de pedagogia en utilizar l'occitan en classa per menar los occitanofòns cap a la lenga francesa.

La question de l'ensenhament e «l'*Escolo Oubergnato*» (E.O.)

Trobam aquellas preocupacions al dintre de l'E.O. amb l'organizacion dels Jòcs Florals⁷¹ ont las escòlas primàrias son convidadas a participar en escriure dels tèxts liures (poesias, recius) o en collectar dels elements de la cultura orala (conte, cançons, legendas, biais de dire). De las fablas de LA FONTAINE son atau prepausadas a la revirada en occitan per las classas. Qualques tèxtes son publicats dins la revista.

De las reflexions son menadas per dels regents coma Enric DOMMERGUES o Loís DELHOSTAL. Dins lo numerò de «*Lo Cobreto*» n°17 del 7 de mai de 1896, Enric DOMMERGUES explica qu' «exclure absolutudament lo patai de l'escola es ni rasonable ni logic e presenta maitses inconvenients dont lo pus grèu es, a mon vejaire, d'inspirar a belcòp d'enfants lo degost de l'estudi.»⁷² Enric DOMMERGUES fa lo constat que los

⁶⁹TERRAL Hervé, *Antonin Perbosc. Les langues de France à l'école*. Trabucaire, 2006.

⁷⁰MARTEL Felip (2007). *L'école française et l'occitan ou Le sourd et le bégue*, Presses Universitaires de la Méditerranée, 2007 p 117.

⁷¹Annexe 41

⁷²Annexe 28

mainatges coneisson pas un mòt de francés e que donc l'escòla, en interdisant l'usatge de lor lenga mairala (l'occitan), los redusís al silenci.

Atanben prepausa de passar per l'occitan per ensenhar lo francés. Va desenvolopar tot un argumentari pedagogic e didactic e mostar amb d'exemples concrets cossí l'occitan pòt ajudar a parlar e escriure lo francés. Dins las Calandretas, aquesta idèia es tornada presa a-uèi jos la denominacion de Palancas.

Capítol 3 – La revista «*Lo Cobreto*»: analisi e causida d'un còrpus pedagogic

L'idèia de partença es donc de cercar dins aquela revista istorica literària e felibrenca dels tèxtes utils per la classa a-uèi. Es donc necessari d'utilizar un metòde dins l'optica de constituir un recuèlh de tèxtes (un còrpus) amb dels critèris pedagogics. Après aver vist lo biais de far veirem cossí se presenta la revista en particular pels tèxtes occitans.

La metodologia

Per trabalhar sus la revista caliá trobar los luòcs ont poire la consultar. Puèi caliá bastir un metòde de despolhament amb dels critèris de seleccions dels tèxtes. Un còp los tèxtes seleccionat se pausèt la question de lor còpia.

Las sorgas

Per menar aquel travalh, avèm d'en primièr demandar ajuda al CIRDOC en la persona son director Mr Benjamin ASSIÉ. Lo CIRDOC recampa en efièch una impressionanta varietat de la produccion literària jos totas sas formes. De mai lo CIRDOC ven d'eretar del fons d'archius monumental del Collègi d'Occitània de Tolosa. Lo CIRDOC a donc a sa dispausicion lo fons entier de la colleccion de la revista «*Lo Cobreto*». Dins una mira de difusion de la produccion escricha de tota Occitània e en particular pel nòrd Occitan, lo CIRDOC s'es prepausat en passar per un prestatari de servici de numerizar lo fons entier de la revista «*Lo Cobreto*». Aquel travalh remirable prendrà del temps e donc es pas possible pel moment de trabalhar sus aquela revista numerisada. Pr'aquò lo CIRDOC m'a prestat dels numeròs en dobles pel periòde de l'entre doas guèrras.

Prenguère donc contact amb la seccion departementala del Felibritge en Orlhac. Mr Miquèl BONNET e Mr Joan-Maria LABORIE me donèron accès al fons de lors archius. Mas avián pas lo fons ancian en lor possession. Pr'aquò m'an prestat quelques numeròs del periòde de la fin de las annadas 50 a la debutat de las annadas 70.

Alara cerquère sul siti internet dels Archius departamentals del Cantal. En cercar dins lo catalòg per internet (recèrca tematica dins lo formulari «libres, revistas jornals, articles»), vegère que los archius d'Orlhac avián la colleccion completa de la revista.

Las referéncias del dos fons consultats son:

1)COTE: 2 BIB 572 LO COBRETO DE L'ESCOLO OUBERGNATO È DEL NAUT MIÉJIPUR : PRUMIÈIRO ONNADO : ANNÉE 1895 : N°1 À 12. – [AURILLAC] : 1895. Description physique : Monographie imprimée. 12 fascicules ; 31 cm.

2)COTE: 2BIB 526-1 LO COBRETO : SECOUNDO ONNADO (1896, N°13) À SIEISIEMO ONNADO (1900, N°72). – [AURILLAC] : 1896-1900. Description physique : Monographie imprimée. 732 p. ; 26 cm.

Per veire rapidament e a vist d'uèlh l'evolucion de la revista agachère atanben los fons posteriors :

1)COTE: 2 BIB 526-2 LO COBRETO DE L'ESCOLO OUBERGNATO È DEL NAUT MIÉJIPUR : PRUMIÈIRO ONNADO (1920, N°1) À SIESIEMO ONNADO (1925, N°69). – [AURILLAC] : , 1920-1925.

1920-1925 Description physique : Monographie imprimée. Pagination multiple ; 30 cm.

2) COTE : 2 BIB 526-3 LO COBRETO DE L'ESCOLO OUBERGNATO È DEL NAUT MIÉJIPUR : SETIÈMO ONNADO (1926, N°70) À OUNZIÈMO ONNADO (1930, N°126). – [AURILLAC], 1926-1930. 1926-1930 Description physique : Monographie imprimée. Pagination multiple ; 30 cm.

3)COTE : 2 BIB 526-4 LO COBRETO DE L'ESCOLO OUBERGNATO È DEL NAUT MIÉJIPUR : DOUTCHIÈMO ONNADO (1931, N°127) À XXE ONNADO (1939, N°229). – [AURILLAC] : , 1931-1939. 1931-1939 Description physique : Monographie imprimée. Pagination multiple ; 30 cm.

4) COTE : 2 BIB 526-5 LO COBRETO DE L'ESCOLO OUBERGNATO È DEL NAUT MIÉJIPUR D'AURLHAC : TRESIÈMO SÈRIE : JANVIER 1947, N°1 À FÉVRIER 1948, N°13. – [AURILLAC] : , 1947-1948.

1947-1948 Description physique : Monographie imprimée. Pagination multiple ; 30 cm.

5) ESSAI HISTORIQUE SUR LA REVUE "COBRETO" / JEAN FAU. , 1967.

Cote 184 PER 2 serie="PER" sous-serie="184" article="2" 1967 Description physique : Genre/Carac. phys. : Périodique bibliothèque P. 7-9, 5-7, 13-15 et 19-20.

Podiáí solament anar trabalhar als Archius lo dimèrcres dins la prangièira (ai classa lo dimèrces matin). Lo travalh de classa e los oraris de dubèrtura dels Archius limitèron donc la possiblitat de consultar la totalitat del fons. Decidiguère donc de me consacrar a l'estudi de la revista istorica de la primièira E.O. ont los autors felibrengs los mai prestigiós avián escrich.

Lo despolhament e la grilha de lectura

Per travalhar sus la revista, metère al ponch una grilha de lectura que me permetriá de legir los tèxtes de la revista.⁷³ Aquò me permetèt de recaptar las informacions e d'en resumir cortetament lo contengut.

Prenguère lo temps donc de legir numerò après numerò totses los tèxts dels 50 primièrs numeròs de la revista en completar la grilha. Aquò prenguèt a l'entorn d'una trentena d'oras de travalh.

Per identificar los tèxtes, prenguère lo titol dels tèxtes publicats dins la revista o lo titol de las rubricas coma per exemple aquela de las «*couyonados*»⁷⁴. Aquesta rubrica umoristica apareis dins cada numerò de la revista e clava cada còp la revista. Dins aquesta rubrica «*couyonados*», l-i pòt aver mai d'un tèxt. Los tèxtes son cortets en general. Atanben, comptère aquela rubrica coma l'equivalent d'un tèxt.

Atanben la classificacion en genre dins la grilha pòt pausar problema. Per exemple una poesia pot èstre umoristica e poirà èstre recaptada dins una categoria umoristica. Avèm causit de recaptar las poesias dins un categoria “poesia”.

Al total, avèm comptabilisat suls 50 primièrs numeròs, 386 tèxtes (o rubricas) en occitan e en francés.

Critèri de seleccion del còrpus e tecnica de reproduccio

En legir los tèxtes aviái a l'esperit de seleccionar dels tèxtes interessants per èstre utilizats en classa siá, directament siá indirectament. Atau lo contengut, lo registre de lenga, la qualitat de la lenga, la dificultat del tèxt, atirèron mon atencion. Daissère de costat las produccions en francés perçò que mon objectiu se focalizava mai sus la lenga occitana.

Ai daissat de costat dels tèxtes interessants mas dejà coneuguts. Son estats comptabilizats mas pas retenguts perçò que seguèron publicats dins dels libres

⁷³Annexe 13

⁷⁴Annexe 35

posteriorament. Quò's lo cas per la granda partida de las poesias d'Arsèni VERMENOUZE e pels contes d'Enric DOMMERGUES.

Un còp los tèxtes seleccionats, faguère una fotografia del tèxt en entièr o de la partida que m'interessava amb un aparelh fotò numeric (un Nikon COOLPIX S2600). Las qualitats son mai o mens bona en fucion dels tèxtes (problèma de netetat). L'utilizacion d'un aparelh mai perfeccionat e d'un pè serián necessari per un trabalh d'una qualitat melhora.

Lo còrpus dels tèxtes seleccionats es de 217 documents sus los 386 identificats, çò que representa mai de la meitat dels tèxtes legit.

Descripcion de la fòrma

D'en primièr çò qu'apareis al lector de la revista es son aspècte material tant al nivèl de sa fabricacion que de sa presentacion.

L'aspècte material

La primièra fòrma de la revista se presenta coma un jornal mesadièr d'un format bèl de 35 cm × 44 cm de 4 paginas.⁷⁵ Es estampat en Orlhac en cò del radical R. TERRISSE. Lo tiratge mencionat per la revista es de 7000 exemplars. Sabèm que lo jornal *L'auvergnat de Paris* abonèt 6000 de sos aderents a la revista per sosténer la revista. Sabèm pas quant de temps aquò durèt.

A partir de l'annada 1896, lo jornal se transforma en revista d'un format A4 d'una paginacion variabla (entre 5 e 10 paginas) que serà estampat en cò de L'Estampariá Modèrna en Orlhac dirijada per l'abat felibrenc Francís COURCHINOUX. Lo tiratge es pus mencionat a partir d'aicí. Lo darrièr numerò pareisserà en 1901.

L'iconografia

L'iconografia ten una plaça importanta dins la pagina de presentacion. La mascota de la revista es lo cabretaire. Lo cabretaire es lo jogaire de cabreta. La cabreta es un instrument de la familia de las cornemusas. Lo nom de cabreta ven de l'utilizacion de la pèl de cabra per la confeccion de la pòcha (l'oire) que se confla d'aira per far bronzir un aubòi (lo caramel) accompanhat d'un bordon (lo rondinaire)⁷⁶. Coma se vei sul dessenh

⁷⁵Annexe 17

⁷⁶Annexe 16. Atanben per aver una coneissença de l'istòria de l'instrument o de la presentacion dels pus famoses cabretaires se podèm reportar a la lectura de dos obratges recents : Collectif, *Les Musiques du Massif central - Héritage et Crédit*, édition Crée, 2014. MONTBEL Éric, RICROS André *Vie des*

dels primiers numeròs de «*Lo Cobreto*», l'oire es conflada a la boca çò que representa la version anciana de l'instrument.⁷⁷ Lo cabretaire pòrta a sos pès los esclòps e es vestit a la mòda paisana de son temps (capèl, braga, cenza de flanèla, camisa, gilet). Dejós l'imatge figura los primiers coplets d'una celèbra borrèia auvernhat, «La Mariana». Dins «*Lo Cobreto*» de la segonda escòla auvernhat, vesèm un cabretaire amb una cabreta a bufet (la version modèrna de l'instrument adobada pels auvernhats de Paris) montat sus una taula e assetat sus una cadièira, lo veire de vin pausat a sos pès, çò que dona atanben l'imatge d'un bon vivant.⁷⁸ Aquela imatge d'epinal del cabretaire se torna trobar dins las representacions de l'epòca subretot dins las cartas postalas.⁷⁹ Segon los endreches se ditz que dels musicians montavan tanben pels aures per jogar... Per marcar la cadència lo cabretaire tusta amb los esclòps o amb los esquilons un pauc pus tard. Avèm aicí en resumit, amb lo personatge del cabretaire, la sublimacion de la profession de fe del Felibrige: apartament de la cultura occitana del monde rural dins sos aspèctes los mai especifics (instrument, repertòri, dança). La cabreta e la borrèia devonen dels elements constitutius d'una identitat auvernhat. Aquel imatge totemic del cabretaire serà tornat près dusca n-a-uèi e declinat coma la marca de fabrica del Felibritge cantalés.⁸⁰

L'importança d'aquel personatge e d'aquel instrument se vei per rapòrt als articles o als tèxtes consacrats. Los felibres fan sovent referéncias a la cabreta e a la borrèia. Atanben dins las activitats del Felibritge trobarem dels concors de cabreta organizat a Vic/Sèrre o Orlhac que recampèron dels milièrs de personas.

Encara a-uèi, l'imatge de la cabreta es prestigiosa e vista coma l'instrument emblematica d'Auvèrnhe (malgrat la concurréncia bèla de l'accordeon).

Trobam atanben dins la revista de las representacions realistas de la societat rurala de l'epòca. Atau dins lo n°12 de «*Lo Cobreto*», vesèm un dessenh de MARTY intitulat «*Lo Bocado*» que representa lo travalh e la vida al masuc.⁸¹ Dos obrièrs agricòls pòrtan un garlon bèl ont lo lach de la mòlta es reculit. Dins lo parque lo tropèl es clau mas un autre òme es en tren d'alandar lo tropèl. Atanben dins lo n°15 de la revista, un autre dessenh de MARTY intitulat «*Lou moun de lo bouorio*» representan dos vaquièrs en tren de mòlzer.⁸² Enfin dins lo n° 35 un dessenh d'un paisan vestit a la mòda anciana es

cabretaires d'Auvergne, créateurs des bals-musettes de Paris, AMTA, Gerzat, 2012.

⁷⁷Annexe 17

⁷⁸Annèxes 18, 19, 20

⁷⁹Annexe 16

⁸⁰Annèxes 17 a 25

⁸¹Annexe 26

⁸²Annexe 27

representat.⁸³ Dins lo n°49 un dessenh de Marty intitulat «*Uno bilhado en oubèrgno*» representa un recampament d'una familia paisana al prèp del canton.⁸⁴ Los joves s'ocupan a travalhar alara que los ancians son al canton en tren de se calfar.

Enfin, trobam atanben quelques retraches de personalitats màgers del Felibritge coma lo retrach dessenhat d'Arsèni VERMENOUZE⁸⁵ o encara dels retraches de Frederic MISTRAL dins lo n°1 o de Fèliç GRAS dins lo n°5.

Descripciom del contingut

A la lectura de la revista d'aquela epòca, apareix de las causidas fachas tant al nivèl de l'escritura de l'occitan que dels genres de tèxtes o dels subjèctes tractats.

La grafia e los dialèctes

Al nivèl de la grafia, la causida es clarament facha d'una grafia mistralenca. S'agís d'escriure l'occitan al partir del francés per èstre legit e comprés del pus grand nombre. L-i a donc una unanimitat dins los membres de la revista dusca en 1901. Vermenosa a la seguida serà influençat per los partisans de la grafia occitana classica e publicarà son recuèlh de poesia «*Jous la Cluchado*» en 1910 dins una grafia en partida classica. L'usatge de la grafia mistralenca perdurà dusca dins la revista tardièirament. Coma lo raconta Carmen ALÉN GARABATO, quò's Joan FAY qu'introdusiguèt oficialament la grafia classica dins la revista a partir de 1962. Mas quò's solament en 1976 que lo títol cambiarà amb lo n°72 que s'esciurà d'ara enllà *La Cabreta*.⁸⁶

Al nivèl de la representativitat dels dialèctes, la part dels escriches lengadocians dins lors variantas localas (orlhagués, carladés, xintria....) es plan importanta (quasiment los tres quarts dels tèxtes legit).⁸⁷ Pr'aquò se vei una voluntat de dubèrtura als autres dialèctes amb dels tèxtes en dialèctes auvernats, provençals. Mas vesèm pas de tèxtes en gascon o en lemosin.

Los genres de tèxtes

En analisant lo fons despolhat dels 50 primièrs numeròs, amb l'ajuda de la grilha de lectura, ai ensajat de receptar los tèxtes en foncion de lor genre literari sans trop dintrar

⁸³Annexe 39

⁸⁴Annexe 26

⁸⁵Annexe 27

⁸⁶ALÉN GARABATO Carmen, *Actes de résistance sociolinguistique. Les défis d'une production périodique militante en langue d'oc*, op.cit.

⁸⁷Annexe 14

dins un trabalh d'analisi prigond. Mas ai donat una categoria que pòt far sens dins l'optic d'un futur trabalh en classa. Atau ai repertoriat los contes, las cançons, las devinalhas...

Aquela categorizacion es un pauc arbitrària perçò que dins los tèxtes poetics poirem trobar diferents registres (umoristics, lirics, patetics...).

Se fasèm lo comptatge dels genres dels tèxtes occitans⁸⁸, sus 308 tèxtes, apareis la subre-representativitat del genre poetic (126 tèxtes)⁸⁹, seguit pels tèxtes umoristics⁹⁰ e las anòncias.⁹¹ Lo genre teatral es pauc representat amb un sol tèxt.⁹²

Al nivèl dels dialèctes lo parlar lengadocian dins sa varianta orlhaguesa o del sud-oèst cantalés es escrasanta amb un total de 279 tèxts o articles sus 386. Puèi vesèm la part dels tèxtes en francés (78) e aquelles dels autres dialèctes amb una pichona superioritat pel dialècte auvernhat. Los autres dialèctes ocupan una plaça restrencha mas vesèm pas de tèxtes en dalèctes gascons o lemosins.⁹³

Aquelas caracteristicas revèrtan ben las preocupacions literàrias dels felibres que privilegisson l'expression poetica e lo dialècte orlhagués. La plaça de l'umor es importanta coma atanben la coneissença del folclòr o de la cultura populara.

Las tematicas rencontradas

Al nivèl dels tèmas abordats, podèm veire quelques tèmas recurrents sovent tractats:

- la figura del poèta-felibre: los felibres aiman plan dire que son poètas e lo mostrar dins lor poesia. Aquela demonstracion acompanha tanben quelques còps d'una profession de fe felibreca. Lo felibre se presenta coma aparaire de la lenga e de la cultura paisana.

- la caça, la natura e la religion : la natura es presenta practicament dins cada tèxt e sèrv de matièira a la creacion felibreca. Los felibres descrivon atau los paisatges del Cantal d'un biais romantic. Dels còps la natura es vista atanben coma la marca la mai visibla de l'existéncia del Diu crestian. D'autres còps la natura es presentada dins sos aspectes los mai salvatges e salvertozes pel genre uman. Los animals dels bòsques son plan presents (aucèls, lops, rainals, singlars...). VERMENOUZE en particular aimar plan

⁸⁸Annexe 15

⁸⁹Annexe 29

⁹⁰Annèxes 30

⁹¹Annexe 36

⁹²Annexe 40

⁹³Annexe 14

desvolopar l'imatge del poèta-caçaire a l'encòp admiratiu de la natura mas atanben predator de la salvatgina. Lo poèta en descriure la natura met en avant sos talents de caçaire e parlar de sa passion per la caça.

- la fièira, los vièlhs mestiers e las fèstas popularas: trobam dels testimoniatges, sovent jos la forma de poesias sus la vida rurala e en particular sus las fièiras qu'animan la vila d'Orlhac. Aquelas fièiras son nombrosas e son d'una importància capitala dins l'economia locala. Los paisans vendon o crompan lors merchandiás. Aquels grands recampaments son atanben dels luòcs de discussion e de circulacion d'informacion. Las fièiras son atanben dels luòcs ont los locutors occitans pòdon metre a l'espròva lor capacitat d'intercomprendeson dialèctala. Los paisans venon d'en pertot e dels còps dels departaments vesins. Los vièlhs mestiers de la region d'Orlhac son tanben plan descrius e dels còps amb de las cançons. Las fèstas e tradicions popularas son atanben evocadas que sián profanas o religiosas.

- l'auvernhat rusat, coquin e bon vivant : dins los recius, los contes e subretot la rubrica umoristica de la revista «*Couyouñados*», vesèm l'imatge d'un auvernhat plan rusat qu'aima plan cercar brèga e tirar profièch de tota situacion. Los òmes o las femnas son sovent tractats parièrs e lors defauts son exagerats. Las istòrias son amusantas, truculentas, rocambolescas e dels còps pebradas...

Las tematicas seleccionadas pel còrpus

Al nivèl del còrpus dels tèxtes seleccionats, ai privilegiat los continguts que podián èstre legits o escotats pels mainatges d'una classa a partir de la grilha.

Atanben, ai privilegiat los tèmas següents:

- la descripcion dels estats de la natura
- las istòrias umoristicas moralament convenablas pels mainatges
- las descripcions istoricas⁹⁴ o geograficas (tèxtes o dessenhs)
- los elements del folclòr (contes, legendas⁹⁵, cançons⁹⁶, fablas⁹⁷, biais de dire⁹⁸) e de la cultura enfantina (devinalhas).⁹⁹

⁹⁴Annexe 31

⁹⁵ Annexe 33

⁹⁶Annexe 37

⁹⁷Annexe 34

⁹⁸Annexe 38

⁹⁹Annexe 39

Partida 2

**Presentacion de practicas pedagogicas : de la pedagogia
a l'entorn del patrimoni a las practicas pedagogicas en
Calandreta**

Capítol 4 – Una pedagogia del patrimòni: agach crosat entre las missions de la conservacion del patrimòni e l'ensenhamant amb l'exemple dels archius departementals del Cantal.

En analisant lo contengut, venèm de veire que la matièira literària de la revista èra plan interessanta tant al nivèl de la quantitat, que de la qualitat o de la diversitat.

Per utilizar la revista en classa, se podèm demandar cossí lo monde professional dels archius acostumat a trabalhar sus dels documents d'archius pòdon nos donar de las dralhas per abordar aquel trabalh en classa.

Veirem tanben cossí un professional de l'educacion fa un trabalh educatiu al prèp del public escolar del primari dusca al segondari.

La valorisacion del patrimòni oral e escrich occitan

Los archius departementals del Cantal mènan un trabalh sus la valorisacion del patrimòni escrich e literari occitan.

Presentacion del projècte e istoric

Los archius departementals d'Orlhac an desenvolopat una seccion per la consultacion dels archius sonòrs e audiovisuals. Una estúdia de prefiguracion seguèt lancada en mars 1995 per l'Estat (DRAC Auvèrnhe) e lo Conselh General del Cantal. A la seguida d'aquò nasquèt « Lo centre Josèp Cantaloba » menat per Desdièr HUGUET (collectaire e mestre caminaire per l'occitan) e Frederic BIANCHI. Sièis associacions èran partenàrias : la Fonotèca e Archius cantaleses, l'Institut d'Estudis Occitans del Cantal, la mantenança d'Auvèrnhe del Felibritge, Carladès Carladez, l'Agéncia de las Musicas e Danças Tradicionals d'Auvèrnhe, lo Centre Departemental de las Musicas e Danças Tradicionals del Cantal. Los objectius d'aquel associacion lei 1901 èra « d'assegurar la collecta e la salvagarda morala e materiala de totses documents sonòrs, figurats, grafics, visuals e escriches sus las culturas popularas d'expressions occitana e francesa de la Region Auvèrnhe e d'assegurar la conservacion, lo tractament intellectual e fisic dels documents per los metre a dispausicion del public e dels cercaires e d 'en permetre atau l'explotacion jos totes sas fòrmas. »¹⁰⁰

¹⁰⁰Annexe 42

Mr BIANCHI nos expliquèt la seguida d'aquela aventura dins una entrevista.¹⁰¹ Comença son trbalh en abrièu de 1999. En mars 2000, lo primièr plant de salvagarda e de numerisacion es lançat amb la numerisacion del fons d'archiu de l'IEO Cantal. En abrièu de 2004, lo novèl director dels archius departemental del Cantal, Mr Edoard BOUYÉ, amb l'acòrdi del Conselh General, tòrna prendre lo fons e las missions del centre Josèp Cantaloba e l'integra al servici dels archius.

En abrièu de 2006, una sala novèla de consultacion dels archius permet d'escotar o d'agachar dels documents sonors e audiovisuals. Fin de 2008, lo servici dels archius departamentals del Cantal es lo primièr servici en França a prepausar la consultacion gratuita sus son siti internet de documents d'archius numerizats.¹⁰² A partir de 2009, lo servici dels archius passa a la numerisacion dels documents audiovisuals (films...). La crompa d'un camescòpe en 2011 permetrà de persègre lo trbalh de collectatges.

La valorisacion del patrimòni literari occitan

Vesèm plan lo trbalh menat per Mr Frederic BIANCHI per la valorisacion del patrimòni occitan. Atau dels autors occitanofòns cantaleses de dialècte lengadocian o auvernhat (Estève COUDERC, Feliç DAVAL, Jòrdi-Maurici MAURY, Joan VEZOLE) son convidats a venir legir lors òbras literàrias o encara aquelas d'autres autors cantaleses felibrenses (VERMENOUZE, DOMMERGUES, DELHOSTAL...). Aquetses enregistraments son consultables directament sus lo siti internet dels archius. Aquò representa de las centenas d'oras d'escota...

Per Frederic BIANCHI la tòca es d'assegurar un vertadièr servici public en metre a disposicion d'un public larg la matièira numerisada. Pren per comparason lo trbalh fach en Bretanya per DASTUM. Per Mr BIANCHI lo trbalh entamenat comença d'estre reconegut al nivèl nacional. Lo servici comença d'aver de las demandas al nivèl nacional per la numerisacion e la mesa en linha de documents numerisats. Atau lo CNRS fisèt la numerisacion e la mesa en linha de collectatges sus la lenga occitana mas atanben sus la musica o sul cant realizats dins las annadas 1960 en Aubrac. Lo trbalh de Mr BIANCHI es atanben de tornar trobar las familhas de las personas collectadas per aver las autorizacions de mtre en linha aquetses documents, çò qu'es pas totjorn una recèrca aisida...

¹⁰¹Annexe 43

¹⁰²Veire lo siti <http://archives.cantal.fr>.

Una pedagogia dels archius

D'un autre costat, un professional de l'educacion fa un trabalh educatiu al prèp del public escolar del primari dusca al segondari.

Un trabalh suls archius

Una autra entrevista qu'avèm realizada es aquela de Mr Joan-Luc FRANÇOIS, un professor certificat d'istòria geografia qu'es destacat per qualques oras dins la setmana per assegurar lo servici educatiu dels archius.¹⁰³ Trabalha en lenga francesa e ensaja de valorizar l'utilizacion d'archius al prèp del escolans del primari e del segondari.

Per Mr FRANÇOIS, l'objectiu es de donar còs a l'istòria en confrontar los escolans als vertadièrs documents a l'encòp dins lor aspect material brut e a l'encòp a la realitat istorica qu'aquestes documents remandan. Los documents son variats tant al nivèl de la matièira que del format : pargamin, papièr, placa de veire, plants cadastrals, afichas.... Mas la seleccion dels documents deu èstre plan pensada a l'avanci per rapòrt al nivèl dels escolans. La pertinença del document deu èstre en rapòrt al subjècte istoric estudiat e enfin en rapòrt a la dificulat del document (lisibilitat de l'escritura, densitat o claretat de l'informacion...). Actualament, Mr FRANÇOIS trabalha mai per exemple sus dels formats belsestals qu'afichas o placards del segle XIX. Lo format, las ilustracions, la talha e la color dels caractaris representan dels documents aisits de legir per d'escolans del cicle 3....

Causidas pedagogicas

Pel metode pedagogic, Mr FRANÇOIS met los escolans en situacion de questionament e de recèrca per rapòrt als documents. L'idèia es de tirar del sens d'un document e de se cabussar dins lo trabalh de l'istorian en menar una enquèsta sus un document d'epòca.

Las apròchas pòdon èstre differentas : visita del fons d'archius per veire sa varietat documentàrias, organizacion d'exposicions sus una tematica, trabalh en grops pichons o individuals sus dels dossieres pedagogics preparats per l'ocasion.¹⁰⁴ Per exemple, dins lo cas d'un trabalh sus un dossier pedagogic, de las còpies dels documents d'archius son fachas mas de las partidas son escondudas (datas, entresenhas, mots claus...).

Los escolans van donc ensajar de dedusir las informacions que mancan en legir attentivament lo document e pel contèxt prepausar de las responsas. Las informacions seràn

¹⁰³Annexe 44

¹⁰⁴Annexe 45

mesas en comun e explicitadas a la fin. Aquò permet als escolans de descubrir lo document d'archiu dins son organizacion materiala (la fòrma) avant de veire çò que nos apren lo document (lo fons). Lo travalh final es de tornar plaçar lo document estudiat dins lo contèxt istoric de l'epòca estudiada per veire çò que nos entresenha de la realitat en question. Aquò permet als escolans de veire la similitud o la diferéncia entre la realitat locala e l'istòria oficiala estudiada e atau de desenvolopar un agach critic e de metre en evidéncia la complexitat de las causas.

L'importança del testimoniatge oral e de la trasmission

Un darrièr aspècte abordat per Mr FRANÇOIS es aquel del testimoniatge oral. Per gu-el, quò representa una importància capitala pels escolans perçò que s'agís d'un escambi e d'una transmission. Cal plan preparar l'entrevista en far pausar als escolans las questions qu'an enveja de pausar. Atau los escolans pòdon confrontar lors questionaments o representacions a una realitat viscuda.

Capítol 5 – Presentacion de las practicas pedagogicas a Calandretas e del projècte de classa a l'entorn del corpus de tèxtes de «*Lo Cobreto*»

Dins las escòlas Calandretas dels regents sosquèron e experimentèron sus de las practicas pedagogicas específicas en ligam amb la question de l'aprendissatge e de l'ensenhament bilingüa mas atanben en ligam amb de las tecnicas pedagogicas e un esperit d'ensenhament virat cap las pedagogias novairises. Veirem atanben cossí aquela pedagogia es practicada dins l'exemple de l'escòla ont ensenhe (la Calandreta del vernhat a Orlhac) amb la presentacion dels ais b èls del projècte pedagogic de l'annada escolara 2013-2014.

La pedagogia del bilinguisme a Calandreta

Los principis d'ensenhament de la lenga occitana son definits dins la carta de las Calandretas : «Calandreta alestís las condicions d'un bilinguisme vertadièr tre l'escòla mairala, en immersion totala, per que baile a cada mainatge l'escasença de se bastir de construccions cognitives bèlas.»¹⁰⁵Dels cercaires e dels pedagògs sosquèron a n-aquel ensenhament.

Lo periòde critic

Lo lingüiste e professor Joan PETIT dins son libre *L'immersion, una revolucion*¹⁰⁶ nos explica que totses los enfants a lor naissença dispausan de capacitats identicas per aprene las lengas. Aquel aprendissatge se met en plaça gràcia als rets neuronals. Atau, l'acquisicion de la lenga mairala se passa entre 2 e 5 ans. Pel sénher Petit «l'atge de 4-5 ans constituís donc una limita critica, non solament per l'acquisicion diferida d'una L1, mas atanben per l'aprendissatge tardiu d'una L2.»¹⁰⁷

Lo pentagòn de l'immersion

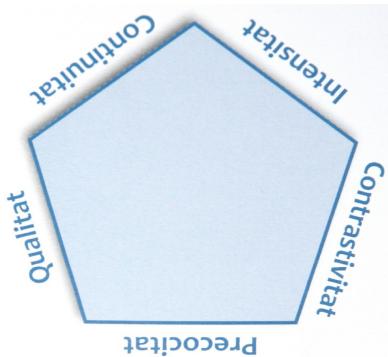
En téner compte d'aquellas recèrcas sul periòde critic per aprene la segonda lenga, la practica de l'immersion aboriva dins la segonda lenga es mesa en plaça a Calandreta coma dins las autres escòlas que practican l'immersion (DIWAN, IKASTOLAS, BRESSOLAS, ABCM...) . Felip HAMMEL ancian director del centre APRENE e de l'ISLRF nos explica que «los especialistas de l'aprendissatge de las lengas del monde entièr, eles, s'acòrdan per

¹⁰⁵Sorça : siti de la Confederacion de las Calandretas <http://calandreta.org/Charte-des-Calandretas.html>

¹⁰⁶PETIT Jean *L'immersion, une révolution*. Jérôme Do Bentzinge Éditeur, 2001, p36.

¹⁰⁷« ...l'âge de 4-5 ans constitue donc une limite critique, non seulement pour l'acquisition différée d'une L1, mais aussi pour l'apprentissage d'une L2.» PETIT Jean *L'immersion, une révolution.*, op.cit.p36.

dire que l'immersion es lo biais mai eficaç d'aprene una lenga.»¹⁰⁸ Per Felip Hammel cinc condicions son necessària per assegurar un bon ensenhamant en immersion. Aquelas condicions forman un pentagòn¹⁰⁹:

Illustracion 1: Lo pentagòn de l'immersion

Per Felip Hammel la **precocitat** consista a téner compte del període critic e donc a començar lo mai d'ora possible l'ensenhamant de la segonda lenga. La **continuitat** es lo fach de parlar e d'ensenhar la segonda lenga la jornada tota e de contunhar sa practica lo long del cursus escolar del primari. La **qualitat** es lo fach de parlar una lenga amb un bon nivèl, lo regent estant un dels referents màgers d'aquesta lenga pels escolans. La qualitat de la lenga es importanta per la **contrastivitat**. Los calandrons en efièch son menats a utilizar e a comparar las doas lengas, l'occitan e lo francés. Las doas lengas devon èstre plan identificadas e plan separadas tant a l'oral qu'a l'escrich. A l'oral una bona practica de l'occitan s'impausa donc. A l'escrich, un còdi color per escriure cada lenga pòt per exemple ajudar a destriar las doas lengas (lo negre pel francés, lo blau per l'occitan). Enfin la noción d'INPUT es d'après Felip HAMMEL «la part de la vida d'un subjècte ont viu dins una lenga donada.»¹¹⁰ L'INPUT representa donc per Felip HAMMEL una esplecha per mesurar objectivament lo temps d'exposicion d'un subjècte a una lenga donada. L'immersion lingüistica se pòt donc estudiar mai scientificament.

¹⁰⁸Felip HAMMEL *Lo pentagòn de l'immersion, Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas*, La Poësia, 2010, p.170

¹⁰⁹idem

¹¹⁰Felip HAMMEL *Elements teorics per l'ensenhamant en immersion. Corses concebuts per la formacion iniciala dels regents que fan amb l'immersion a Calandreta*. Policopiat, 2011, p.67

Lo professor Joan Petit explica que «lo cervèl uman es atau fach qu'assimila optimalament una lenga qu'immersivament, instrumentalament, es a dire en l'utilizar coma bona a tot far, en se liurar amb gu-ela a totes mènras d'activitats que van del jòc a l'acquisicion de sabers disciplinaris.»¹¹¹ L'immersion dins la lenga occitana a l'escola es donc lo camin mai eficaç per bastir un vertadièr bilinguisme en cò dels enfants.

La deïxi

Aquelas coneissenças sus l'immersion menèron donc a teorizar atanben dels biais d'ensenhar. Atau Felip HAMMEL definis per deïxi lo biais d'ensenhar una segonda lenga en immersion: «la deïxi es una gestuala que balha la significacion als mots emplegats dins una lenga desconeguda sens passar per la revirada.»¹¹² Los regents devon donc ensajar de far comprendre las causas en utilizar dels imatges, dels gèstes, en mimar o en mostrar las causas que son evocadas per daissar los calandrons bastir lo sens en situacion al luòc de donar la revirada dins la lenga mairala.

Los beneficis de l'immersion

Aquela pratica de l'immersion dins las Calandretas amb los metòdes pedagogics del bilinguisme adaptats representan un benefici bèl per Felip HAMMEL. «Per un meteis còst, los mainatges aprenon quasi dos còps mai en una annada escolara.»¹¹³ Atanben «l'acquisicion precòça d'una segonda lenga endralha un mestritge mai aprigondit de la lenga mairala.»¹¹⁴ Felip HAMMEL en far referéncia als estudis del professor Joan PETIT explica que lo bilinguisme afortis atanben l'aprendissatge d'autras lengas e atanben d'autres domènis coma las matematicas e la musica. Enfin lo bilinguisme precòç representa atanben un estimulacion cognitiva bèla pels mainatges e predispausa a una melhora dubèrtura culturala. Pel professor Gilbèrt DALGALIAN «l'educacion plurilingua, quò's metre en simbiòsi la pichòta region e lo grand ensemble geopolitic, l'enrasigament e la dubèrtura, l'unitat dins lo respècte de la diversitat.»¹¹⁵

¹¹¹ « Le cerveau humain est ainsi fait qu'il 'asimile optimalement une langue qu'immersivement, instrumentalement, c'est à dire en l'utilisant comme bonne à tout faire, en se livrant avec elle à toutes sortes d'activité allant du jeu à l'acquisition de savoirs disciplinaires. » Jean PETIT *Le don des langues s'acquierte, Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas*, La Poësia, 2010, p.163

¹¹² Felip HAMMEL *Elements teorics per l'ensenhament en immersion. Corses concebuts per la formacion iniciala dels regents que fan amb l'immersion a Calandreta*. op.cit. p.17

¹¹³ Felip HAMMEL *Lo pentagòn de l'immersion, Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas*, op.cit. p.173
¹¹⁴

¹¹⁵ « L'Éducation plurilingue, c'est mettre en symbiose la petite région et le grand ensemble géopolitique, l'enracinement et l'ouverture, l'unité dans le respect de la diversité. » DALGALIAN Gilbert *Enfances plurilingues*, Paris, L'Harmattan, 2000

A-uèi, concretament las escòlas Calandretas valorizan aquel bilinguisme en far passar un examen en lenga occitan «L'escapolaire». Aquel examen permet d'atestar d'un nivèl dins una autra lenga equivalent al nivèl esperat a la fin del collègi.

Lo programa *Familhas de lengas* e las palancas

Xavier FERRÉ dins sa memòria de Master 2 sul programa «Familhas de lengas» nos explica que dins las Calandretas los regents s'interesseron tre las annadas 80 la question de la pluralitat linguistica.¹¹⁶ De las practicas de classa testimonhèron d'una soscadissa cap al plurilinguisme. Mas quò's en 1996 que nasquèt l'institut Latinitàs e la formalizacion del programa Familhas de lengas. Xavier FERRÉ nos explica que «la practica del programa *Familhas de lengas* concernís subretot tres camps d'intervencions:

- lo camp lo mai instrumentalisat dins las classas es lo de las lengas romanicas (que compren totes los dialèctes de l'occitan): la descobèrta de caduna e las palancas entre elas;
- las familhas vesinas: lengas celticas, germanicas, eslavas... e qualques claus de classificacion;
- l'univèrs de las lengas: la riquesa culturala, la diversitat d'expression e la relativitat culturala.

Aquestes tres camps d'intervencions s'inscrivon dins una logica d'educacion lengatgièra globala que revèrta plan l'èime olistic de l'aprendissatge de las lengas a Calandreta. Totas las lengas son consideradas sens ges de ierarquia o de preferéncia: las lengas d'escolarizacion, las lengas estrangièiras, las lengas de la migracion, las lengas minoritàrias o regionalas.»¹¹⁷

Coma nos l'explica Xavier FERRÉ en far referéncia a las recèrcas del professor Tibert Dídac STEGMANN l'occitan seriá atanben una «lenga vertebral»¹¹⁸ qu'ajudariá a anar cap a las autres lengas romanicas. Per Xavier FERRÉ, «a partir dels procediments cognitius mobilizats pel biais de las activitats metalingüísticas a caractèr ipotetico-deductiu, l'enfant desenvolupa d'actituds de detectiu cap a las lengas, e per extension cap a l'ensem dels aprendissatges que se faràn.»¹¹⁹

¹¹⁶FERRÉ Xavier, *Familhas de lengas. L'occitan piejadís instiucional de l'esvelh al multilingüisme*, Memòria Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012

¹¹⁷ FERRÉ Xavier, *Familhas de lengas. L'occitan piejadís instiucional de l'esvelh al multilingüisme*, op.cit. p.31

¹¹⁸FERRÉ Xavier, *Familhas de lengas. L'occitan piejadís instiucional de l'esvelh al multilingüisme*, op.cit.p.36

¹¹⁹ FERRÉ Xavier, *Familhas de lengas. L'occitan piejadís instiucional de l'esvelh al multilingüisme*, op.cit.p. 36

Aquel esperit de comparason se traduirà atanben a Calandreta en desvelopar lo programa «Palancas» dins las annadas 1990. S'agís de metre los calandrons en situacion de comparason entre la lenga occitana e la lenga francesa per establir de las recurréncias comparativas tant a l'oral coma a l'esrich. L'idèia es qu'una lenga ajuda l'autra. Per Xavier FERRÉ «a travèrs aqueste estudi de las concordàncias e de las regularitats de transformacion ortografica, los enfants bastisson una aisina intellectuala transposable a d'autres aspèctes de lor lenga atal coma a d'autras lengas.»¹²⁰

Las TFPI¹²¹ a Calandreta

Dins la carta de las escòlas Calandretas es escrich que «Calandreta...porgís un metòde de pedagogia que ten compte principalament, dins sa practica, dels trabalhs dels corrents pedagogics «tecnicas Freinet» e «pedagogia institucionala...»».¹²² La pedagogia Freinet pòrta lo nom de son autor, Celestin FREINET (1896-1966). Aquel regent inventèt un autre biais de far la classa en far sortir los escolans a l'exterior per descubrir lo monde. Aquelas sortidas permetián de far d'enquèstas. Es atanben l'inventor del tèxt liure. Las enquèstas, los tèxtes liures causits e metuts al ponch èran estampats amb una estampariá escolara per far un jornal. La correspondéncia amb d'autras escòlas permetián de crear d'autras situacion d'esrich e de lectua en escambiar letras, jornals. Freinet desvolopèt atanben l'autonomizacion del trbalh dels escolans amb dels fichièrs de trbalh autocorregits. Aprenguèt a sos escolans a s'organizar dins lor trbalh amb dels plants de trbalh. Atanben encoratgèt un esperit de cooperacion dins sas classas. Del costat de la pedagogia institucionala, los regents Fernand OURY (1920-1998) e Renat LAFFITTE (1947-2009) desvolopèron aquela pedagogia. La pedagogia institucionala perlonga la pedagogia FREINET en prendre en compte mai la paraula de l'enfant, la plaça del grop dins la classa e la presa en compte de l'inconscient dins la classa. La pedagogia institucionala va metre en plaça dels moments precius dins l'emplec del temps (las institucions) per permetre aquela paraula d'existir. A Calandreta parlam donc de las Tecninas Freinet e de Pedagogia Instiucionala (TFPI). Descriurem aicí sos diferents aspèctes.

¹²⁰ FERRÉ Xavier, *Familhas de lengas. L'occitan piejadís institucional de l'esvelh al multilingüisme*, op.cit.p. 37

¹²¹Tecnicas Freinet e Pedagogia Institucionala

¹²²Carta de las Calandretas, version lengadociana votada per l'AG de Limós lo 21/05/2005 (veire siti internet <http://calandreta.org>)

Lo cossí vas?

Es un moment de paraula cort e ritualizat que se passa par exemple en debuta de matinada sus un temps cort (entre 5 e 15 min). Lo president (lo regent o un calandron) duèrb lo «Cossí vas?» en rampelar las leis («me trufe pas, escote aquel que parla, çò que se ditz aicí demòra aicí»). Puèi lo president pausa la question a cadun «Cossí vas?» Los mainatges son liures de respondre «quò va, quò pòt far, quò va pas...» e atanben, se vòlon, pòdon dire per de qué. Aquel temps cort permet a cadun de dintrar doçament dins la classa en parlar de se, de son sentit. Quò's un biais «de prene la temperatura de la classa»¹²³.

Lo bilanç meteò

Quò's un autre temps de paraula cortet ritualizat. Recampats al canton, lo regent demanda als calandrons: «Qual a d'auratges? Qual a de las nívols? Qual a dels solelhs?» Los calandrons mòstran amb una man e lo regent demanda se qualqu'un vòl parlar per dire çò que li agradèt o pas. Aquel momenton cortet permet de cloure la matinada o la jornada e permet a cadun de s'exprimir liurament sul viscut de la classa.

Lo «qué de nuòu?»

Lo «qué de nuòu» es un temps de paraula liure. Se passa en general lo diluns de matin en arribar a l'escòla e dura pas mai de 30 minutras. Lo regent presida aquel moment en rampelar las leis e las règlas. Lo president demanda qual vòl parlar. Un temps de paraula pòt èstre donat en foncion del nombre de participant. Puèi balha la paraula a un calandron. Es liure de parlar en francés o en occitan. Degun interven pas. Cal daissar parlar e escotar. Quand lo calandron a acabat o que lo temps es acabat, lo president demanda qual vòl parlar (pausar una question, far una remarca...). Puèi passam a un autre calandron. Per Renat LAFFITTE, lo qué de nuòu a «a l'encòp una foncion de liberacion e d'entrainament a la paraula. Aculhir l'enfant al delai de l'escolan. Dels còps una ocasion, per quelques unses, de partejar un fais trop pesat.»¹²⁴

¹²³DEDIEU Mireille , *Dins una classa de Calandreta al cicle dos. Un apròchi didactiu e pedagogic al'entorn de la creacion d'albums, del texte liure e de la correspondéncia*, Memòria Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012, p.28

¹²⁴« à la fois une fonction de libération e d'entraînement à la parole. Accueillir l'enfant au-delà de l'élève. Parfois une occasion, pour certains, de partager un fardeau trop lourd. » René LAFFITTE, *Mémento de Pédagogie Institutionnelle*, op.cit. p.100

Lo Conselh

Per Renat LAFFITTE lo conselh es «la clau de vòuta de las institucions de la classa.»¹²⁵ En efièch, «lo conselh es fach per espurar puèi tornar lançar la maquina, desdramatizar, esclarcir los malentenduts e rendre la vida possibla en far que tornamai la paraula circule.»¹²⁶ Lo conselh se passa al mens dos còps per setmana. Lo president (regent o calandron) rampèla las leis e distribuís la paraula. Un secretari marca sus un quasèrn los que volon parlar e atanben las decisions presas. De las rubricas permeton d'abordar diferents ponches de la vida de la classa. Coma l'explica Renat LAFFITTE, lo conselh es «un luòc ont cal s'esforçar de metre en mots un conflicte, una revòlta, un patiment, un dificultat, que l'òm a après a diferir.»¹²⁷

Los mestiers

Coma l'escriu Fernand Oury, «los mestiers son de las responsas a dels besonhs que se manifèstan aicí a agara.»¹²⁸ S'agís pels escolans d'exerçar una responsabilitat en classa per ajudar al bon funcionament de la classa. Los mestiers permeton als mainatges d'aver una plaça valorizada dins la classa e d'estre mai actiu dins la vida de la classa. La tièira dels mestiers es pas facha d'avança e es pròpria a cada classa. Los mestiers respondon als besonhs e son repartits pendent lo conselh. Los calandrons pòdon gardar lors mestiers o ne'n cambiar en far la demanda al conselh. Al cap d'un moment, los mestiers son tornats distribuits oficialament. Los mestiers pòdon funcionar amb la cenza e la moneda.

Còlas e cap de còlas

Celestin Freinet utilizava dels grops de travalh e dels responsables (los caps de còlas) subretot per far lo jornal en utilizar l'estampariá, çò que necessitava una organizacion consequenta amb una reparticion de las tacas rigorosas dins un esperit de cooperacion. Aquelas idèias seguèron tornadas presas pels regents de la pedagogia institucionala amb la reparticion en classa dels escolans en grops mesclats (atges, nivèls) de 4 a 6 escolans amb un responsable per còla (lo cap de còla). Per constituir las còlas, se un sociograma pòt èstre utilizat. Aquela esplecha desenvolopada per Fernand OURY permet

¹²⁵« la clé de voûte des institutions de la classe. » René LAFFITTE, *Mémento de Pédagogie Institutionnelle*, op.cit. p.113

¹²⁶« Le conseil est fait pour épurer puis relancer la machine, dédramatiser, éclaircir les malentendus et rendre la vie possible en faisant qu'à nouveau la parole circule. » René LAFFITTE, *Mémento de Pédagogie Institutionnelle*, op.cit p.114

¹²⁷« un lieu où il faut s'efforcer de mettre en mots un conflit, une révolte, une souffrance, une difficulté, que l'on a appris à différer. » René LAFFITTE, *Mémento de Pédagogie Institutionnelle*, op.cit. p.114

¹²⁸« les métiers sont des réponses à des besoins qui se manifestent ici et maintenant. » OURY Fernand, «Les métiers. Une médiation bien commode» in LAFFITTE René, *Mémento de Pédagogie Institutionnelle*, op.cit. p.230

pel biais d'un questionament personal a cada escolan de far aparéisser las relacions possiblas dins la classa entre escolans.

L'avaloracion de las competéncias: cenchas e quasèrn de las capitadas

La question de l'avaloracion de las competéncias e dels sabers se pausa atanben dins las practicas de la pedagogia institucionala. Quò's per aquò qu'un sistèma de co-avaloracion seguèt mesa en plaça per un regent coma Fernand OURY. En s'inspirar de sa practica del judò, agèt l'idèia d'adaptar aquelas cenchas a la classa. Atau cada escolan pòt aver una color de cenza per cada matièira mas atanben per son comportament. Aquel sistèma permet a cadun se reperar dins la classa e de plan pegar a son ritme d'apprendissatge. Un escolan pòt èstre bèl dins una color e pichon dins un autre. Atanben las cenchas pòdon servir a constituir dels grops de trabalh diferenciats o encara a reperar los mestiers que se pòdon far e los dreches que son atribuits a las cenchas. De las cenchas dauradas e roges permeton atanben a un escolan qu'a un comportament dificil o dangieirós d'aver un estatut particular dins la classa per un momenton sans que perde los beneficis de sas capitadas anteriores. Renat LAFFITTE escriu qu' «òm retrécis pas al lavatge»¹²⁹.

En mairala las cenchas se pòdon utilizar atanben o encara dels quasèrns de las capitadas ont son consignadas al flor e a mesura las causas que sabon far los escolans. Coma l'explica Isabèla ROBIN, «lo quasèrn de las capitadas permet de notar los apprendissatges, de mostrar las capitadas que siascon purament escolaras o non. Cada escolan avança. Aquel quasèrn lisible pels enfants, l'es atanben dels parents que son fiers de lor enfant e que l'encoratjan. Quò's la materializacion del pichons passes sul camin: un camin, pas un itinerari tot traçat.»¹³⁰

La moneda

Un sistèma de remuneracion seguèt metut en plaça per Renat LAFFITTE dins sas classas. Lo regent nos explica que la moneda es una «paga terapeutica.»¹³¹ La moneda de classa es una moneda pròpria a cada classa e valabla que dins aquesta classa. Es materializada per dels bilhets (los ponches). La moneda servís a valorizar los esfòrços de cada escolan e son trabalh. Atau per cada activitat escolara, los escolans son pagats en

¹²⁹ « On ne retrécit pas au lavage» p.209

¹³⁰« Le cahier des réussites permet de noter les apprentissages, de montrer les réussites qu'elles soient purement scolaires ou non. Chaque élève avance. Ce cahier, lisible par les enfants, l'est aussi des parents qui sont fiers de leur enfant et qui l'encouragent. C'est la matérialisation des petits pas sur le chemin : un chemin, pas un itinéraire tout tracé. » ROBIN Isabelle, *L'entrée dans la réussite. Évaluer en maternelle : Le cahier de réussites*. Druckerei Ebenhoch GMBH, 2014, p.89

¹³¹ LAFFITTE René, *Mémento de Pédagogie Institutionnelle*, op.cit. p.248

rapòrt amb lor investissament. Aquel argent pòt èstre tornat utilizat dins un mercat a la fin de la setmana ont se vendon dels bens autorizats pels parents. En contrapartida la moneda permet al regent de far pagar de las amendas a los que respectan pas las leis e las règlas de vida elaboradas en conselh. Dins son memòri sus la moneda, Valeria VEDERE escriu que «la moneda es «escambiaire universal» e representa a tot ponch e a tot instant la lei de la classa». ¹³²

Lo metòde natural de lectura

Dins son memòri, Mirelha DEDIEU nos rampèla que quò's Celestin Freinet que metèt al ponch aquel metòde natural de lectura amb sos escolans: «estampèron e legiguèron de tèxtes produsits pels mainatges, d'escriches que parlavan de lor vida.»¹³³ Los tèxtes escriches, metuts al ponch, estampats dins lo jornal de classa e escambiats amb d'autras classas servisson donc de basa a la lectura en classa. Son dels tèxtes pensats e escriches pels escolans, que parlan amb lors mots de la realitat. Pòdon servir tre lo cicle 1 de basa per trabaclar la pre-lectura e a partir del cicle 2 per l'aprendissatge de la lectura en classa.

La correspondéncia escolara

La regenta a Calandreta, Irena Pradal, dins son memòri sus la correspondéncia escolara, definís aquesta coma «vertadièira praxis al dintre de la classa.»¹³⁴ Pèire Johan LAFFITTE nos explica gu-el qu' «una praxis es una practica singulara, ont lo subjècte es pas solament un practicant, mas un pratician que visa a mestrejar la logica del processús de produccion.»¹³⁵ Irena Pradal apond que «dins l'encastre de la classa Freinet utilizatritz de la correspondéncia, la praxis a una reala dimension collectiva ont cada actor es a l'encòp cooperator, productor dins la cooperativa, mas tanben ten un ròtle de gestionari e de decideire. Per aquel biais lo metòde d'aprendissatge natural a tota sa plaça. Organizarà lo rencontre de cada individu, e de son fonctionament dins un contèxt social e politic de la cooperacion. La letra devén un objècte pedagogic vertadièr, motur de la motivacion.»¹³⁶ Lo

¹³²VÉDÈRE Valérie, *La monnaie au sein de la classe : une hérésie ou une évidence ?*, Memòria Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012 p.43

¹³³ DEDIEU Mireille , *Dins una classa de Calandreta al cicle dos. Un apròchi didactiu e pedagogic al'entorn de la creacion d'albums, del texte liure e de la correspondéncia*, op.cit. p.16

¹³⁴ PRADAL Irena, *La correspondéncia escolara : d'una tecnica Freinet a una institucion de classa*, Memòri de Master 2, UPVD, 2012, p.20

¹³⁵« Une praxis est une pratique singulière, où le sujet n'est pas seulement un pratiquant, mais un praticien qui vise à maîtriser la logique du processus de production. » LAFFITTE Pierre Johan, « L'occitan, une institution de la classe coopérative » in *Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas*, La Poësia, 2010, p.282

¹³⁶PRADAL Irena, *La correspondéncia escolara : d'una tecnica Freinet a una institucion de classa*, op.cit. p.20

fach d'escriure per èstre legit a d'autres escolans, d'un biais collectiu o individual, es donc una sorça bèla de motivacion e desir per l'escolan.

Las sortidas escolaras

Celestin FREINET faguèt de la «classa passejada» un ponch fòrt de sa practica de classa coma o rampèla dins sa memòria lo regent e director de la formacion iniciala dels regents a Calandreta, Patrici BACCOU. Nos explica que «la classa passejada coma descobèrta del mond e se-meteis es al centre de la conception naturala del metòde pedagogic Freinet, ne podriam quitament far l'icòna del metòde natural de Freinet.»¹³⁷ La practica de las sortidas en efièch pòt servir de basa a l'escritura de tèxtes, de compterenduts pel jornal, a la fabricacion d'alboms...Atanben l'organizacion de moments especifics (classas verdas, jornadas de recampaments, rencontre amb los correspondents...) son tant de moments favorables a una dubèrtura sul monde e l'ocasion d'aprendissatges rics e diversificats.

Las produccions escolaras: jornal, alboms, expausats

Las TFPI encoratjan donc la realizacion d'escriches escolars per la produccion d'objèctes reals que fan sens pels escolans. Coma l'escriu Corina LHÉRITIER, «l'enfant apren pus en tornar dire mas en far un travalh vertadièr que sagís de metre al centre d'una classa dubèrta e organizada per que lo mestre siá pus lo sol a dispensar lo saber per sa paraula e los manuals.»¹³⁸ Aquestes produccions escolaras son legidas per d'autres escolans, pels parents e donc valorizada als uèlhs dels escolans. Per Renat LAFFITTE, s'agís de rendre actor los escolans en far «una produccion co-operativa d'objèctes culturals, escambiabiles, socialisables e qu'aprenon a legir, escriure, comptar e créisser...»¹³⁹ Permet per Corina LHÉRITIER «de fargar un saber e, a l'encòp, un «tresaur commun».»¹⁴⁰ Las produccions escrichas de la classa (jornal, alboms, expausats) constituisson a l'encòp una aisina de travalh dins differentas matièiras (coneissenças, lectura, travalh en lenga, informatica, arts visuals...) e una memòria de la vida de la classa.

¹³⁷BACCOU Patrici, *De la classa passejada de Celestin Freinet a la formacion pedagogica cooperativa dels mestres de las Calandretas*, Memòria Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012, p.72

¹³⁸« L'enfant n'apprend plus en répétant mais en accomplissant un vrai travail qu'il s'agit de mettre au centre d'une classe découverte et organisée pour que le maître ne soit plus le seul à dispenser le savoir par sa parole et les manuels. » LHÉRITIER Corinne, *La Monographie d'écolier : un langage pour la pédagogie institutionnelle ?*, Memòria Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012, p.57-58

¹³⁹« une production co-opérative d'objets culturels échangeables, socialisables et qui apprennent à lire, écrire, compter et grandir... » LAFFITTE René, « École et pédagogie : questions sans réponses et réponses sans questions » in *Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas*, La Poësia, 2010, p.321

¹⁴⁰LHÉRITIER Corina « Calandreta:ensenhament en occitan en immersion lingüistica, causida pedagogica » in *Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas*, La Poësia, 2010, p.306

Los taulièrs causits e los plants de trabalh

Las TFPI daissan de plaça a la causida dels escolans dins las activitats. Amb una classa de mairala, los escolans an la possibilitat de se marcar per dels taulièrs prepausats que causisson. Son menats a installats materialament los taulièrs que coneisson puèi a los recaptar. En classa de primari, dels plants de trabalh o dels contractes de trabalhs pòdon èstre metuts al ponch entre lo regent e l'escolan. Atau, per la setmana o per la jornada, una tièira d'activitats es constituida en concertacion. L'escolan s'engatja e far lo trabalh e lo regent a ne'n far lo pagament. Aquel biais de far encoraja lo trabalh autonòm de l'escolan e permet una diferenciacion bèla dels aprendissatges mai adaptada al ritme de cadun. Quò's çò que lo pedagòg Felip MEIRIEU sòna lo «contracte pedagogic»¹⁴¹.

La lenga occitana

Dins las escòlas Calandretas, la causida de l'ensenhamant en occitan pausa la question de la plaça de la lenga. Coma o formula Pèire Johan LAFFITTE, «l'occitan es una non-evidéncia». En efièch bastir del sens pels escolans dins las classas de 'exprimir en occitan o dins una autra lenga (quitament la lenga mairala) suspausa per Pèire Johan que «l'occitan i siasca la lenga de las institucions»¹⁴². Se la lenga occitana permet de far viscar las institucions en classa «quò's l'occitan qu'escota çò que l'enfant a de dire, primordialament; quò's aquesta lenga , tant estrangièira que siasca, que l'apeva dins son esfòrç de paraula. L'occitan «parla l'enfant» abans que l'enfant parla l'occitan...Quò's atanben dins aquesta que se declinan las decisions del Conselh, e que cal mestrejar per mestrejar la lei e aver recors a sas esplechas al luòc d'èstre solament manipulat per gu-ela. L'occitan pòt donc aparéisser coma la lenga del vertadièr poder, de la responsabilitat e de la libertat qu'autoriza la classa cooperativa.»¹⁴³

L'encastre de l'escòla Calandreta del vernhat

Las escòlas Calandretas existisson dins l'ensemble de las regions ont se parlan l'occitan. Representan 58 escòlas e 3 collègis repartits sus 18 departaments, 3366 enfants

¹⁴¹MEIRIEU Philippe, *Le choix d'éduquer, éthique et pédagogie*, Paris, ESF, 1991.

¹⁴²LAFFITTE Pierre Johan « L'occitan, une institution dans la classe coopérative », in *Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas*, La Poësia, 2010

¹⁴³« c'est l'occitan, qui écoute ce que l'enfant a à dire, primordialement ; c'est cette langue-là, aussi étrange soit-elle, qui l'étaye dans son effort de parole. L'occitan « parle l'enfant » avant que l'enfant ne parle occitan...C'est aussi celle dans laquelle se déclinent les décisions du Conseil, et qu'il faut maîtriser pour maîtriser la loi et avoir recours à ses outils au lieu de n'être que manipulé par elle. L'occitan peut donc apparaître comme la langue du vrai pouvoir, de la responsabilité et de la liberté qu'autorise la classe coopérative. » LAFFITTE Pierre Johan « L'occitan, une institution dans la classe coopérative », op.cit. p 279

escolarizats, 209 regents e professors, 232 emplegats non ensenhaires e dels milièrs d'associatius.¹⁴⁴ Las escòlas Calandretas son organizadas en federacions departementalas puièi regionalas e enfin confederalas. Dins la region Auvèrnhe, pas encara de federacions departementalas mas avèm una federacion regionala (federacion Auvèrnhe-Velai) amb doas escòlas, una a Orlhac e una al Puèi en Velai. Dos projèctes de dubèrturas son a l'estudi. Presentarai donc aici l'encastre de l'escòla ont fau la classa: l'escòla Calandreta del vernhat en Orlhac (15).

Istoric

L'associacion de prefiguracion seguèt creada en 1996 e l'escòla dubèrta pel primièr còp en 1997. Dins la primièira còla associativa l-i avia d'actors militants occitans coma Fèliç DAVAL, Bernat GIAOCOMO o Roland PROVENCHÈRE qu'ajudèron a la creacion de l'escòla o que metèron lors enfants. Mas l'escòla tornèt barrar per tornar durbir en 1999. D'unas regentes passeron a l'escòla las primièiras annadas dont Karina MILLAU. Quand arribèrè l-i aviá Isabèla GOUGES e Anna DEBAT. Anna DEBAT partiguèt a la dintrada 2002. Isabèla GOUGES e ieu deviam far la classa ensemble a la dintrada 2002-2003. Malurosament, Isabèla poguèt pas far sa dintrada e s'arrestèt per rason de malaudiá. Al cors de l'annada 2003, sa malaudiá l'emportèt dins la flor de l'atge. Prenguère la classa coma director e regent novelari. Trabalhèrè pendent d'annadas amb Cristèla LABORDE que se metèt a l'occitan e faguèt un bon travalh amb los calandrons de mairala. A l'epòca, nos ocupasiam de totses los moments de la vida d e l'escòla: gardariá, cantina e entreten de l'escòla. Los parents nos ajudavon atanben en nos remplaçant de temps en temps per la gardariá o lo menatge. Los efectius èran a l'epòca de uèch calandrons de la PS al CE1. Los efectius creissèron e montèron dusca a 24 calandrons. Podèrem atau demandar la contractualizacion del pòste en 2006, jos la presidença de Mr Patrick ALET. Aquesta annada partiguèrè far en formacion iniciala al centre APRENE de Besiers. Puèi tornèrè a la dintrada 2006-2007 per prendre la classa coma regent A2 amb l'estatut d'institutor supleent.

Presentacion de la classa

Per l'annada escolara 2013-2014, l'efectiu dels calandrons montèt dusca a 20. Comencèrem a 16 en setembre puèi en octobre ganhèrem tres calandrons de mai. En genièr l-i aviá 20 calandrons. Puèi en abrièu de 2014, perdèrem 4 calandrons mas ne'n ganhèrem dos autres. Acabèrem l'annada escolara amb 18 calandrons.

¹⁴⁴Siti internet : <http://www.calandreta.org/-Confederacion-.html>

Faguère donc regent de la classa unenca amb l'ajuda de Miquèla CANETen tant qu'assistanta pedagogica que menèt las activitats de classa subretot amb lo cicle 1. M'occupave atanben de la gardariá del matin mas pas de la cantina e de la gardariá del ser. Aquetses moments seguèron preses en carga per d'autras personas (Chantal FLORY emplegada per l'associacion sus un contracte ajudat pel peri escolar e pel recapte e Justina RAMOUSSE en tant que servici civic).

Practices pedagogicas

Dins ma classa, ensajam de far trabalhar los calandrons totses amassas dins l'idèia de la classa cooperativa muti-nivèl. Atau de las còlas de calandrons d'atges e de nivèls diferents son constituidas en se servir del sociograma e de la coneissença dels calandrons sul terrenh. De mai los calandrons partejan dels moments e de las activitats en comun.

Al nivèl de las practices pedagogicas, utilizam las tecnicas seguentas de la TFPI:

- lo «qué de nuòu?»
- lo «cossí vas?» e lo bilanç meteo
- los mestiers
- la correspondéncia escolara
- lo tèxt liure e lo travalh a son entorn (mes al ponch, frasa clau, travalh en lenga a partir del tèxt liure...)
- lo jornal escolara
- lo conselh
- la moneda e lo mercat
- las cenchas de color
- lo quasèrn de capitadas (pel cicle 1)
- la presentacion d'objèctes e los expausats
- familhas de lengas e palancas
- las recèrcas matematicas

Presentacion del projècte de classa de l'annada escolara 2013-2014

L'aspècte material es donc un aspecte important del trabalh sus dels documents istorics que pausan las questions de las causidas per presentar (supòrt, classament, organizacion, seleccion, transcripcions...). Mas la soscadissa sus la presentacion e l'accès d'aqueles documents als escolans representan atanben una autre sorga de questionament.

Encastre del projècte de classa

Lo projècte de classa que vam presentar agara se debanèt tot al long de l'annada regularament, quitament se a d'unes moments l-i agèt quelques trencaduras per de rasons divèrsas: jorns caumats, abséncias d'escolans, passassions de las espròvas del concors...

Lo temps consacrat al projècte de classa èra de 45 minutias cada setmana lo dimars de ser dins l'encastre de la reforma escolara e del temps de las activitats pedagogicas compleméntaries (APC).

Ais e objectius del projècte de classa

Lo projècte de classa d'aquesta annada escolara aviá per objectiu central de far descubrir als calandrons dels tèxtes del patrimòni local occitan. L'objectiu primièr èra de permetre de legir, d'escotar o de practicar una lenga occitana de qualitat a partir dels documents descubèrt. Quò nos menèt atanben a travalhar la npcion de genre literari e de veire las especificitats de cadun. Atanben faguèrem tot un trabalh creatiu que pertoquèt d'autre domèni atanben (per exemple familhas de lengas, las recèrcas matematicas, las tecnologias de l'informacion e de la comunicacion, los arts visuals...)

Dins lo projècte inicial cinc domènis èran previst d'estre abordat als cors dels cinc períodes de l'annada escolara 2013-2014:

- los jòcs de lengas (devinalhas, biais de dire...),
- los contes e las legendas,
- las poesias e las fablas,
- los recius istorics,
- los recius umoristics.¹⁴⁵

Mas al flor e a mesura las realitats de la classa e del temps escolar faguèron que lo projècte se redusiguèt a tres ais:

¹⁴⁵ Annexe 46

- los jòcs de lenga,
- los contes e las legendas,
- las fablas.

La presentacion d'aquel projècte en annexe nos permet de veire los domènis màgers d'aprendissatge que pertòca al dintre de las instruccions oficialas de l'Educacion nacionala.¹⁴⁶

Preparacion materiala del corpus

Al cors de l'estiu 2013, comencère donc de soscar al biais que prendriá la presentacion d'aqueles documents per la classa. Causiguère donc d'estampar los documents retenguts e de constituir dels classadors tematics en fucion de las categorias retengudas dins l'analisi de la revista. Metère donc mas fotografias sus una clau USB e anère en cò d'un estampaire per editar los tèxtes. L-i avia près de 800 paginas d'estampar mas ne'n estampère qu'una partida. Un problema se pausèt amb l'estampatge que lo format de l'imatge èra trop pesat. Atau per estampar a pus près 200 paginas, calguèt dos jorns!

A partir dels tèxtes editats, constituère donc sièis classadors tematics:

- las poesias
- Contes, legendas e fablas
- tèxtes umoristics
- recius e teatre
- cançons, devinalhas, biais de dire
- documents divèrs (articles, letras, afichas, iconografia)

Biais de comunicar los tèxtes als calandrons

A la debuta, voliái metre a dispausicion aquetses classadors als calandrons per que l-i posquesson dedins, agachar, legir, causir dels tèxtes. Mas lo problema de la grafia e de la presentacion dels documents (còpia ennegresidas e un pauc tristonetas) me faguèron renonçat a n-aquela idèia. En efièch, aquela massa de tèxtes pauc atractiva al primièr agach e dins una grafia mistralenca pas totjorn aisida de legir (en mai en saber que volèm far

¹⁴⁶ Annèxes 47,48, 49

mestrejar als calandrons la grafia occitana classica!) me semblavon èstre una dificultat pels calandrons e una situacion pas talament motivanta per gu-elses.

Causiguère donc de seleccionar ieu meteis los documents, de los transcriure en grafia classica (çò que demandèt un pauc de temps en mai atanben) e de los trasmetre dins las sesilhas previstas en classa. Causiguère atanben a dels moments de privilegiar una apròcha orala en far escotar la lectura de tèxtes per dels locutors occitanofòns. En annexe presente la tièira dels documents extrachés de la revista que los calandrons descubriguèron aquesta annada escolara.¹⁴⁷

¹⁴⁷ Annexe 50

Partida 3

**Presentacion de tres sequéncias en classa Calandreta a
l'entorn d'un corpus de tèxtes extrachés de «*Lo Cobreto*»**

Capítol 6 – Presentacion de la sequéncia sus las devinalhas

Per començar l'annada, causiguère de partir suls jòcs de lenga. Me semblava mai aist de començar d'abordar lo contengut de la matièira patrimoniala de la revista en partir d'una situacion ludica. Après aver presenta los apòrts educatius específics d'aquela demarcha, veirem en detalh las differentas sesilhas e sos perlongaments abans de veire las produccions finalas.

Enjòcs educatius de las devinalhas

Pel primièr periòde comencèrem donc a descubrir las devinalhas. Coma vesèm sus la presentacion del projècte de classa aquel travalh s'inscriu dins l'encastre de las instruccions oficialas de l'Educacion nacionala.¹⁴⁸

Lo travalh de la lenga

Per Andrieu LAGARDA, «las devinalhas son un biais d'introduire l'occitan a l'escola d'un biais plasent, d'i familiarizar los enfants amb una autra lenga que lo francés...»¹⁴⁹ Vesèm donc que las devinalhas permeton segon l'autor de travalhar l'expression orala d'una lenga quitament una lenga diferente de la lenga mairala. Atanben per Andrieu LAGARDA las devinalhas son «un supòrt de tria per una iniciacion al lengatge metaforic, una esplecha preciosa per esvelhar l'enfant a la poesia.»¹⁵⁰ Las devinalhas permeton atanben per l'autor de metre los escolans en contact amb las figuras d'estils e lo lengatge poetic. Enfin per Loís-Joan CALVET las devinalhas permeton «una iniciacion a las dificultats de la lenga e l'ocasion de far la pròva que l'òm se jòga de sas dificultats.»¹⁵¹

¹⁴⁸ Bulletin Officiel du Ministère de l'éducation nationale et de la recherche, *Numéro Hors-série, Horaires et programmes d'enseignement de l'école primaire*, n°3 19 juin 2008, p.13

¹⁴⁹ « Les devinalhas sont un moyen d'introduire l'occitan à l'école d'une façon attrayante, d'y familiariser les enfants avec les sonorités d'une langue autre que le français... » LAGARDA Andrieu, *Qu'es aquò, qu'es aquò ?, Le livre des devinettes occitanes*, Camins, 2012, p.7

¹⁵⁰ « un excellent support pour une initiation au langage métaphorique, un outil précieux pour éveiller l'enfant à la poésie. » LAGARDA Andrieu, *Qu'es aquò, qu'es aquò ?, Le livre des devinettes occitanes*, op.cit. p.8

¹⁵¹ « une initiation aux difficultés de la langue et l'occasion de faire la preuve que l'on se joue de ces difficultés. » CALVET Louis-Jean, *La tradition orale*, Que sais-je ?, Presses Universitaires de France, 1984, p.23

Jòc e imaginari

La dimension de jòc dins las devinalhas es plan presenta. Per Andrieu LAGARDA, «lor fonction ludica...es l'essencial de lor rason d'estre.»¹⁵² En efièch, las devinalhas representan un situacion lengatgièira ludica de comunicacion e de recèrca. Per Andrieu LAGARDA las devinalhas fan cercar los enfants que «sollicitan amb vam lor imaginacion o cercan amb testuditge dins lor memòria.»¹⁵³ Andieu LAGARDA prepausa atau una situacion de jòc ritualizada (dubèrtura de la sesilha amb la question «Qu'es aquò?», clavar la sesilha per una formula «Avètz pro manjat de fèvas? Clavi.»)¹⁵⁴ amb un menaire que pauza l'enigma e los autres que cercan. La solucion a l'enigma deu èstre argumentada e per s'aturar de la responsa, los cercaires pòdon pausar de las questions intermediàrias (natura de l'objècte, questions sus sas proprietats...). Lo menaire respond per òc o non. Se degun tràba, los cercaires pòdon «donar lor lenga al cat» e lo menaire dire e explicar la responsa. Enfin per Andrieu LAGARDA las devinalhas son «lo rebat del monde rural que las a vist nàisser.»¹⁵⁵ Quitament se las realitats del monde rural tradicional son pas aquelas dels enfants d'a-uèi, las devinalhas pòdon servir lor interès per rapòrt a lor valors permanentas (objèctes de la vida quotidiana encara en usatge, astres, animals, fenomèns naturals, còs umans...).

Debanament de las sesilhas

Vam presentar aicí lo trabalh menat de descubèrta dels jòcs de lenga que son las devinalhas e las charradas amb los perlongaments possibles e la produccion realizada.

La descubèrta de las devinalhas

Las primièiras sesilhas menadas (1-2) an per objectiu de presentar çò qu'es una devinalha.¹⁵⁶ A partir del despolhament de la revista «*Lo Cobreto*», trobère donc de las devinalhas e faguère una causida per rapòrt als critèris evocats precedentament (valor permanenta de l'objècte...). Demandère donc a dels calandrons de venir tirar al sòrt una devinalha e de la legir als autres. Aquel calandron deveniá lo menaire e deviá balhar la paraula als autres e los ajudar a avançar per trobar. Los calandrons podián pausar de las

¹⁵²« leur fonction ludique...es l'essentiel de leur raison d'être. » LAGARDA Andrieu, *Qu'es aquò, qu'es aquò ?, Le livre des devinettes occitanes*, op.cit.p.8

¹⁵³« ils sollicitent avec ardeur leur imagination ou fouillent obstinément leur mémoire... » LAGARDA Andrieu, *Qu'es aquò, qu'es aquò ?, Le livre des devinettes occitanes*, op.cit.p.8

¹⁵⁴LAGARDA Andrieu, *Qu'es aquò, qu'es aquò ?, Le livre des devinettes occitanes*, op.cit. p.10

¹⁵⁵« le reflet du monde rural qui les a vu naître. » LAGARDA Andrieu, *Qu'es aquò, qu'es aquò ?, Le livre des devinettes occitanes*, op.cit. p.10

¹⁵⁶Annexe 71 Volum III

questions intermediàries per s'aturar de la resposta dusca a una limita (pas pausar una question que dona directament la resposta). Lo menaire respondíà òc o non. Las respuestas prepausadas devián èstre argumentadas. Se degun trobava lo menaire donava la resposta e ensajava d'explicar.

Creacion de devinalhas

Las sesilhas 3 a 5 seguèron ocupadas a l'invencion de devinalhas e a lors presentacions.¹⁵⁷ Los cicles 1 e 2 seguèron mesclats e desrepartits en doas còlas l'una amb lo regent, l'autra amb l'ajuda pedagogica. Los cicles 3 cercavon individualament a trobar e a a escriure de las devinalhas de presentar. La presentacion se faguèt individualament o per còlas pels cicles 1 e 2 (un volontari ajudat dels autres). Lo principi de recerca e de presentacion èra lo meteis.

Las charradas

La sesilha 6 èra consagrada a la presentacion de çò qu'èra una charrada.¹⁵⁸ Autre jòc de lengatge, la charrada demòra dins l'esperit de la devinalha en morcelar l'enigma en tròces. Per aquò far, inventère quelques charradas en téner compte de la fonologia pròpia a l'occitan orlhagués. Las sesilhas seguentas se passèron un pauc coma las sesilhas de produccion e de presentacion de las devinalhas.

Perlongaments del trabalh sus las devinalhas

Dins l'encastre del projècte de classa del periòd 1, menèrem un trabalh dins d'altres matièiras e a d'autres moments de la setmana. Vam presentar aicí dos domènis ont contunhèrem a menar d'altres activitats en rapòrt amb las devinalhas

Las devinalhas dins lo programa *Familha de las lengas*

Coma vesèm las fichas menairas de la sequéncia «Devinalhas e Familhas de lengas», prepausèrem als calandrons de soscar a de las devinalhas dins d'altres lengas.¹⁵⁹ D'en primièr, causiguère a partir del libre d'Onorat DAMBIELLE de las devinalhas en dialècte gascon.¹⁶⁰ Quò seguèt l'ocasion d'utilizar las palancas interdialectalas que los calandrons poguèron remarcar en ausir las devinalhas e en revirar oralament en occitan

¹⁵⁷ Annexe 71 Volum III

¹⁵⁸ Annexe 71 Volum III

¹⁵⁹ Annexe 71 Volum III

¹⁶⁰ DAMBIELLE Onorat, *200 devinetas. Deux cents devinettes en pays d'Oc*, Letras d'òc, 2009.

lengadocian. Puèi, escotèrem de las devinalhas en dialèctes de Gènas en Itàlia sus un CD.¹⁶¹ L'activitat èra la meteissa: situar geograficament l'airal de la lenga, revirar en occitan lengadocian, far de las palancas quand èron possiblas e plan segur cercar la resposta a las devinalhas. Enfin, faguèrem de las devinalhas en anglés amb Mr Guy BULLEN, un intervenant anglofòn dins las escòlas e un ancian parent de calandron, que pausèt de las devinalhas als calandrons de la classa: «A los pièus corts, los uèlhs marrons, de las cauetas blancas...Qual es?» Caliá de segur ensajar de reconéisser lo calandron descriu per Mr BULLEN.

Las devinalhas en matematicas

Lo dimèrcres matin pendent lo temps de las recèrcas matematicas, joguèrem a resòlvre de las devinalhas matematicas. Lo temps de las recèrcas matematicas es ben dins aquel esperit: partir d'una question o d'un problema que se pauza a la classa per metre en òbra dels procediments de resolucion. Prepausèrem donc per començar de las devinalhas matematicas que trobèrem sus un siti internet.¹⁶² Revirèrem los tèxtes en occitan pels calandrons e demandèrem als cicles 3 de tornar copiar. Puèi los daissèrem soscar. Los exercicis èron diferenciats per nivèls (CM1-CM2). Pels calandrons del cicle 2, lor donèrem lo tèxt de las devinalhas que legiguèrem amassa. Puèi faguèrem lors recèrcas sul quasèrn d'exercicis. Un calandron passèt per explicar çò qu'avia trobat e cossí. Los autres calandrons podian atanben reagir e donar lor caminament s'era different per trobar la solucion. Amb Miquèla CANET, los calandrons de cicle 1 faguèrem a lor nivèl d'aquelas mènras de recèrcas.

Produccions

Lo trabalh sus las devinalhas nos menèt a produire dins l'esperit de la classa cooperativa doas causas: un recuèlh de devinalhas e la presentacion de devinalhas en public per la fèsta de l'escòla de Nadau 2013. Rampelam aici l'importància de la produccion dins la classa cooperativa. Per Patrici BACCOU, «la cooperacion, es la clau que descentra l'esquèma: de mainatges a l'entorn d'un objècte, una produccion, que va permetre la mesa en òbra de saupres e de saupres-fars, e la necessitat de s'ajudar per capitlar.»¹⁶³

¹⁶¹Annexe 51

¹⁶²<http://www.charivarialecole.fr/rituels-du-matin-en-elementaire-v2-a59106011>

¹⁶³BACCOU Patrici, « Calandreta e Freinet » in *Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas*, La Poësia, 2010, p.350

Un recuèlh de devinalhas

Dins l'amira de las creacions de devinalhas qu'avèm presentat, l-i aviá l'idèia de fargar un libreton. Profiechèrem atanben de la jornada de rencontre amb los correspondents que veniau assistir al festenal de conte Las Rapatonadas sus Orlhac per lor prepausar en matinada e en debuta de prangièira de far de las còlas per inventar de las devinalhas e de las charradas. Faguèrem donc de las còlas ont mesclèrem totses los calandrons.¹⁶⁴ Dins cada còla l-i aviá un responsable escritura (lo secretari) que notèt sus una fuèlha las trobadas. Lo matin faguèrem o taulièr escritura e en debuta de prangièira, cada còla passèt per presentar als autres sas devinalhas o charradas.¹⁶⁵

Per la realization del quasernet, esperèrem la fin de l'annada escolara, a la fin del mes de junh e debuta de julhet 2014 per cloure aquel travalh. Nos a calgut causir las devinalhas e las corregir. Causiguèrem de metre de las devinalhas trobadas dins la revista «*Lo Cobreto*» e las creacions dels calandrons de nòstra escòla e d'aquela de Sant-Seren. Puèi calguèt las picar a l'ordenador e decidir de la presentacion. Decidiguèrem de far un libreton amb la question escricha sus una pagina e dejós un imatge amagat per ajudar los cicles 1e 2 a verificar las responsas.¹⁶⁶ Calguèt donc far la maqueta a l'ordenador, repartir las ilustracions, pregar , descopar. Un quasernet seguèt fach en present per la Calandreta de Sant-Seren.

L'espectacle de Nadau de 2013

Enfin l'espectacle de fin d'annada de la Calandreta seguèt l'ocasion de presentar als parents de las devinalhas o de las charradas inventadas pels calandrons o trobadas dins la revista «*Lo Cobreto*». Dels calandrons voluntaris pausèron las questions en occitan per començar puèi las revirèron en francés. Dels parents prepausèron de las responsas e dels còps donèron lor «lenga al cat.»

Bilanç

Aquelas sesilhas a l'entorn de las devinalhas seguèron una capitada dins la mesura ont l'ensemble dels calandrons participèt als diferents moments. Cadun s'ensagèt a prepausar una solucion a una devinalha. Los moments de recèrca èran puslèu animats e òm vesiá mai d'un calandron en tren de soscar prigondament a la resolucion de l'enigma. Los

¹⁶⁴Annexe 52

¹⁶⁵Annexe 52

¹⁶⁶Annexe 53

calandrons passèron dels bons moments en se prene al jòc de la recèrca. Lo costat ludic seguèt donc un element plan important.

Auriam pogut anar mai lònh dins lo travalh de ramificacion a l'entorn dels jòcs de lenga mai generalament coma par exemple aprene dels vira-lengas, de las comptinas o de las poesias dins aquel esperit. Un autre ponch de meliorar auriá estat lo temps per realizar lo quasernet de las devinalhas. En efièch, entre la decision del projècte e sa realizacion finala, 7 meses passèron çò qu'es un delai tròp alonhat dins lo temps.

Capítol 7 – Presentacion de la sequéncia suls contes e las legendas

Als cors dels períodes 2 e 3 contunhèrem de persègre lo projècte de classa amb la descubèrta de contes e de legendas. Après aver parlat dels enjòcs educatius, veirem lo debanament de las sesilhas sul conte e sus las legendas.

Enjòcs educatius dins l'estudi dels contes e de las legendas

Coma vesèm dins la presentacion del projècte de classa, lo travalh sus la literatura orala (contes, legendas) dintra plan dins l'encastre dels programas de l'Educacion nacionala.¹⁶⁷

Los contes

Los contes son un dels genres classiqs de la literatura de joinessa. Dins las societats tradicionals èran transmetuts oralament abans que dels flocloristes fixan per escriches mantuns d'aquels contes. Dels cercaires faguèron d'analisis e de classificacion scientificas d'aquetses. D'estudis nombroses mostrèron l'interès educatiu dels contes. Podèm atau citar Bruno BETTELHEIM que nos explica dins son estudi celèbre *Psicanalisa dels contes de fadas* los beneficis que pòdon aver los enfants dins lo contacte amb l'univèrs dels contes. «Per poire reglar los problèmes psicologics de la creissença (es a dire susmontar las decepcions narcissicas, los dilemas oedipiens, las rivalitats frairales; èstre capable de renonçar a las dependenças de l'enfança; afirmar sa personalitat, prendre consciéncia de sa valor pròpria e de sas obligacions moralas), l'enfant a besonh de comprendre çò que se passa dins son èstre conscient e, gràcia a n-aquò, de far fàcia tanben a çò que se passa dins son inconscient. Pòt aquesir aquela compreheson (que l'ajudarà a luchar contra sas dificultats) non pas en aprendre racionalament la natura e lo contengut de l'inconscient, mas en se familiarizar amb gu-el, en brodar dels sòmis esvelhats, en elaborar e en romiar dels fantasmes eissits de quelques elements del conte que correspondon a las pressions de son inconscient, çò que li permet de mièlhs li far fàcia. Quò's aici que vesèm la valor inegalada del conte de fada: duèrb de las dimensions novèlas a l'imaginacion de l'enfant qu'aquel d'aquí seriá incapable de descubrir sol. E, çò qu'es lo mai important, la forma e l'estructura del conte de fada li ofrisson dels imatges que pòt incorporar a sos sòmis esvelhats e que l'ajudon a mièlh orientar sa vida.»¹⁶⁸

¹⁶⁷Annexe 48

¹⁶⁸Pour pouvoir régler les problèmes psychologiques de la croissance (c'est à dire surmonter les déceptions narcissiques, les dilemmes oedipiens, les rivalités fraternelles ; être capable de renoncer aux dépendances de

Per Loís-Joan CALVET, los contes son atanben «dels metòdes actius que s'ignoran.» Permeton de practicar una «linguistica intuitiva» que repauson sus «una analisi plan fina de la lenga, de sas dificultats fonologicas e de sas particularitats gramaticalas...»¹⁶⁹ Atanben s'agís d'«una linguistica aplicada d'aquela linguistica intuitiva perçò qu'aquetses exercicis an, a despart de lor foncion ludica, una foncion educativa.»¹⁷⁰

Las legendas

D'après lo siti internet del Centre Mediteranenc de Literatura orala (CMLO), «la legenda met en scèna dels personatges censats aver existit, dins dels luòcs dont lo nom atestaria de l'ancienetat e de la veritat dels fachs racontats... Sembla organizat pel reciu lo temps e l'espaci d'una comunautat viscant sus un territori delimitat. Pòt atanben prevenir dels dangiers reals d'aquel territori o donar dels imatges concrets a dels objèctes, dels eveniments, espacis non representables (interior d'una cauna, combat istoric, pont bastit d'un biais pernicios...). Es creatriça de monstres e propaja l'imaginari de las fadas e dels dracs e de las vidas marginaglas qu'explican sovent l'inexplicable.»¹⁷¹

Atau dins las legendas trobam dels èstres legendaris dont «l'estatut de la coneissença que l'òm en tòrna portar es ambivalent: an benlèu existit. Los racontam mas

l'enfance ; affirmer sa personnalité, prendre conscience de sa propre valeur et de ses obligations morales), l'enfant a besoin de comprendre ce qui se passe dans son être conscient et, grâce à cela, de faire face également à ce qui se passe dans son inconscient. Il peut acquérir cette compréhension (qui l'aidera à lutter contre ses difficultés) non pas en apprenant rationnellement la nature et le contenu de l'inconscient, mais en se familiarisant avec lui, en brodant des rêves éveillés, en élaborant et en ruminant des fantasmes issus de certains éléments du conte qui correspond aux pressions de son inconscient. En agissant ainsi, l'enfant transforme en fantasmes le contenu de son inconscient, ce qui lui permet de mieux lui faire face. C'est ici que l'on voit la valeur inégalée du conte de fées : il ouvre de nouvelles dimensions à l'imagination de l'enfant que celui-ci serait incapable de découvrir seul. Et, ce qui est encore plus important, la forme et la structure du conte de fées lui offrent des images qu'il peut incorporer à ses rêves éveillés et qui l'aident à mieux orienter sa vie. » BETTELHEIM Bruno, *Psychanalyse des contes de fées*, Hachette Littératures, 1998, p.21

¹⁶⁹« une analyse très fine de la langue, de ses difficultés grammaticales » CALVET Louis-Jean, *La Tradition orale*, op.cit. p.24

¹⁷⁰« une linguistique appliquée de cette linguistique intuitive puisque ces exercices ont, en outre leur fonction ludique, une fonction éducative » CALVET Louis-Jean, *La Tradition orale*, op.cit. p.24

¹⁷¹« La légende met en scène des personnages censés avoir existé, en des lieux dont le nom attesterait de l'ancienneté et de la vérité des faits racontés... Elle semble organisée par le récit le temps et l'espace d'une communauté vivant sur d'un territoire délimité. Elle peut aussi prévenir des dangers réels de ce territoire ou donner des images concrètes à des objets, des événements espaces non représentables (intérieur d'une grotte, combat historique, pont construit de façon pernicieuse...). Elle est créatrice de monstres et propage l'imaginaire des fées et des lutins et de vies marginales qui expliquent souvent l'inexplicable. » <http://www.euroconte.org/fr-fr/anthropologiedelacomunicationorale/lalitt%C3%A9ratureorale/lalitt%C3%A9ratureoraleetsegenres/lal%C3%A9gende.aspx>

èrem pas aquí per los veire, e degun los veguèt vertadieirament. Podèm donc ni infirmar ni confirmar lor existéncia.»¹⁷²

Aparentadas als contes las legendas permeton als mainatges de s'apoderar los elements culturals d'un endrech e de poire travalhar lo rapòrt entre realitat e imaginari, faches objectius e cresenças.

Sequéncia :Variacions a l'entorn del conte de l'eròi ans páur

Causiguère un conte publicat dins la revista «*Lo Cobreto*» que se sòna «*Pèire sons Pòu*» (Pèire sans Páur).¹⁷³ Lo critèri de causida seguèt pas ligat a mon pichon nom mas al fach que coneissiai d'autras versions d'aquel conte. Aquel conte anava nos permetre de travalhar l'intertextualitat (o puslèu l'interoralitat) entre tres contes.

Oralitat e appropriacion dels contes

Dins las tres primièiras sesilhas, descubriguèrem lo conte de Pèire sans Paur.¹⁷⁴ Aquel conte eroic o meravilhós raconta la partença d'un filh de sa bòria que a paur de res e que va rendre servici a plen de monde en far de las bonas accions e subretot en combatre lo Rapaton que trèva un castèl. Lo eròi que refusa de se maridar tant qu'aurà pas coneugut la paur acabarà a la fin per la trobar e donc se pojrà maridar.

Utilizèrem lo siti dels Archius departementals del Cantal e en particular los documents numerisats. Escotèrem donc lo conte legit per Mr Joan VEZOLE, un ancian institutor e un locutor natural occitanofòn. Prenguèrem donc lo temps de s'arrestar en far de las pausetas dins l'escota del conte en demandar als calandrons çò qu'avián ausit o comprés. Ensemble, tornèrem bastir lo fièu narratiu del conte, l'identificacion dels personatges e lors descripcions, l'encadenament dels eveniments. Atanben, parlèrem del eròi e de son biais de far. Acabèrem lo travalh sul conte de *Pèire sans Paur* en far la tièira dels personatges e lor dessenhhs.¹⁷⁵

Puèi dins la sesilha 4 descubriguèrem una autre version d'aquel conte en francés aqueste còp contada per Miquèl GALABRU.¹⁷⁶ Dins aquela version, Joan arriba dins un vilatge ont tot lo monde a paur d'una bèstia que demòra dins un castèl. Mas lo eròi a pas

¹⁷²«le statut de la connaissance que l'on en rapporte est ambivalent: ils ont peut-être existé. On les raconte mais on n'était pas là pour les voir, et nul ne les a vraiment vus. On ne peut donc ni infirmer ni confirmer leur existence» LODDO D. PELEN J. N. *Êtres fantastiques des régions de France*, L'Harmattan, 2001

¹⁷³Annexe 32

¹⁷⁴Annexe 71 Volum III

¹⁷⁵Annexe 54

¹⁷⁶Annexe 71 Volum III

paur e al cap de tres nuèches passadas al près de la bèstias sans se far manjar gràcia a sas rusas, arribarà a desbarassar lo país del monstre. Coma pel primièr conte, prenguèrem lo temps de s'arrestar e de tornar formular lo reciu del conte (personatges, descripcions, accions...). Clavèrem la sesilha amb un dessenh demandat a cadun sul conte ausit.¹⁷⁷

Enfin dins la sesilha 6, escotèrem la version contada per Terèsa CANET que se sòna *Calamity Jane*.¹⁷⁸ Dins aquel conte, Terèsa mescla dels elements d'autres airals culturals amb la tradicion del conte occitan. Vesèm donc Calamity Jane qu'arriba en Auvèrnhe dins un vilatjon ont lo monde an paur. Calamity Jane a pas jamai agut paur e vòl conéisser la paur. Coma dins l'istòria de Joan sans paur passarà tres nuèches amb lo monstre sans aver paur e acabarà per neutralizar la bèstia. Coma pels contes precedents, faguèrem una escota atentiva amb de las pausas per tornar resumir çò que veniam d'ausir. Coma pel conte *Joan sans Paur*, los calandrons faguèron en fin de sesilha un dessenh sul conte ausit.

Comparasons e variacions

Dins la sesilha 7, amb los calandrons dels cicles 2 e 3, trabalhèrem sus la comparason entre los tres contes.¹⁷⁹ A partir d'una grilha d'analisi, s'estaquèrem a far tornar sortir los elements pròpries a cada contes en comparar:

- la tièira dels personatges e lors ròtles
- la classificacion entre los personatges (eròi, maissant, ajudas)
- los objèctes utilizats

¹⁷⁷Annexe 54

¹⁷⁸ Annexe 71 Volum III

¹⁷⁹ Annexe 71 Volum III

- lo viscut del eròi (coneiguèt o pas la páur)

Los escolans de CP participèron subretot oralament en aportar los elements de resposta. Aquel travalh de comparason permetèt de plan metre en evidéncia la noción de variacion d'un tèma comun dins diferents contes.¹⁸⁰

Produccion

Après aver presentat als calandrons un Kamishibai¹⁸¹ en occitan lor prepausère donc de presentar lo conte *Pèire sans páur* dins aquel esperit. L'objectiu èra de realizar una mèna de kamishibai de presentar a la fèsta de l'escòla de Nadau del 20/12/13. Las jornadas del 18 al 20 de decembre seguèron donc ocupadas a la realization d'aquel projècte. Sosquèrem donc a una maqueta collectivament per racontar lo moments claus del conte. Puèi los calandrons seguèron mesclats e travalhèron en parelh sus la mesa en imatge. Comencèron a preparar una esquiça sus un brolhon per metre en plaça los elements contats dins la scèna. Un còp lo brolhon validat, los calandrons passèron a l'execucion de la scèna sus una fuèlha a dessenh amb dels gredons de ciri.¹⁸² Se repartiguèron los elements de dessenhar o de colorar. Passave per veire lo travalh de las còlas e seguère ajudat particularament per la venguda en estatge d'una collegiana e anciana calandrona, Josefina DIAFERIA. Enfin, cada còla sosquèt a un pichon tèxt que racontava la scèna. Amb cada còla, metèrem los tèxtes al ponches. Puèi cada còla piquèt a l'ordenador son tèxt. Los tèxtes seguèron atanben revirat en francés.

Pendent la serada de l'espectacle del 20/12/2013, los calandrons lectors (a partir de CE1) presentèron donc lo Kamishibai. Coma aviam pas agut lo temps de realizar un pichon teatre per presentar lo kamishibai, faguèrem una presentacion de cada scèna en mostra lo dessenh realizat. Constituïts en parelhs, los calandrons èran recaptats los uns darrièrs los autres per parelh fàcia al public. Lo primièr grop començava la lectura (en occitan puèi en francés). Puèi aquel parelh se'n anava per daissar la plaça a la presentacion de la scèna seguenta. Los calandrons tornèron donc racontar lo cònte de *Pèire sans Páur* en doas lengas amb l'ajuda dels imatges e jos una fòrma resumida.¹⁸³

¹⁸⁰Annexe 55

¹⁸¹« Lo kamishibai- « teatre de papièr »- es una tecnica de narracion japonesa fòrça utilizada a l'ora d'ara dins las animacions de joinesa. Nascut per carrièra, lo kamishibai, destinat a la representacion en public, assòcia imatges e tèxtes per donar de vida a la lectura de votz nauta, entre teatre, conte e dessenh animat.» LO CIRDÒC, *Catalòg dels Kamishibai* 2014

¹⁸²Annexe 56

¹⁸³Annexe 56

Sequència: A la descubèrta de las legendas

Dins l'apròchi de las legendas, causiguère de trabañar a l'encòp sus dels tèxtes extraches de la cabreta mas atanben sus dels testimoniatges orals. Faguèrem pas de produccions específicas aqueste còp. S'interessèrem tot particularment a las legendas a l'entorn del Drac.

Destriar la legenda del conte

Amb la primièira sesilha, escotèrem lo collectatge de Maria-Joana BESSEYROT sus l'istòria del cabretaire que se'n torna d'una velhada e qu'es seguit per un lop.¹⁸⁴ Lo cabretaire en question après aver utilizat totes sas rusas per far partir l'animal pensa son ora venguda e decida de jogar un darrièr aire de cabreta. Mas a sa granda suspresa, la musica fa fugir lo lop.

Lo reciu d'aquela istòria nos faguèt tornar mai trabañar l'escota, la reformulacion del reciu e subretot la classificacion d'aqueste. Comparèrem amb los contes descuberts, se quò èra parièr o non. Tornèrem suls elements del reciu: los personatges (vertadièr o pas), los luòcs (imaginari o non), la situacion (probable o non, verificabla o non). Per acabar metèrem en relèu los elements pròprios a la legenda (personatges o luòcs coneiguts, eveniments estranhes non verificables).

Descubèrta d'autras legendas

Dins la segonda sesilha, legiguèrem e expliquèrem lo tèxt de «*Lo componoto d'o Borria*» (La campanòta da Barriac).¹⁸⁵ Aquela legenda raconta l'arribada de dos gigants a l'interior d'una nívol que vòlon destrusir las recòltas dels paisans. Urosament que las campanas del vilatge sònon e escartan la menaça dels dos gigants. Agachèrem se podiam recaptar aquel tèxt dins la categoria conte o legenda e per de qué. Per acabar, los calandrons faguèron un dessenh sus aquela legenda en far figurar los mots claus demandats.¹⁸⁶

Al cors de la sesilha 3, escotèrem *La legenda del Grand Guindon*, esrich e contat per Fèliç DAVAL.¹⁸⁷ Aquela legenda raconta cossí un brau seguèt nhafrat pels lops e sauvat per son tropèl e per un òme que lo sonhèt en li donar d'un vin especial. Presentèrem l'albom en mostrar los imatges e seguèrem lo reciu contat per Mr DAVAL. A la fin de cada

¹⁸⁴Annexe 71 Volum III

¹⁸⁵Annexe 71 Volum III e Annexe 33

¹⁸⁶Annexe 57

¹⁸⁷Annexe 71 Volum III

pagina, òm s'arrestava per tornar sus l'istòria e pausar de las questions. Los calandrons de cicle 1 èran apelats per mostrar d'imatges o los nommar.

Las legendas a l'entorn del Drac e del diable

Lo Drac es un personatge imaginari celèbre dins los airals occitans. «Lo Drac a en efièch, per primièira caracteristica, de poder prendre de multiples formes e de se manifestar quand l'esperam pas. Quò's l'estre protéiforma per excellença... Constantament, d'un testimòni a l'autre, l'identitat d'aquel èstre trantalha entre l'espirit farcejaire, lo lutin domestic maliciós, e l'estre mai menaçant.»¹⁸⁸

Dins la sesilha 4, comencèrem d'escotar dels collectatges orals suls torns jogats pel Drac.¹⁸⁹ Coma pels contes o las legendas, prenguèrem lo temps de tornar escotar los locutors occitans puèi de tornar dire amb los nòstres mots los eveniments contats. Expliquèrem atanben dels mots o de las situacions desconeguts dels calandrons.

Dins las sesilhas 5 e 6, legiguèrem e expliquèrem lo tèxt d'Enric DOMMERGUES extrach de la revista «*Lo Cobreto*». ¹⁹⁰ Descubriguèrem las galejadas jogadas pel Drac al monde del país. Escambièrem sus la percepcion d'aquelas istòrias pel monde : cresenças, supersticions... Acabèrem dins la sesilha 7 amb la mesa en imatge jos la forma d'una benda dessenhada dels torns jogats pel Drac.¹⁹¹ Una maqueta seguèt facha collectivament al tablèu. Dins cada casa, l-i aviá lo títol de la scèna e un dessenh realizat pels calandrons.

¹⁸⁸« Le Drac a en effet, pour première caractéristique, de pouvoir prendre de multiples formes et de se manifester quand on ne l'attend pas. C'est l'être protéiforme par excellence...Constamment, d'un témoin à l'autre, l'identité de cet être hésite entre l'esprit farceur, le lutin domestique, et l'être plus menaçant. » ROBERT Alain in *Êtres fantastiques des régions de France* op.cit. p.233

¹⁸⁹Annexe 71 Volum III

¹⁹⁰Annexe 71 Volum III e Annexe 58

¹⁹¹Annexe 57

Los cicles 1 seguèron ajudats pels adultes e los autres calandrons dins la realization d'aquela benda dessenhada. En parallèla, aprenguèrem una poesia de Loís GUERAUD extracha de la revista «*Lo Cobreto*» que parlava atanben dels torns del Drac.¹⁹²

Enfin, per acabar, dins la darrièira sesilha (n°8), legiguèrem una poesia de Lois DELHOSTAL extracha de la revista «*Lo Cobreto*» ont evòca la legenda del pont del diable sus la comuna de Leucamp (departament del Cantal)¹⁹³. Dins aquesta legenda un molinièr que se'n tòrna chas gu-el vei son pont emportar pendent una tempèsta. Coma pòt pus tornar chas gu-el, un òme estranh arriba e l-i prepausa de l'ajudar. En recompensa vòl aver solament çò que l-i a darrièr sa pòrta. Lo molinièr fa la pacha en creire que Rapaton aurà sa boaja mas se rendrà compte que l-i avia son filh endurmit darrièr la pòrta. Expliquèrem los mots dificils e escambièrem los vejaires sul personatge del Diable apelat atanben Rapaton dins lo departament. Evoquèrem atanben d'autras versions d'aquela legenda ont la fin es mai urosa : par exemple l'intervencion de l'ange Gabriel jos las suplica del molinièr qu'arriba per caçar Rapaton que pren alara la forma d'una trocha per fugir dins la ribièira.

Bilanç de las sequéncias contes e legendas

Lo trabalh suls contes (comparason de las versions) e sus las legendas seguèron atanben dels moments agradius ont los calandrons faguèron pròva d'una atencion bèla. Dels còps fremiguèron en ausir las aventuras dels eròis o en escotar las legendas. La produccion del kamishibai seguèt una capitada. Agèrem pas lo temps de finalizar una produccion parièira al nivèl de las legendas. Auriam pogut ensajar de crosar encara mai de versions sus las legendas (autres recius del Drac dins l'airal occitan) o s'interessar a d'autres èstres fantastics. Los contes e las legendas representan una riquesa bèla e lor camp es plan estendut. Faguèrem pas tanpauc talament de ramificacion dins d'autras matièiras o d'autres moments de la setmana. Aquel projècte dels periòdes 2 e 3 seguèt donc mai que mai centrat sul temps de las APC.

¹⁹² Annexe 60

¹⁹³ Annexe 71 Volum III e Annexe 59

Capítol 8 – Sequéncia a l'entorn d'una fabla de *LA FONTAINE*

Los darrières periòdes de l'annada escolara (periòdes 4 e 5) seguèron ocupadas a travalhar a l'entorn d'una fabla de *LA FONTAINE*, *Lo pòrc, la cabra e lo moton* extracha de la revista felibrenca. Lo projècte de classa presenta los diferents domènis e competéncias travalhats dins l'encastre de las Instruccions Oficialas.¹⁹⁴

Enjòcs educatius de la fabla

Joan de La FONTAINE es un dels autors màgers de la literatura de joinessa. Qual aprenguèt pas dins son cursus escolar un de las fablas de l'autor? Per Ana VIGNE-PACHECO e Cristina SILANES-NAVAS «la fabla es, sans cap de dopte, un dels genres literaris los pus ancians, perçò que tròba son origina dins lo besonh qu'espròva l'espirit uman de s'exprimir amb l'ajuda d'imatzges e d'un biais concret. La fabla es d'en primièr un reciu, e per aquela rason es estrechament ligat al conte...»¹⁹⁵

Presentacion de Joan DE LA FONTAINE

Dins la prefàcia de l'edicion de las fablas reviradas en occitan, Prospèr RAMBIER resumís plan la plaça de LA FONTAINE dins l'encastre de l'educacion nacionala. «LA FONTAINE (1621-1692) a creat dels caps-d'òbras qu'an servit a cultivar la memòria de generacions d'escolans e a lor suggerir quelques leïçons de morala individuala o civica. Tot en s'inspirar dels ancians, lo grèc ESOPE (IVen siècle abans J.C.), lo latin PHEDRE (Ier siècle abans J.C.), l'indian PILPAY-BIDPAI, lo fons medieval francés...LA FONTAINE a sagut tanplan tornar renovelar lo genre que ne'n es devengut lo mestre.»¹⁹⁶

Las fablas coma objècte d'apprentissatge

Sul siti de l'inspeccion d'acadèmia de Grenòble, Gilda DUFOUR METRAL presenta lo contengut de las fablas coma un reciu cortet teatralisat amb una economia de mejans. La fabla es divisada en doas partidas: lo còs de la fabla e son èime (la morala). Al

¹⁹⁴Annexe 49

¹⁹⁵«la fable est, sans doute, un des genres littéraires les plus anciens, car elle trouve son origine dans le besoin qu'éprouve l'esprit humain de s'exprimer à l'aide d'images et de façon concrète. La fable est avant tout un récit, et pour cette raison elle est étroitement liée au conte... » SILANES-NAVAS Christine, VIGNE-PACHECO Ana, *Les fables, instrument didactique : une manipulation de la pédagogie moderne*

¹⁹⁶« La Fontaine (1621-1692) a créé des chefs-d'œuvre qui ont servi à cultiver la mémoire de générations d'écoliers et à leur suggérer quelques leçons de morale individuelle ou civique. Tout en s'inspirant des anciens, le grec Ésope (IVe siècle avant J.C.), le latin Phèdre (Ier siècle avant J.C.), l'indien Pilpay-Bidpai, le fonds médiéval français... La Fontaine a su si bien renouveler le genre qu'il en est devenu le maître. » RAMBIER Prosper, Préface de *La Fontaine 100 fables traduites en langue d'Oc*, Les Amis du Païs et l'Escolo Gabalo, 2006, p.5

nivèl dels personatges los animals representarián los travèrs dels umans e los umans de diferentas classas socialas fan referéncia a dels rapòrts socials de l'epòca. Dels còps dels vegetals son atanben mes en scèna e an la paraula. Las fablas son un retrach de l'èime de l'epòca de l'autor.

Las fablas coma esplecha d'aprendissatge de la lenga

La lenga emplegada per LA FONTAINE es plan rica tant al nivèl del lexic (nivèls e registres de lengas, neologismes) que de l'estil (realisme, lirisme, burlesc, parodia). Al nivèl de la prosodia «LA FONTAINE utiliza l'alexandrin, l'octosyllaba, tant ben que dels verses cortets, en los far alternar dins la meteissa fabla çò que balha una soplessa bèla e permet de soslinhar los efièches de suspresa. Las aliteracions (repeticions d'una meteissa consona) permeton de balhar de la potència als verses.»¹⁹⁷

Las fablas coma objècte de debat ciutadan

Las fablas veiculon atanben un messatge moral, pretexta a la discussion. Quitament se son inscrichas dins una epòca e un contèxt social particular, aquel de l'ancian regim del siècle XVII, las consediracions moralas d'aquelas fablas pòdon aver un resson encara a-uèi o en tot cas servir de basa a un debacte en classa. «Las fablas son per lei del genre, intemporales, que se presentesson amb lo recors al bestiari o als mites b èls immemoriais, coma lo paradoxè d'Abraham (o l'ospitalitat necesària), lo mite d'Oedipe e de l'Esfinx (sus l'inertia de las institucions), Prometèu e Epimetèa (o per una ingenieria de la formacion), Perceval (o la bureaucratia perduda).»¹⁹⁸

Debanament de las sesilhas

A partir de la fabla *Lo pòrc, la cabra e lo moton*, legiguèrem mai d'una version de la fabla que nos menèt a comparar e a parlar de la nocion de revirada. Aquela descubèrta nos menèt a parlar del biais d'escritura l'occitan e a far de las palancas entre dialèctes. Enfin la sequéncia s'acabèt amb un trabalh d'escritura e d'imagination.¹⁹⁹

¹⁹⁷ DUFOURD METRAL Gilda <http://www.ac-grenoble.fr/ien.annemasse2/spip.php?article645>

¹⁹⁸ « Les fables sont par loi du genre, intemporelles, qu'elles se présentent avec leur recours au bestiaire ou aux grands mythes immémoriaux, comme le paradoxe d'Abraham (ou l'hospitalité nécessaire), le mythe d'Œdipe et du Sphinx (sur l'inertie des institutions), Prométhée et Épiméthée (ou pour une ingénierie de la formation), Perceval (ou la bureaucratie du temps perdu). » CHARTIER Anne-Marie in <http://rechercheformation.revues.org/89>

¹⁹⁹Annexe 71 Volum III

Descubèrta de la fabla e la question de la grafia

Dins las tres primièiras sesilhas estudièrem la version de la fabla trobada dins la revista «*Lo Cobreto*». ²⁰⁰ La fabla raconta qu'un òme mena sos animals a la fièira. Mas lo pòrc protèsta e se planh de son sòrt. Ensaja de far reagir los autres animals en lor descriure lo sòrt que los espèran. Mas ne'n fan pas cas. La morala de la fabla es que sèrv a res de se plànger de son sòrt e que val mièlh se far una rason. Balhère donc aqueste còp als calandrons lo document original escrich en grafia mistralenca çò que seguèt l'ocasion d'aver una discutida sus las questions de grafia e las rasons d'aquelas practicas. La descubèrta de la fabla seguèt atanben l'ocasion d'un debat sus la fin de la fabla e sa morala. D'unes calandrons manifestèron atau lor desacòrd amb aquela conclusion en dire qu'èron d'acòrdi amb lo pòrc e qu'a sa plaça se serián salvats.

La grafia nos menèt donc a tornar escriure lo tèxt en grafia classica occitana, çò que donèt luòc a un trabalh cooperatif e d'observacion de la lenga. Lo tèxt final seguèt picat a l'ordenador pels calandrons.²⁰¹ Los calandrons de cicle 1 e de CP faguèron un trabalh de lectura especific a partir de mots claus del tèxt.

Autras versions de la fabla e palancas

Dins la sesilha 4, descubriguèrem la version originala en lenga francesa de l'autor.²⁰² La lectura de la fabla donèt luòc a de las explicacions del vocabulari e subretot a una comparason amb la revirada occitana descubèrta. Atau la question d'un passatge d'una lenga a una autre seguèt examinada amb las dificultats que compòrta (revirada del sens, dels mots, fidelitat a la pensada de l'autor, qualitat de la lenga emplegada dins la revirada...).

Dins las sesilha 5 e 6, legiguèrem una version auvernhatza d'aquela fabla totjorn extracha de la revista «*Lo Cobreto*»²⁰³. Aqueste còp aviá adaptat lo tèxt en grafia classica. Après una lectura collectiva e la descubèrta de quelques traches de la fonetica auvernhatza, faguèrem un trabalh de palanca entre los dialèctes lengadocian e auvernhat, d'en primièr a l'oral puèi a l'escrich en trabalhar sus una grilha de correspondéncia entre dels mots escriches. Los calandrons de cicle 1 e de CP faguèron encara un còp un trabalh especific suls dels mots en dialècte auvernhat.

²⁰⁰Annexe 71 Volum III e Annexe 35

²⁰¹Annexe 62

²⁰²Annexe 71 Volum III e Annexe 34

²⁰³Annexe 61

Produccion

Per acabar l'annada escolara e dins l'amira d'un espectacle escolar de fin d'annada, partiguèrem sus un projècte d'escritura a partir de la fabla. Los tèxtes retenguts seguèron adaptats per una mesa en scèna de las fablas.

Escritura e variacions a l'entorn de la fabla

Coma aviam jà debatut dels vejaires dels calandrons sus la morala de la fabla, lors remarcas serviguèron de ponch de partença a l'escritura de tèxtes novèls a partir de la sesilha 7.²⁰⁴ La consigna èra de gardar lo meteis encastre (personatges, situacions...) mas d'escriure una autra version ont las causas benlèu se passarián pas parièr. Los calandrons dels CE1 al cicle 3 sosquèron donc individualament per escrich a un tèxt de prepausar alara que los cicles 1 e los CP passeron pel dessenh contat l'adulte.

Preparacion de l'espectacle e representacion

Las sesilhas 8 e 9 seguèron utilizadas per preparar la matièira de l'espectacle.²⁰⁵ Un còp los tèxtes presentats, comentats e causits, faguèrem de las còlas ont se repartiguèrem los ròtles. Los tèxtes seguèron tornar escrich dins cada còla per èstre presentats jos la fòrma de scenetas (dialògs, accions dels personatges...).²⁰⁶

Las doas darrièiras setmanas de classa seguèron atau ocupadas a preparar l'espectacle de fin d'annada donat lo dijèus 3 de julhet en serada abans la partença en vacanças lo divendres de ser. Aquel projècte donèt luòc a un travalh intensiu e diversificat: mesa al ponch dels dialògs, picar e editar los tèxtes, aprendissatges dels ròtles e mesa en scèna, repeticions, confeccions de masques pels personatges, realization dels decòrs e d'accessòris...²⁰⁷

Bilanç

Aquela sequéncia sus la fabla *Lo pòrc, la cabra e lo moton* nos permetèt de comparar mai d'una version de la fabla. Aquò permetèt dels escambis interessants amb los calandrons sus las nocions de grafia, de reviradas e d'aver dels escambis interessant sul genre de la fabla en particular la morala. Los calandrons seguèron menat a imaginar d'autras versions possiblas e d'autras moralas. La preparacion de l'espectacle seguèt un

²⁰⁴Annexe 71 Volum III

²⁰⁵Annexe 71 Volum III

²⁰⁶Annexes 63 e 64

²⁰⁷Annexe 65

moment estrambordant per la classa e los calandrons joguèron plan las scenetas preparadas en classa pendent l'espectacle. Sentiguèrem una satisfaccion de l'ensemble de la classa. Los pus pichons participèron quitament se los calandrons de PS faguèron mai que mai de la figuracion. Auriá estat interessant d'estudiar d'autras fablas de LA FONTAINE subretot las mai conegeudas o tanben de legir d'autras versions dins d'autres dialèctes o d'autras lengas dins l'esperit «Familha de lengas.»

Capítol 9 – Autras activitats a l'entorn de la revista «*Lo Cobreto*»

Al cors de l'annada d'autras activitats a d'autres moments seguèron menadas a l'entorn dels elements de la revista felibrenca. Mas d'autras previstas o projectadas se poguèron pas far.

Autras activitats menadas en classa

D'altres domènis seguèron abordats, dels còps dins dels moments ritualisats o a dels moments mai ponctuals.

Los biais de dire

Cada setmana, de dos a tres còps (dimars, dimècres e dijèus de 9h05 a 9h15) descubriguèrem dels provèrbis o biais de dire occitan. Una partida seguèt reculida dins la revista felibrenca e l'autra seguèt recampada per ieu dins de las sorgas divèrsas (collectatges dins mon entoratge, compilacion dels biais de dire del *Diccionari Carladesenc*, libre de Joan Vesòla...). Las sesilhas se passava atau amb los calandrons del cicle 3. Se recampasiam al l'entorn d'una taula. Durbissiáí la sesilha en rampelar las leis e las règlas en dire per de qué èrem aici: «Sèm aici per descubrir un novèl biais de dire.» Un calandron (diferent a cada còp) èra causit per tirar al sòrt dins una bòstia un papieiron ont èra escrich un biais de dire. Après la lectura del biais de dire, demandave als calandrons de tornar dire amb lors mots la situacion concretament d'escricha. Quò donava luòc a de las explicacions de vocabulari e tanben a de las explicacions de sens sus per exemple dels objèctes o de las òbras d'antan. Puèi cercasiam a trobar del sens a çò que nos èra dich. Demandave als calandrons de justificar lor vejaire en explicar lor rasonament. Dels còps, balhave una explicacion possibla a quelques biais de dire un pauc fosc. Aquetzes moments permetèron d'escambis rics e farguèron una mena de cultura orala de la classa. Dels còps, agèrem la suspresa de tornar ausir un biais de dire dins un autre moment de la vida de la classa...

Pierre Diarra, Cécile Leguy, escrivon que «a-uèi los provèrbis pòdon èstre percebutsinon coma una sorça de coneissença de la pensada d'un pòble e quitament de sa sciéncia del mens coma prepausant una representacion d'una cultura donada.»²⁰⁸ De mai

²⁰⁸«Aujourd'hui les proverbes peuvent être perçus sinon comme une source de connaissance de la pensée d'un peuple et même de sa science du moins comme proposant une représentation d'une culture donnée...» DIARRA Pierre, LEGUY Cécile, *Paroles imagées. Le proverbe au croisement des cultures*, éditions Bréal, 2004, p.37

per gu-elses, «quora lo provèrbi interven dins lo discors, l'autre se vei convidar a far pròva d'intelligéncia per comprendre o mièlh comprendre.»²⁰⁹ Los autors comparon atanben devinalhas e biais de dire: «lo provèrbe, coma la devinalha, engatja una concepcion de l'alteritat: la part daissada a l'interlocutor es bèla dins la construccion del sens de la paraula del locutor.»²¹⁰

La musica tradicionala

Lo títol de la revista (*La Cabreta*) seguèt l'ocasion de descubrir al long de l'annada dels instruments de musica tradicionala d'Occitània. Se debanèt en tres moments sus una setmana cada mes :

- l'escota d'extraches musicals e una activitat d'expression corporala ligada lo dimars (temps de rondas e jòcs cantats/expression corporala de 9h15 a 9h45)
- la descripcion de l'instrument e son istòria jos la forma d'una traça escricha amb una ilustracion, lo visionatge de videòs o lo rencontre amb un vertadièr musician lo divendres (sesilha d'istòria de las arts),
- l'utilizacion d'un imatge de l'instrument per far lo comptatge cada matin dels jorns del mes. Als moments dels rituals que començan la matinada, descubrissèm la data del jorn e un calandron veniá pegar l'imatge de l'instrument del mes sus lo nombre del jorn al calendrier del mes afichat sus la paret.

Comencèrem per descubrir l'instrument rei de l'annada: la Cabreta. Comencèrem en descubrir un archiu del jornal «*Lo Cobreto*» en setembre 2013. Presentèrem un dels primiers numeròs de la revista. Los calandrons avián una còpia e nos interessèrem a sa presentacion (ilustracion, escritura, contengut...). Presentèrem atanben la moneda de l'annada qu'èra la cabreta. Las activitats de l'annada seguèron pagadas donc en ponches cabreta. Per descubrir mai precisament l'instrument, agachèrem de las videòs de musicians e examinèrem en detalh las partidas de l'instrument. Escotèrem lo son e los jòcs particular de l'instrument e los calandrons exprimèron lor vejaire e lor sentit sus l'instrument. Puèi descubriguèrem d'autras cornemusas jogadas dins l'airal occitan (boha de Gasconha, bodega del Lengadòc, chabreta del Lemosin) o dins lo monde (cormusas d'Euròpa del nòrd

²⁰⁹«Quand le proverbe intervient dans le discours, l'autre se voit invité à faire preuve d'intelligence pour comprendre ou mieux comprendre.» DIARRA Pierre, LEGUY Cécile, *Paroles imagées. Le proverbe au croisement des cultures*, op.cit. page 30

²¹⁰«Le proverbe, comme la devinette, engage une conception de l'altérité: la part laissée à l'interlocuteur est grande dans la construction du sens de la parole du locuteur.» DIARRA Pierre, LEGUY Cécile, *Paroles imagées. Le proverbe au croisement des cultures*, op.cit.page 93

o de l'est, cornemusas d'Africa...). Agèrem l'ocasion d'ausir una cornemusa *béchonnet* jogada e presentada per Patricia LAYBROS venguda a l'escola per son estatge de formacion iniciala de regenta amb la formacion d'APRENE. Per ma part presentèr lo violon tradicional d'Auvèrnhe, instrument e repertòri que practique per alhor.

Las activitats de l'associacion permeteron atanben als calandrons de viscar de las situacions de bal de musicas tradicionals en situacion e amb dels instruments vertadièrs.

Aquela descubèrta dels instruments tradicionals farguèt atanben una cultura de classa e vegèrem que dels instruments tornavon sortir dels còps que l-i avia dins de las creacions de tèxt.²¹¹

Poesias, comptinas e cançons

Coma aviam vist en far lo despolhament de la revista la cabreta, lo corpus de las poesias es plan abondan. Atanben, tot al long de l'annada descubriguèrem e aprenguèrem de las poesias amb los calandrons del cicle 3 subretot. Dins un primièr temps fasiam una lectura del tèxt e son explicacion (mots dificils, explicacions de realitats de la vida rurala d'antan, ensages d'interpretacion, escambis sus son sentit e son vejaire sus la poesia). Lo tèxt èra donat jos la forma papièr s'èra long e s'èra cort los calandrons lo tornava copiar sus lor quasèrn de poesia. Puèi en devers devián aprendre la poesia per la setmana venenta. Per ajudar los calandrons que ne'n avia besonh, trasmetíai per corriel a lors parents un fichièr MP3 enregistrat amb la poesia d'aprendre per poire mièlhs legir lo tèxt o aprender oralament amb l'enregistrament. Enfin, los calandrons presentavan la poesia. Pagave la presentacion amb la moneda de la classa (3 ponches per estròfas). Las estròfas recitadas èran validadas. Las autres èran d'aprene e de presentar pus tard a un autre moment.

Descubriguèrem finalament pas gaire de cançons o de comptinas extraches de la revista per manca de temps e de matièira. En efièch lo nombre de comptinas e de cançons es un pauc jos representat dins la produccion literària felibrencia del periòde estudiat. Aprenguèrem la cançon *Breçairòla*.²¹² Per la transcripcion, demandèrem d'ajuda a la musiciana Bernadeta MONA que me deschifràt la particion musicala. Puèi descubriguèrem lo tèxt amb los calandrons en far la lectura e l'explicacion de la cançon. Los calandrons del cicle 1 ensagèron atanben d'aprene las paraulas de la cançon e de la cantar. Lo fach que los coplets sián doblats los poguèt ajudar a tornar dire las paraulas amb los calandrons dels cicles 2 e 3. La cançon seguèt presentada per l'espectacle de Nadau 2013.

²¹¹Annexe 66

²¹²Annexe 37

Lo jornal

Enfin, lo jornal de l'escòla d'aqueste annada nos permetèt de far lo relai de las activitats que menèrem a l'entorn del projècte de classa. Per començar lo nom prepausat e causit per la classa seguèt *Cont-d'òr* (un jòc de mot entre l'animal Condòr e los contes...).²¹³ Puèi trobam d'articles escriptes pels calandron:

- dins lo numerò 1 trobam l'article «Devinalhas e contes» signat per Blanca CIACOMO e Leò VASSEUR. Fan un compte-rendut de las differentas activitats que menèrem a l'entorn de las devinalhas e dels contes²¹⁴

- dins lo numerò 2 trobam dins l'article «La venguda de Patricià a l'escòla» signat per Justina e Nicolau ROBERT, Sachà PAUL FOUCHER e Titoan GAZAN. Presentan un compte rendut sus la descubèrta de la cornemusa *béchonnet*²¹⁵

- dins lo numerò 3 trobam pas d'article qu'agèrem pas lo temps de preparar de compte-renduts²¹⁶

De notar que lo dessenh de la cubèrta qu'es estat causit seguèt prepausat per Josefina DIAFERIA (collegiana e anciana calandrona) pendent son estatge

Autras activitats previstas mas non realizadas

Dins lo projècte inicial que pensère pendant l'estiu passat, l-i aviá cinc grands tèmas (un per períòd). L'idèia èra de trabalhar sus la diversitat del corpus de «*Lo Cobreto*» e donc de menar atanben un trabalh sus la varietat dels genres de tèxtes. Atau, un períòd èra previst per trabalhar sul genre poetic (amb las fablas), un autre suls recius istorics e enfin un autre sul genre umoristic.

Al nivèl de la poesia, lo corpus larg de la revista nos auriá permetut de descubrir un camp larg de tecnicas o de presentacion d'òbras poeticas. Per anar mai long auriam pogut s'entrainar a inventar dels tèxtes poeticos

Al nivèl dels recius istorics, auriam pogut far lo ligam amb lo programa d'istòria-geografia (en particular pel periòde de la fin del siècle XIX) e partir a la descubèrta de l'istòria de la vila d'Orlhac

²¹³Annexe 69

²¹⁴Annexe 70

²¹⁵Annexe 70

²¹⁶Annexe 70

Enfin, los tèxtes umoristics nos aurián permetut de presentar en fin d'annada de scenetas jogadas o de crear dels novèls tèxtes umoristics per presentar.

L'aspècte patrimonial

L'aspèct patrimonial del projècte escolar es una dimension importanta. Coma vegèrem precedentement amb los actors dels archius departamentals d'Orlhac, «l'objectiu es de donar còs a l'istòria en confrontar los escolans als vertadièrs documents a l'encòp dins lor aspèct material brut e a l'encòp a la realitat istorica qu'aquestes documents remandan.»²¹⁷ Auriá estat plan instructiu e interessant de visitar atau los archius departamentals e d'agachar entre autres mai atentivament l'aspècte material e lo contingut istoric de la revista.

Dins aquela idèia de patrimòni e de sa trasmission, aviái pres contacte amb un ostal de retirada. Personalament intervene de temps en temps dins dels ostals de retirada del departament per discutir amb las personas en occitan. Coneisse donc un pauc lo terrenh. Mas las realitats de temps, d'argent e la realitat del grop classa permeteron pas aquesta annada d'organizar un rencontre. L'idèia èra estat de preveire un rencontre entre dels locutors occitans e los calandrons per menar una enquèsta e escambiar a l'entorn del patrimòni cultural occitan de «*Lo Cobreto*» (cançons, poesias, denivalhas, comptinas...).

Enfin, dins aquela idèia de valorizacion del patrimòni literari local que representa «*Lo Cobreto*», aviai pres contacte amb dels membres del Felibritge del departament (Mr Miquèl BONNET, Joan-Maurici MAURY, Joan-Maria LABORIE) per envisajar un projècte de participacion a lor emisson de ràdio setmanièira «Occitània» sus la ràdio locala «Jordana FM». L'idèia èra estada que los calandrons legiguèsson quelques tèxtes descubèrts en classa dins la revista felibreca (poesia, contes, recius...). Mas la realization materiala èra un pauc complèxa (desplaçament amb un pichon grop per l'enregistrament...) e lo projècte en demorèt aquí.

Lo ligam amb las TFPI

Me pausère de las questions sul biais de descubrir la matièira literària de la revista. Aviái pensat donc de constituir dels classadors ont los calandrons legeires poirián aver accès directament e individualment als tèxtes sans aver a passar pel regent. Atanben,

²¹⁷

soscave a dels fichièrs audiòs que los escolans podián escotar en metre a dispausicion una matièira sonora dejà existenta e tanben per de que pas en crear amb los calandrons una mèna de bibliotèca sonòra ont los calandrons legeires poirián enregistrar la lectura de tèxtes per èstre escotats liurament.

Aquela questions de l'organizacion materiala e de son accès me pausèt atanben la question del ligam amb las institucions de classa coma las cenchas. Auriá estat interessant de prepausar de las cenchas de colors dins d'unas matièiras (lectura, recitacion, presentacion, escritura...) en partant dels tèxtes a dispausicion e de lor organizacion jos fòrma de fichièrs.

Mas la realitat materiala e temporala s'impausèt a ieu. Caliá de temps per editar, transcriure los tèxtes, los recaptar, los analisar...

Un travalh personal sus l'imaginari

Una darrièira dimension ligada atanben a las TFPI èra un travalh de restitucion e de creacion qu'aviam evocat amb Pèire Johan LAFFITTE al moment de la preparacion del memòri al cors d'un estatge de formacion a Besièrs. Pèire Johan LAFFITTE pausèt la question de la plaça de l'appropriacion personala dels calandrons de tota aquela matièira : de qué voliá dire tot aquo per gu-elses? De qué ne'n pensan? De qu'es lor expression dins tot aquò? Pèire Johan LAFFITTE me prepausèt donc de far un recuèlh de creacions de tèxtes o autres (dessenhs, benda-dessenhada...) dels calandrons. L'idèia èran de tornar amb los calandrons sus la matièira descubèrta aquesta annada escolara e de los daissar s'exprimir liurament sus tot aquò. Las produccions aurián estada compilada dins un albom titolat per exemple: *La Cabreta vista pel calandrons...*

Mas lo temps me manquèt per metre en òbra aquel projècte plan interessant e portaire de sens pels calandrons dins l'encastre de las TFPI. La fin de l'annada seguèt trop cargada e la prioritat dels travalhs e dels projèctes de clavar abans la fin de l'annada prengueron lo dessús.

Conclusion

Aquel estudi menat sus la revista felibrencia cantalesa «*Lo Cobreto*» pel període 1895-1900 mòstra ben l'interès que pòt representar un objècte literari del patrimòni local per un ensenhamant bilingüe a l'escòla e particularament dins la voluntat de practicar la varianta locala de la lenga ensenhada.

Pr'aquò existís una produccion pedagogica e una edicion occitana plan interessanta, rica e diversificada (revistas, libres, manuals, disques...) al nivèl nacional mas que difèra un pauc dels còps dels parlars locals (lexic, conjugason, fonologia...). Cal pas doblidar tanpauc la mesa en linha amb internet de ressorças interessantas en lenga occitana de la part del CIRDOC per exemple o dels Archius departementalas del Cantal. Al nivèl del Cantal existís atanben una produccion occitana interessanta facha per las associacions occitanas localas (Felibritge, I.E.O., Convise).

Per respondre donc al besonh d'ensenhar la varianta dialectala de l'occitan orlhagués dins lo Cantal, analisère los numeròs de la revista literària felibrencia «*Lo Cobreto*» del període 1895-1900 per extraire un còrpus de tèxtes utils per la classa. Bastiguère una grilha d'analisi que me permetèt de far una seleccion. Plan segur, lo contengut de la revista «*Lo Cobreto*» es ligada a l'istòria de son temps (la «granda» istòria de França de la fin del sègle XIX e la pus «pichona» istòria del movement felibrenc) e los contenguts dels tèxtes son diversificats. Totses pòdon pas èstre utilizats en classa. Atau l'esperit felibrenc de l'epòca se tòrna trobar dins aquela revista: romantisme, esperit «nacionalitari» (segon l'expression de Felip MARTEL) de la granda e de la pichòta patria, idealizacion del campèstre e del paisan, afirmacion de valors tradicionalistas (la fe, la familia, lo trabalh...). Lo cabretaire e son instrument la cabreta aparéisson alara coma l'estendard de l'escòla felibrencia auvernhat. Mas al dintre de tot aquò podèm legir dels tèxtes que presentan dels elements de la cultura occitana locala (contes, biais de dire, legendas, cançons, recèptas, blagas...) o dels elements locals de la vida e de la natura (poesias, recius istorics, descripcion de la vida d'antan...) tant de matièiras interessantas per una classa. Subretot que de las grandas plumas localas signèron los tèxtes a l'instar d'Arsèni VERMENOUZE.

Dins l'encastre d'una escòla Calandreta, l'escòla Calandreta del vernhat en Orlhac dins lo Cantal ont ensenhe, sosquère donc a un projècte de classa ont l'objectiu seriá de bastir d'aprendissatges en partir d'una seleccion dels tèxtes de la revista «*Lo Cobreto*».

En prendre compte de las practicas pedagogicas en rapòrt amb lo domèni patrimonial e las practicas pedagogicas pròprias a Calandreta (pedagogia immersiva e tecnicas Freinet e pedagogia institucionala) ensagèrre de menar aquel projècte sus lo temps de classa de las activitats pedagogicas complementàrias (APC), siá una sesilha de quaranta cinc minutias per setmana.

Causiguère donc finalament de trabalhar sus tres domènis bèls: los jòcs de lenga (principalament las devinalhas), los contes e las legendas e las fablas. A cada còp, una descubèrta dels tèxtes jos una forma orala o escricha seguèt menada (escota, reformulacion, explicacions, resumit, escambis) e tanben una soscadissa suls genres estudiats (de qu'es aquò la recèpta per far un conte, una fabla, per de qué un conte es different d'una legenda...). Per cada ais, una restitucion o produccion de classa seguèt facha.

D'autras activitats a l'entorn del projècte pertoquèron d'autres temps e d'autras matièiras: familhas de lengas, palancas, recèrcas matematicas, arts visuals, informatica, expression corporala, istòria de las arts, rituals del matin (instruments e biais de dire)...

Los limits e las dificultats del projècte apareguèron amb:

- la quantitat dels tèxtes abordats per rapòrt al còrpus,
- la question de la preparacion materiala (constitucion del còrpus, tractament, transcripcion dels tèxtes en grafia normalizada)
- l'encastre de la classa unenca multi-nivèl e las dificultats per enclure totjorn los pus pichons de mairala
- la plaça de las TFPI dins lo projècte per bastir mai de sens a çò que fasèm (expression liura dels calandrons sus la matièira descubèrta, creacions liuras, cenchas de lectura o de recitacion...)

Persègre un tal projècte seriá interessant en utilizar una autra matièira del còrpus e en far mai lo ligam amb las institucions de la classa. Atanben d'autres mejans d'expressions amb las tecnologias novèlas per exemple (videòs, siti internet, enregistrament de creacions musicalas...) serián una dralha interessanta d'explorar.

Bibliografia

ABRATE L. *Occitanie 1900/1968. Des idées et des hommes : L'émergence et l'histoire de la revendication occitane.* Puylaurens : Institut d'Estudis Occitans, 2001

ALÉN GARABATO C. *Enseigner l'occitan / en occitan aujourd'hui : un parcours du combattant... Ela. Études de linguistique appliquée,* (n° 143), 2006, p. 265-280

ALÉN GARABATO C. *Actes de résistance sociolinguistique. Les défis d'une production périodique militante en langue d'oc.* Paris: L'Harmattan, 2008

BACCOU P. «Calandreta e Freinet» in *Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas,* La Poësia, 2010

BACCOU P. *De la classa passejada de Celestin Freinet a la formacion pedagogica cooperativa dels mestres de las Calandretas,* Memòria de Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012

BERSTEIN S. *Les cultures politiques en France,* Lonrai : Éditions du Seuil, 1999

BETTELHEIM B. *Psychanalyse des contes de fées,* Paris: Hachette Littératures, 1976

BONIFASSI G. *La Presse régionale de Provence en langue d'Oc. Des origines à 1914.* Presses de l'Université de Paris-Sorbonne, Condé-Sur-Noireau : Corlet Numérique, 2003

BOUSSIOUT L. *Études sur la vie rurale en Haute Auvergne. La région d'Aurillac au XVème siècle,* Société des lettres et arts « La Haute-Auvergne » 2009

BOYER H. ALÉN GARABATO C. *Les langues de France au XXème siècle,* vitalité sociolinguistique et dynamiques culturelles. Le Mesnil-sur-l'Estrée: Imprimerie Nouvelle Firmin Didot, 2007

BOYER H. GARDY P. (2001). *Dix siècles d'usages et d'images de l'occitan.* L'Harmattan. Condé-Sur-Noireau : Corlet Numérique, 2001

BROMBERGER C. MEYER M. «Cultures régionales en débat», *Ethnologie française*, volume 33, 2003, p. 357-361

BRULEY M. C. PAINSET M. F. *Au bonheur des comptines,* éditions Didier Jeunesse, 2007

BRUGÈS D. *Dictons, proverbes et autres sagesses d'Auvergne,* Romagnat: De Borée, 2007

BRUGÈS D. *Fioc et diable. Contes comptines et légendes d'Auvergne,* Editions CREER, 1984

BRUGÈS D. *Les Mystères du Cantal - Éditions De Borée - octobre 2010*

- CALVET L. J. *La tradition orale*, Que sais-je ?, Presses Universitaires de France, 1984
- CHANET J.F. *Les félibres cantaliens. Aux sources du régionalisme auvergnat (1879-1914)*. Clermont-Ferrand : Adosa, 2002
- COLLECTIF, *Les Musiques du Massif central - Héritage et Création*, édition Crérer, 2014
- DALGALIAN G. *Enfances plurilingues, Témoignage pour une éducation bilingue et plurilingue*, Paris :L'Harmattan, 2000
- DAMBIELLE O. *200 devinetas. Deux cents devinettes en pays d'Oc*, Letras d'òc, 2009
- DE PERETTI A. MULLER F. *Contes et fables. Approches analogiques en pédagogie pour l'enseignement moderne*, Paris: Hachette Éducation, 2006
- DIARRA P. LEGUY C. *Paroles imagées. Le proverbe au croisement des cultures*, éditions Bréal, 1970
- DOSSETTO D. (2003) «La région en signes» *Ethnologie française*, volume 33, 2003, p. 399-408
- DUBY G. WALLON A. *Histoire de la France rurale, Tome 3, de 1789 à 1914, apogée et crise de la civilisation paysanne*. Manchecourt : Éditions du Seuil, 1992
- DURAND A *Aurillac*. Les Éditions du Bastion, 2004
- DUTHIL C. *L'almanac patoues de l'Ariejo. Un almanach en occitan*. Cercle occitan Pèire Lagarda. Vent Terral. Mercuès: France Quercy, 2009
- DEDIEU M. *Dins una classa de Calandreta al cicle dos. Un apròchi didactiu e pedagogic a l'entorn de la creacion d'albums, del texte liure e de la correspondéncia*, Memòria de Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012
- FERRÉ X. *Familhas de lengas. L'occitan piejadís institucional de l'esvelh al multilingüisme*, Memòria de Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012
- FEYEL G. *La presse en France des origines à 1944. Histoire politique et matérielle*. Ellipses. Poitiers : Aubin Imprimeur, 2007
- FRANCOMME O. *Nouvelles cultures de l'évaluation et de l'innovation pédagogique à l'Université: un dispositif, le portfolio* Paris : L'Harmattan, 2013
- FREINET C. *Oeuvres pédagogiques*, Seuil, 1994
- GASIGLIA R. GILLI Y. *Revista d'un temps. La prose narrative dans les revues niçoises (1903-1974)*. Nice : SERRE EDITEUR, 1994
- HAMMEL F. «Lo pentagòn de l'immersion» in *Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas*, La Poësia, 2010, p.170-179.

JOULIÉ P. *La creacion d'un esplech d'aprendissatge de l'istòria dins l'encastre d'una didactica de l'istòria a Calandreta.*, Memòria Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012

LAFFITTE P.J. « L'occitan, une institution de la classe coopérative » in *Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas* La Poësia, 2010

LAFFITTE R. « École et pédagogie : questions sans réponses et réponses sans questions » *Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas*, La Poësia, 2010

LAFFITTE R. *Mémento de Pédagogie Institutionnelle*. Vauchrétien : Éditions Matrice, 1999

LAFON N. *Écrits occitans cantaliens. Dix siècles d'écrits occitans (XI-XXI siècles)*. Aurillac : ALBÉDIA, 2008

LAGARDA A. *Qu'es aquò, qu'es aquò ?, Le livre des devinettes occitanes*, Camins, 2012

LAVELLE P. *Occitanie. Histoire politique et culturelle*. Bizkaia : IEO Éditions, 2004

LEVRON J. *Contes et légendes d'Auvergne*, Nancy: Berger-Levrault, 1972

LHÉRITIER C. *La Monographie d'écolier : un langage pour la pédagogie institutionnelle ?* Mémoire de Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012

LHÉRITIER C. « Calandreta: ensenhament en occitan en immersion lingüistica, causida pedagogica » in *Calandreta 30 ans de creacions pedagogicas*, La Poësia, 2010

LODDO D. PELEN J. N. *Êtres fantastiques des régions de France*, L'Harmattan, 2001

LODDO D. *Legendas d'Occitània: Albigeois, Montagne Noire, Quercy, Rouergue*, Cordes: CORDAE-La Talvera, 2005

MARTEL P. *L'école française et l'occitan ou Le sourd et le bègue*. Monts : Presses Universitaires de la Méditerranée, 2007

MARTEL P. *Les Félibres et leur temps. Renaissance d'Oc et opinion (1850-1914)*, Presses Universitaires de Bordeaux, 2010

MARTIN D. *L'identité de l'Auvergne. Mythe ou réalité historique. Essai sur une histoire de l'Auvergne des origines à nos jours*. Sant Andreu de la barca : éditions CRÉER, 2002

MEIRIEU P. *Le choix d'éduquer, éthique et pédagogie*, Paris, ESF, 1991.

MEYER M. « Vers la notion de cultures régionales (1789-1871) » *Ethnologie française*, volume 33, 2003, p.409-416

OURY F. VASQUEZ A. *De la classe coopérative à la pédagogie institutionnelle*, Paris: Maspéro, 1978

PASQUINI P. «De la tradition à la revendication : provincialisme ou régionalisme ?» *Ethnologie française*, volume 33, 2003, page 417-423

RAYMOND P. *L'institut d'Études occitanes du Cantal de 1973 à 1993*, Mémoire d'histoire contemporaine, Université Blaise Pascal, Clermont-Ferrand, 2000

PETIT J. *L'immersion, une révolution*. Jérôme Do Bentzinge Éditeur, 2001

POTTE J. C. Le parler auvergnat. Mots et expressions du terroir, Géménos: Robert, 1993

PRADAL I. *La correspondéncia escolara : d'una tecnica Freinet a una institucion de classa*, Memòri de Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012

RAMBIER P. *La Fontaine 100 fables traduites en langue d'Oc*, Les Amis du Païs et l'Escolo Gabalo, Saint Gély du Fesc: Imp'act Imprimerie, 2006

RIOUX J.P. SIRINELLI J.F. *La France d'un siècle à l'autre, 1914-2000*. Hachette Littérature, 1999

ROBIN I. *L'entrée dans la réussite. Évaluer en maternelle : Le cahier de réussites*. Druckerei Ebenhoch GMBH, 2014

ROBIN I. AVPI-Fernand Oury *La pédagogie institutionnelle en maternelle*, Vauchrétien : Éditions Matrice/Champ social, 2011

SARPOULET J.M. *Les débuts de Reclams de Biarn e Gascoigne. Revue occitane en Gascogne (1897-1920)*, Presses universitaires de Bordeaux. Saint-Étienne : Dumas Titoulet Imprimeur, 2005

THIESSE A.M. *La création des identités nationales*, Mayenne : Éditions du Seuil, 1999

THOMAS J. *Lingüistica e renaissentisme occitan. L'enjòc social de la lenga*, Bouloc:IEO edicions, 2006.

TERRAL H. *La Langue d'oc devant l'école (1789-1951) : entre lutte et répression, la place accordée à l'occitan (textes choisis)*, Puylaurens : Institut d'Estudis Occitans, 2005

TERRAL H. *Antonin Perbosc. Les langues de France à l'école et quelques autres textes sur la question*. Trabucaire. Cahors : France Quercy, 2006

VÉDÈRE V. *La monnaie au sein de la classe : une hérésie ou une évidence ?* Mémoire de Master 2, MEFEBI, UPVD-ISLRF, 2012

VEZOLE J. *Biais de dire dins lo Cantal : expressions pittoresques de langue d'oc*, Lo Convise, 2007

Annèxes

Veire **Volum II** (Annèxes 1 a 70) e **Volum III** (Annexe 71 de las fichas menairas)

Sigles et abreviaciones utilizadas

- ADOC** : Associacion per lo Desvolopament de l'occitan
- CIRDÒC**: Centre Inter-Regional de Desvolopament de l'Occitan.
- CREO**: Centre Regional de l'Ensenhament de l'occitan
- CRDP**: Centre Regional de Documentacion Pedagogica
- EO**: «*Escolo Oubergnato*» escòla auvernhatà
- IEO**: Institut d'Estudis Occitans
- TFPI**: Tecnicas Freinet e Pedagogia Institucionala

Taulas de las matièras

<u>SÒCIS DE LA JURADA: PATRICI BACCOU, OLIVER FRANCOMME.....</u>	1
<u>SÒCIS DE LA JURADA: PATRICI BACCOU, OLIVER FRANCOMME.....</u>	3
<u>A MA GRAND MAIRE EUGENIA E A MON PAIRE DOMINIQUE.....</u>	4
<u>QUE ME FAGUÈRON TASTAR A LA LENGA OCCITANA.....</u>	4
<u>AVERTISSAMENTS.....</u>	5
<u>DINS AQUELA MEMÒRIA, METÈRE ENTRE « » E EN ITALIC LOS NOMS ESCRICHES EN GRAFIA MISTRALENCA COMA PER EXEMPLE LO TÍTOL DE LA REVISTA «LO COBRETO».....</u>	5
<u>ATANBEN A PARTIR DE LA SEGONDA PARTIDA, METÈRE EN NÓTA (A L'INSTAR D'AUTRAS MEMÒRIES) LA VERSION FRANCESA DE LA CITACION QUE REVIRÈRE EN OCCITAN DINS LO TÈXT.....</u>	5
<u>MERCÉS A.....</u>	6
<u>ENSENHADOR.....</u>	7
<u>INTRODUCCION.....</u>	9
<u>PARTIDA 1 RESSORCAS PEDAGOGICAS OCCITANAS GENERALAS E LOCALAS: L'EXEMPLE DE LA REVISTA «LO COBRETO».....</u>	14
<u>Capítol 1 – L'ofèrta pedagogica occitana.....</u>	15
<u> <i>La produccion pedagogica.....</i></u>	15
<u> <i>La produccion pedagogica de Calandreta.....</i></u>	15
<u> <i>La revista Lengas e païs d'Òc.....</i></u>	15
<u> <i>La revista Lo senhal.....</i></u>	15
<u> <i>Los manuals.....</i></u>	16
<u> <i>La produccion pedagogica locala cantalesa.....</i></u>	17
<u> <i>L'edicion occitana pels mainatges.....</i></u>	18
<u> <i>La librariá IDECO e las seccions departementalas dels IEO.....</i></u>	18
<u> <i>Las revistas pels mainatges : Plumalhon, Papagai.....</i></u>	18
<u> <i>Las edicions de LA POÈSIA</i></u>	18
<u> <i>Las edicions dels CRDP</i></u>	19
<u> <i>Las edicions a l'entorn de la musica, danças e cançons.....</i></u>	19
<u> <i>Las edicions occitanas cantalesas.....</i></u>	21
<u> <i>Los sitis internet de ressorças per l'occitan.....</i></u>	22
<u> <i>Los sitis internet de ressorças per l'occitan.....</i></u>	22
<u> <i>Lo siti Patrimòni Oral del Massís Central.....</i></u>	22
<u>Capítol 2 – Presentacion istorica de la revista «Lo Cobreto».....</u>	24
<u> <i>Lo context istoric.....</i></u>	24
<u> <i>Lo contèxt general.....</i></u>	24
<u> <i>Lo contèxt local.....</i></u>	25
<u> <i>Lo Felibritge.....</i></u>	26
<u> <i>Lo movement felibrenc.....</i></u>	26
<u> <i>Lo Felibritge cantalés.....</i></u>	27
<u> <i>«Lo Cobreto», una revista felibrenca.....</i></u>	29
<u> <i>L'atge d'aur de la premsa.....</i></u>	29
<u> <i>Lo desenvolopament de las revistas felibrenques.....</i></u>	30
<u> <i>L'esperit de la revista «Lo Cobreto».....</i></u>	30
<u> <i>La question de l'ensenhament.....</i></u>	31
<u> <i>L'escola, lo Felibritge e l'occitan jos la IIIena Republica.....</i></u>	31
<u> <i>La question de l'ensenhament e «l'Escolo Oubergnato» (E.O.).....</i></u>	32
<u>Capítol 3 – La revista «Lo Cobreto»: analisi e causida d'un còrpus pedagogic.....</u>	34
<u> <i>La metodologia.....</i></u>	34
<u> <i>Las sorgas.....</i></u>	34

<u>Lo despolament e la grilha de lectura.....</u>	36
<u>Critèri de seleccion del còrpus e tecnica de reproduccio.....</u>	36
<u>Descripcio de la fòrma.....</u>	37
<u>L'aspècte material.....</u>	37
<u>L'iconografia.....</u>	37
<u>Descripcio del contingut.....</u>	39
<u>La grafia e los dialeutes.....</u>	39
<u>Los genres de tèxtes.....</u>	39
<u>Las tematicas rencontradas.....</u>	40
<u>Las tematicas seleccionadas pel còrpus.....</u>	41
<u>PARTIDA 2 PRESENTACION DE PRACTICAS PEDAGOGICAS : DE LA PEDAGOGIA A L'ENTORN DEL PATRIMONI A LAS PRACTICAS PEDAGOGICAS EN CALANDRETA.....</u>	42
<u>Capítol 4 – Una pedagogia del patrimoni: agach crosat entre las missions de la conservacion del patrimoni e l'ensenhamant amb l'exemple dels archius departementals del Cantal.....</u>	43
<u>La valorisacion del patrimoni oral e escrich occitan.....</u>	43
<u>Presentacion del projècte e istoric.....</u>	43
<u>La valorisacion del patrimoni literari occitan.....</u>	44
<u>Una pedagogia dels archius.....</u>	45
<u>Un trabalh suls archius.....</u>	45
<u>Causidas pedagogicas.....</u>	45
<u>L'importanca del testimoniatge oral e de la trasmission.....</u>	46
<u>Capítol 5 – Presentacion de las practicas pedagogicas a Calandretas e del projècte de classa a l'entorn del corpus de tèxtes de «Lo Cobreto».....</u>	47
<u>La pedagogia del bilinguisme a Calandreta.....</u>	47
<u>Lo periode critic.....</u>	47
<u>Lo pentagòn de l'immersion.....</u>	47
<u>La deixi.....</u>	49
<u>Los beneficis de l'immersion.....</u>	49
<u>Lo programa Familhas de lengas e las palancas.....</u>	50
<u>Las TFPI a Calandreta.....</u>	51
<u>Lo cossí vas?.....</u>	52
<u>Lo bilanç meteò.....</u>	52
<u>Lo «qué de nuòu?».....</u>	52
<u>Lo Conselh.....</u>	53
<u>Los mestiers.....</u>	53
<u>Còlas e cap de còlas.....</u>	53
<u>L'avaloracion de las competéncias: cenchas e quasèrn de las capitadas.....</u>	54
<u>La moneda.....</u>	54
<u>Lo metòde natural de lectura.....</u>	55
<u>La correspondéncia escolara.....</u>	55
<u>Las sortidas escolares.....</u>	56
<u>Las produccions escolars: jornal, alboms, expausats.....</u>	56
<u>Los tauliers causits e los plants de trabalh.....</u>	57
<u>La lenga occitana.....</u>	57
<u>L'encastre de l'escola Calandreta del vernhat.....</u>	57
<u>Istoric.....</u>	58
<u>Presentacion de la classa.....</u>	58
<u>Practices pedagogicas.....</u>	59
<u>Presentacion del projècte de classa de l'annada escolara 2013-2014.....</u>	60
<u>Encastre del projècte de classa.....</u>	60
<u>Ais e objectius del projècte de classa.....</u>	60
<u>Preparacion materiala del corpus.....</u>	61
<u>Biais de comunicar los tèxtes als calandrons.....</u>	61
<u>PARTIDA 3 PRESENTACION DE TRES SEQUÉNCIAS EN CLASSA CALANDRETA A L'ENTORN D'UN CORPUS DE TÈXTES EXTRACHES DE «LO COBRETO».....</u>	63

<u>Capítol 6 – Presentacion de la sequéncia sus las devinalhas.....</u>	64
<u>Enjòcs educatius de las devinalhas.....</u>	64
<u>Lo trabalh de la lenga.....</u>	64
<u>Jòc e imaginari.....</u>	65
<u>Debanament de las sesilhas.....</u>	65
<u>La descubèrta de las devinalhas.....</u>	65
<u>Creacion de devinalhas.....</u>	66
<u>Las charradas.....</u>	66
<u>Perlongaments del trabalh sus las devinalhas.....</u>	66
<u>Las devinalhas dins lo programa Familha de las lengas.....</u>	66
<u>Las devinalhas en matematicas.....</u>	67
<u>Produccions.....</u>	67
<u>Un recuèlh de devinalhas.....</u>	68
<u>L'espectacle de Nadau de 2013.....</u>	68
<u>Bilanç.....</u>	68
<u>Capítol 7 – Presentacion de la sequéncia suls contes e las legendas.....</u>	70
<u>Enjòcs educatius dins l'estudi dels contes e de las legendas.....</u>	70
<u>Los contes.....</u>	70
<u>Las legendas.....</u>	71
<u>Sequéncia : Variacions a l'entorn del conte de l'eròi ans páur.....</u>	72
<u>Oralitat e apropiacion dels contes.....</u>	72
<u>Comparasons e variacions.....</u>	73
<u>Produccion.....</u>	74
<u>Sequéncia: A la descubèrta de las legendas.....</u>	75
<u>Destriar la legenda del conte.....</u>	75
<u>Descubèrta d'autras legendas.....</u>	75
<u>Las legendas a l'entorn del Drac e del diable.....</u>	76
<u>Bilanç de las sequéncias contes e legendas.....</u>	77
<u>Capítol 8 – Sequéncia a l'entorn d'una fabla de LA FONTAINE.....</u>	78
<u>Enjòcs educatius de la fabla.....</u>	78
<u>Presentacion de Joan DE LA FONTAINE.....</u>	78
<u>Las fablas coma objècte d'apprentissatge.....</u>	78
<u>Las fablas coma esplecha d'apprendissatge de la lenga.....</u>	79
<u>Las fablas coma objècte de debat ciutadan.....</u>	79
<u>Debanament de las sesilhas.....</u>	79
<u>Descubèrta de la fabla e la question de la grafia.....</u>	80
<u>Autras versions de la fabla e palancas.....</u>	80
<u>Produccions.....</u>	81
<u>Escriptura e variacions a l'entorn de la fabla.....</u>	81
<u>Preparacion de l'espectacle e representacion.....</u>	81
<u>Bilanç.....</u>	81
<u>Capítol 9 – Autras activitats a l'entorn de la revista «Lo Cobreto».....</u>	83
<u>Autras activitats menadas en classa.....</u>	83
<u>Los biais de dire.....</u>	83
<u>La musica tradicionala.....</u>	84
<u>Poesias, comptinas e cançons.....</u>	85
<u>Lo jornal.....</u>	86
<u>Autras activitats previstas mas non realizadas.....</u>	86
<u>L'aspècte patrimonial.....</u>	87
<u>Lo ligam amb las TFPI.....</u>	87
<u>Un trabalh personal sus l'imaginari.....</u>	88
<u>CONCLUSION.....</u>	89

<u>BIBLIOGRAFIA</u>	91
<u>ANNÈXES</u>	95
<u>SIGLES ET ABREVIACIONS UTILIZADAS</u>	96
<u>TAULAS DE LAS MATERIAS</u>	97

MOTS CLAUS : occitan, patrimòni, literatura, Calandreta, pedagogia institucionala,...

RESUMIT

Dins las Calandretas, la lenga e la cultura occitana son associadas amb la pedagogia institucionala e constituisson las basas d'aquelas escòlas. La varianta de la lenga occitana ensenhada a Calandreta depend de la localisacion de l'escòla e donc de l'usatge local de la lenga. La literatura occitana dins sa varianta locala nòrd occitana es mal coneугda, e donc causiguère de cercar dels tèxtes pels besonhs de l'ensenhamant dins ma classa. Trobère una matièira interessanta dins una revista felibrencia cantalese de la fin del siècle XIX: «*Lo Cobreto*». Aquesta revista presenta un ric patrimòni de tèxtes en occitan dins la varianta locala de la lenga. Faguère donc un estudi de la revista amb una grilha de lectura. Poguère atau seleccionar un còrpus de tèxtes en occitan per la classa. Puèi trabalhère sus un projècte de classa per descubrir aquela matièira amb ma classa multi-nivèl: jòcs de lengas (devinalhas, biais de dire), contes e legendas, fablas, galejadas e poèmas... La descubèrta d'aquetses tèxtes amb dels supòrts e dels metòdes diferents abotiguèron a de las produccions escolars en rapòrt amb la pedagogia institucionala. Aquel trabalh es donc un ligam entre la descubèrta d'un patrimòni literari local, la transmission de la lenga e de la cultura occitana e la practica de la pedagogia institucionala.

Summary

In the Calandretas, the Occitan language and culture are associated with institutional pedagogy and constitute the pilars of these schools.. The occitan language taught, in the Calandreta, depends on the location of the schools, and follows its local variations. Literature in occitan language in its auvergne variation is rather limited, that's why I searched for interesting texts for the class in the local language. I found interesting the late 19th century publication entitled «*Lo Cobreto*» which provided a rich heritage of texts in Occitan. I made a study of this review based on a reading grid. I was able to select a corpus of texts in Occitan for the class. Finally I approached literary areas with pupils from 3 to 11 years-old pupils in a multi-level class : language games (riddles, proverbs), tales and legends, fables, jokes and poems. The discovery of these texts in media and different ways have resulted in schools productions in connection with institutional pedagogy. This study is a link between the discovery of a local literary heritage and the transmission of the occitan language and culture the practice of institutional pedagogy.

Titol de l'illustracion de cubèrta: naut de la pagina de cubèrta del primièr numerò de la revista «*Lo Cobreto*» del 7/01/1895